

Ξενοφώντος
Ἀπομνημονεύματα
Τοῦ ἑρῶδωτονδαίου
Μιχαὴλ Α. Σουμαρσία

Σ. ΣΤΟΥΡΑΪΤΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΠΡΟΤΥΠΩ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Τμήμα κατά το βιβλιοσώριον Λε. 3,30
• Δξία το β βιβλιοσώριου Δε. 0,65
• Δωδ. έκδοσις: έκδοσις 360
Στοιχεία 17, Αθηνών 1920
Μιχαήλ Α. Σακελλαρίου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1920

18948

Ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων περιέχεται α') τὸ κείμενον, ἐκλογαί, αἴτινες ὑπὸ τοῦ Paul Dörwald ἰδιαίτερος συνιστῶνται ἐν τῇ Διδακτικῇ του ὡς αἱ μᾶλλον κατὰλληλοι, ὅπως ἀναγινώσκονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν, β') βοήθεια εἰσαγωγῆ, γ') ἡ γλωσσικὴ προπαρασκευὴ καὶ προσέτι ἰδιαίτερος τὰ πραγματικά καὶ δ') ἀναλύσεις ἐκάστου κεφαλαίου. Τὸ δ'. τοῦτο μέρος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἔκδοσιν, ἥτις θὰ κυκλοφορήσῃ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν.

Ἐν τῇ γλωσσικῇ προπαρασκευῇ ἡ βοήθεια παρέχεται, ὡς καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου, οὕτως, ὥστε ὁ μαθητὴς εἶναι ἠναγκασμένος πάντοτε νὰ αὐτενεργῇ.

Ἐν τῷ δ' μέρει παρελήφθησαν αἱ πολλοῦ λόγον ἀναλύσεις τῶν δύο πρώτων κεφ. τοῦ α' βιβλ. αἱ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβούλου κ. Δημ. Λάμψα ἐν τῷ Παιδαγωγικῷ Λεβιτίῳ (τόμ. α', σελ. 120—128), εὖμενῶς παραχωρηθεῖσαι.

Βοηθήματα εἴχομεν ἐπ' ὅψιν τὰ ἑξῆς:

Xenophons Memorabilien für den Schulgebrauch, erklärt von Raph. Kühner, 4te Auflage, besorgt von Rud. Kühner, Leipzig, 1882.

Memorabilien Xenophons erklärt von L. Breitenbach, 3 Auflage, Berlin, 1863.

Xenophons Memorabilien für den Schulgebrauch, erklärt von Edm. Weissenborn, Gotha, 1896.

Καὶ τὰ παρ' ἡμῶν, ἰδίᾳ δέ:

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα ὑπὸ Ἀν. Σακελλαρίου, ἐν Ἀθήναις, 1903.

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα, ἐν Ἀθήναις, 1903.

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα ὑπὸ Γ. Μιστριώτου, ἐν Ἀθήναις, 1911.

1. 2. 7, 60
3. 9, 65
4. 360
5. 1920

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Πολλάκις ἐθαύμασα τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἐπεισαν 1
οἱ γραφάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἶη θανάτου τῆ πόλει. Ἡ
μὲν γὰρ γραφή κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης,
οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεούς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ
δαιμόνια εισφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει 2
θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερός
ἦν πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς
πόλεως βωμῶν, καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν. Διε-
τεθρύλητο γὰρ ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ ση-
μαίνειν· ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι
καινὰ δαιμόνια εισφέρειν. Ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε 3
τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρώνταί
καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. Οὗτοί τε γὰρ ὑπο-
λαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι
τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευσόμενοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τού-
των αὐτὰ σημαίνειν, κάκεινος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν.

Ἄλλ' οἱ μὲν πλείστοι φασιν ὑπὸ τε τῶν ὄρνιθων καὶ τῶν 4
ἀπαντῶντων ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρέπεσθαι Σωκράτης
δ' ὡσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη
σημαίνειν. Καὶ πολλοῖς τῶν συνόντων προηγόρευε τὰ μὲν
ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος·
καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθο- 5
μένοις μετέμελε. Καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν

βούλεσθαι μήτ' ἡλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφοτέρα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα ψευδόμενος ἐφαίνοτο· δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. Ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλω πιστεύσειεν ἢ θεῶ; πιστεύων δὲ θεοῖς πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν;

Ἄλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδεῖους. Τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς νομίζοιεν ἄριστ' ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων, ὅπως ἀποθήσοιτο, μαντευσομένους ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα. Καὶ τοὺς μέλλοντας τοὺς οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκῆσειν μαντικῆς ἔφη προσδεισθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλκευτικὸν ἢ γεωργικὸν ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἐξεταστικὸν ἢ λογιστικὸν ἢ οἰκονομικὸν ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου γνώμη αἰρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. Οὔτε γὰρ τῷ καλῶς ἀγρὸν φυτευσασμένῳ δῆλον ὅστις καρπώσεται, οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησασμένῳ δῆλον ὅστις ἐνοικήσει, οὔτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν, οὔτε τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν, οὔτε τῷ δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως.

Τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονῶν ἔφη· δαιμονῶν δὲ καὶ τοὺς μαντευσομένους, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθεῖν διακρίνειν, οἷον εἰ τις ἐπερωτῆ ἴσχυον ἐπιστάμενον ἢ μοιχεῖν ἐπὶ ζευγὸς λαβεῖν κρεῖττον ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ ἴσχυον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμῆσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιτα ποιεῖν ἤγετο. Ἐφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοὶ, μανθάνειν, ἃ δὲ μὴ

ἄλλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἴλεψο σημαίνειν.

Ἄλλα μὴν ἐκεῖνός γε αἰεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φαναρῷ· πρῶ τε 10 γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦει καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ τῆς ἡμέρας ἦν, ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι. Καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν. Οὐδεὶς δὲ πρόποτε 11 Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διελέγετο σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυε. Καὶ πρῶτον 12 μὲν αὐτῶν ἐσκόπει πότερά ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἄνθρωπινα εἶδέναι ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν.

Ἐθαύμαζε δ', εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστίν, ὅτι ταῦτα οὐ 13 δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονούντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ ταῦτά δοξάζειν ἀλλήλους, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακείσθαι πρὸς ἀλλήλους. Τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, 14 τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερά φοβεῖσθαι, καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν ὄγλῃ δοκεῖν ἀισχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὅτιοῦν, τοῖς δὲ οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν, καὶ τοὺς μὲν οὐθ' ἔερδν οὔτε βωμόν οὔτ' ἄλλο τῶν θεῶν οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι· τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνῶντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἐν μόνον τὸ ὄν εἶναι, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆθος, καὶ τοῖς μὲν αἰεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δ' οὐδὲν ἂν ποτε κινήθῃναι, καὶ τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαι τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτε ἀπολέσθαι.

Ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε, ἄρ' ὡσπερ οἱ τἄνθρω- 15

- παια μανθάνοντες ἤγουνται τοῦθ' ὅ τι ἂν μάθωσιν ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ἂν βούλωνται ποιήσῃν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὴν γινώσιν αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσῃν, ὅταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιούτον μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γινῶναι μόνον
- 16 ἢ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται. Περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων ἀεὶ διελέγετο σκοπῶν τί εὐσεβές, τί ἀσεβές, τί καλόν, τί αἰσχρόν, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί σωφροσύνη, τί μακία, τί ἀνδρεία, τί δειλία, τί πόλις, τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότες ἤγειτο καλοὺς καγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκληῆσθαι.
- 17 Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγινῶναι τοὺς δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ἤδεσαν, οὐ θαυμαστὸν εἰ μὴ τούτων
- 18 ἐνεθυμήθησαν; βουλευσας γὰρ ποτε καὶ τὸν βουλευτικὸν ὄρκον ἠμύσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου πρὸς τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγούς μίᾳ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτείνει πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσειν, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποιήσατο εὐορκεῖν ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δίκαιον καὶ φυλά-
- 19 ξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. Καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὄν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ οἶονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναί, τὰ δ' οὐκ εἰδέναί· Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἤγειτο θεοὺς εἰδέναί, τὰ τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ πρὸς εἶναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.
- 20 Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπέισθησαν Ἀθηναῖοι Σωκρά-

την περὶ θεοῦ μὴ σωφροεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν οὐδέν ποτε περὶ τοῦ θεοῦ οὐτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα, οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Θαυμαστὸν δὲ φαίνεται μοι καὶ τὸ πεισθῆναι τινὰς ὡς 1 Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὃς πρὸς τοῖς εἰρημένοις πρῶτον μὲν γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἔτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως, ὥστε πάνυ μικρὰ κεκτημένος πάνυ βραδίως ἔχειν ἀρκοῦντα. Πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς ἢ παρα- 2 νόμους ἢ λίχονους ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν καὶ ἐλπίδας παρασχών, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται καλοὺς κάγαθοὺς ἔσεσθαι· καίτοι γε οὐδεπώποτε ὑπέσχετο διδάσκαλος 3 εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὢν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ, μιμουμένους ἐκείνον, τοιοῦτους γενήσεσθαι.

Ἄλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς τε οὐκ ἡμέλει τοὺς 4 τ' ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῆναι· τὸ μὲν οὖν ὑπερσεθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δέ, ὅσα ἡδέως ἢ ψυχῇ δέχεται, ταῦτα ἱκανῶς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε· ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγεινήν τε ἱκανῶς εἶναι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδίζειν ἔφη.

Ἄλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε οὐδὲ ἀλαζονικός ἦν οὐτ' 5 ἀμπεχόνῃ οὐθ' ὑποδέσει οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. Οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. Τούτου δ' ἀπεχόμενος ἐνόμιζεν ἐλευθε- 6 ρίας ἐπιμελεῖσθαι. Τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὀμιλίας μισθὸν ἀδραποδιστάς ἑαυτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς

- 7 εἶναι διαλέγεσθαι, παρ' ὧν λάθοιεν τὸν μισθόν. Ἐθαύμαζε δ' εἰ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πράττειτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἔξειν, φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ γενόμενος καλῶς ἀγαθὸς τῷ τὰ
- 8 μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἔξει. Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πρόποτε τοιοῦτον οὐδέν, ἐπίστευε δὲ τῶν συνόντων ἑαυτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσσεσθαι. Πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθεῖροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν.
- 9 Ἄλλὰ νῆ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μῶρον εἶη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι, κυβερνήτη δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ μηδὲ τέκτονι μηδ' αὐλητῇ μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῶ ἐλάττονας ἐλάθας ἀμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀμαρτανομένων τοὺς δὲ τοιοῦτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους κατα-
- 10 φρονεῖν τῆς καθεστῶσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους. Ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκούντας καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς ἔσσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς πολίτας ἥμιστα γίνεσθαι θιαίους, εἰδότες ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτα γίνεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ διασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. Οὐκ οὖν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ διάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὴν
- 11 ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστίν. Ἄλλὰ μὴν καὶ συμμάχων ὁ μὲν ἐιάζεσθαι τολμῶν δέσσι' ἂν οὐκ ἐλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος οὐδενός· καὶ γὰρ μόνος ἤγοιτ' ἂν δύνασθαι πείθειν. Καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιοῦτοις ἥμιστα συμβαίνει· τίς γὰρ ἀποκτεῖναι τινα θούλοιτ' ἂν μᾶλλον ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι; (1)

(1) § 12—30. Ἐν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας πλείεστα

Ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε ⁸¹
καὶ ὅτε, τῶν τριάκοντα ὧν, νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν, ἐπηρεάζων ἐκείνῳ καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς πολλοὺς· οὐδὲ γὰρ ἔγωγε οὐτ' αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἤκουσα οὐτ' ἄλλου του φάσκοντος ἀκηκοῆναι ἠσθόμην. Ἐδήλωσε δέ· ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν ⁸²
τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που Σωκράτης ὅτι θαυμαστὸν οἱ δοκοῖη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χεῖρους ποιῶν μὴ ὁμολογοῖη κακὸς βουκόλος εἶναι· ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους τε καὶ χεῖρους μὴ αἰσχύνεται, μηδ' οἶεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως.

Ἀπαγγελθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντες ὁ τε Κρι- ⁸³
τίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην τὸν τε νόμον εἰδεικνύτην αὐτῷ καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρητο αὐτῷ, εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι, εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν προαγορευομένων. Τῷ δ' ἐφάτην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ⁸⁴
παρσκευάσμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς. Εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς, δῆλον

κακὰ εἰς τὴν πόλιν ἐπροξένησαν, δὲν ἐπιδικρύνεται διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης, διότι οὗτοι ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας προρομηθέντες προσήλθον εἰς τὸν Σωκρ., ἵνα διδαχθῶσι παρ' αὐτοῦ τὴν τέχνην τοῦ πείθεσθαι. Ὁ δὲ οἶος καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Σ. δὲν εἰλικυσε αὐτούς. Ὁ Σ. πάντοτε ἐπετίμα αὐτούς. Ἐνεκκ δὲ τούτου καὶ ἐμίσειον τὸν Σ. καὶ μάλιστα ὁ Κριτίας.

ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς λέγειν.

- 35 Καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ, Ἐπειδή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. Καὶ ὁ Σωκράτης· ἵνα τοίνυν ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ἦ, ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα, ὄρισατέ μοι μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χαρικλῆς· ὅσου περ, εἶπε, χρόνου βουλευεῖν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὐπω φρονίμοις οὖσι· μηδὲ σὺ
- 36 διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν. Μηδέ, εἰάν τι ὠνώμαι, ἔφη, ἦν πωλῆ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὀπόσου πωλεῖ; Ναὶ τὰ γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· ἀλλὰ τοι σύ γε, ὦ Σώκρατες, εἴωθας εἰδῶς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα ἐρωτᾶν ταῦτα σὺν μὴ ἐρώτα. Μηδ' ἀποκρίνωμαι σὺν ἔφη, ἀντίς με ἐρωτᾷ νέος, εἰάν εἰδῶ, οἷον ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς ἢ ποῦ ἐστί
- 37 Κριτίας; Ναὶ τὰ γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. Ὁ δὲ Κριτίας· ἀλλὰ τῶνδε τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων· καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρίφθαι διαθρυλουμένους ὑπὸ σοῦ. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ δόσιου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; Ναὶ μὰ Δί, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μὴ, φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττουε τὰς βοῦς ποιήσης.
- 38 Ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι ἀπαγγαλθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου ὀργίζοντο τῷ Σωκράτει.

- Οἷα μὲν σὺν ἡ συνουσία ἐγεγόναι Κριτία πρὸς Σωκράτην καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους εἶρηται. Φαίην δ' ἂν ἔγωγε
- 39 μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παιδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὠμιλησάτην, ὃν χρόνον ὠμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὠρμηκότε προεστάναι τῆς πόλεως. Ἔτι γὰρ Σωκράται συνόντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μάλλον ἐπεχειροῦν διαλέγεσθαι ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά.

Λέγεται γὰρ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, 40
 Περικλεῖ, ἐπιτρόφῳ μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς
 πόλεως, τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων· εἰπέ μοι, φάναι, 41
 ὦ Περικλείς, ἔχouis ἄν με διδάξαι τί ἐστὶ νόμος; Πάντως
 δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. Δίδαξον δὲ πρὸς τῶν θεῶν·
 φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς ἐγὼ ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων,
 ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἶμαι μὴ ἂν δικαίως τούτου τυχεῖν
 τοῦ ἐπικίνου τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστὶ νόμος. Ἄλλ' οὐδὲν τι 42
 χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδη, φάναι τὸν
 Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι τί ἐστὶ νόμος· πάντες γὰρ
 οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὼν καὶ δοκιμάσαν
 ἔγραψε, φράζον, ἃ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἃ μὴ. Πότερον δὲ,
 τάγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν ἢ τὰ κακὰ; Τάγαθὰ νῆ Δία,
 φάναι, ὦ μειράκιον, τὰ δὲ κακὰ οὔ. Ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, 43
 ἀλλ', ὡς περ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γρά-
 ψωσιν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστὶ; Πάντα, φάναι, ὅσα ἂν
 τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευσάμενον, ἃ χρὴ ποιεῖν γράψῃ
 νόμος καλεῖται. Κἂν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως,
 γράψῃ τοῖς πολίταις, ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστίν·
 Καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει, καὶ ταῦτα νόμος
 καλεῖται.

Βία δέ, φάναι, καὶ ἀνομία τί ἐστίν, ὦ Περικλείς; 44
 Ἄρ' οὐχ ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασά-
 μενος, ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; Ἐμοίγε δοκεῖ,
 φάναι τὸν Περικλέα. Καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς
 πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστὶ; Δοκεῖ μοι
 φάναι τὸν Περικλέα· ἀνατίθεμαι γὰρ τό, ὅσα τύραννος μὴ
 πείσας γράφει, νόμον εἶναι. Ὅσα δὲ οἱ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς 45
 μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν
 φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; Πάντα μοι δοκεῖ, φάναι τὸν Περικ-
 κλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων,
 εἴτε μὴ, βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι. Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν
 πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων γράφει μὴ πείσαν,

- 46 βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἶη; Μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα,
 ὦ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ ἡμεῖς τηλικούτοι ὄντες δεινοὶ τὰ τοιαῦτα
 ἤμεν· τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετώμεν καὶ ἐσοφίζόμεθα, οἷά περ
 καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν. Τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι·
 εἴθε σοι, ὦ Περικλείς, τότε συνεγενόμην ὅτε δεινότατος
 σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα.
- 47 Ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαβον κρείτ-
 τονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκέτι προσῆσαν· οὔτε γὰρ
 αὐτοῖς ἄλλως ἤρρεσκεν, εἴτε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον
 ἐλεγχόμενοι ἤχθοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧν περ
- 48 ἔνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. Ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκρά-
 τος ἦν ὁμιλητῆς καὶ Χαιρεφῶν καὶ Χαιρεκράτης καὶ
 Ἐρμογένης καὶ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδας καὶ
 ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ
 γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοὶ τε καγαθοὶ γινόμενοι καὶ οἴκῳ καὶ
 οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πολίταις
 δύναιντο καλῶς χρῆσθαι. Καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος
 οὔτε πρεσβύτερος ὢν οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν οὔτ' αἰτίαν
 ἔσχεν.
- 49 Ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τοὺς πατέρας
 προπηλακίζειν ἐδίδασκε, παίδων μὲν τοὺς συνόντας ἑαυτῷ
 σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον
 ἐξεῖναι παρανοίας ἐλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι, τεκμηρίῳ
 τούτῳ χρώμενος, ὡς τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου
- 50 νόμιμον εἶη δεδέσθαι. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἔνεκα
 δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτὸν ᾔετο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν
 ἐπισταμένων, ἃ μὴ αὐτὸς ἐπίσταται· καὶ τῶν τοιούτων
 ἔνεκα πολλάνικ ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία· καὶ
- 51 τοὺς μὲν μαινομένους ᾔετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ
 ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους τὰ δέοντα
 δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπισταμένων. Ἀλλὰ Σωκρά-
 τής γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τοὺς πατέρας, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ τοῖς ἑαυτῷ

συνοῦσι, λέγων, ὡς οὔτε τοὺς κάμνοντας οὔτε τοὺς δικαζο-
μένους οἱ συγγενεῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροί,
τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν ἐπιστάμενοι.

Ἐφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν, ὡς οὐδὲν 52
ὄφελος εὐνοῦς εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνήσονται· μόνους
δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότες τὰ δέοντα
καὶ ἐρμηνεύσαι δυναμένους· ἀναπειθόντα οὖν τοὺς νέους αὐ-
τόν, ὡς αὐτὸς εἶη σοφώτατός τε καὶ ἄλλους ἰκανώτατος
ποιῆσαι σοφούς, οὕτω διατιθέται τοὺς ἑαυτῷ συνόντας, ὥστε
μηδαμῶ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς ἑαυτόν. Ἐγὼ 53
δ' αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων συγ-
γενῶν καὶ περὶ φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς τούτοις γε
δὴ ὅτι τῆς ψυχῆς ἐξελεύσεως, ἐν ἣ ἡ μόνη γίγνεται φρόνησις,
τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενεγκόν-
τες ἀφανίζουσιν.

Ἐλεγε δὲ ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ, ὃν πάντων μάλιστα 54
φιλεῖ, τοῦ σώματος ὅ,τι ἂν ἄχρειον ἢ καὶ ἀνωφελές, αὐτὸς
τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλῳ παρέχει. Αὐτοὶ τέ γε αὐτῶν ὄνυχάς τε
καὶ τρίχας καὶ τύλους ἀφαιροῦσι καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι
μετὰ πόνων τε καὶ ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν
καὶ τούτου χάριν οἶονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν καὶ
τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται πορρω-
τάτω, διότι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ
μᾶλλον. Ταῦτ' οὖν ἔλεγεν οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατο- 55
ρύττειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν, ἀλλ' ἐπιδεικνύων
ὅτι τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι, παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ὡς
φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως, εἴαν τε ὑπὸ
πατρὸς εἴαν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ εἴαν τε ὑπ' ἄλλου τινὸς βούληται
τιμᾶσθαι, μὴ τῷ οἰκεῖος εἶναι πιστεύων ἀμελεῖν, ἀλλὰ πειρά-
ται, ὅφ' ὧν ἂν βούληται τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι.

Ἐφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιη- 56
τῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρτυρίαις

χρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τό·

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου μήτ' ἀδίκου μήτ' αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν
57 ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπεὶ διομολογήσασαί τε μὲν ἐργάτην εἶναι, ὠφελίμον τε ἀνθρώπων καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερὸν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δ' ἀργεῖν κακόν, τοὺς μὲν ἀγαθὸν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαι τε ἔφη καὶ ἐργάτας ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ κυθεύοντας ἢ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει. Ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τό·

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

58 Τὸ δὲ Ὅμηρου, ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεύς·

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κειρή.
τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
δαιμόνι', οὐ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι,
ἀλλ' αὐτὸς τε κάθησο καὶ ἄλλους ἴδουε λαοὺς·
ὄν δ' αὖ δῆμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφρούοι,
τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ·
δαιμόνι' ἀτρέμας ἦσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
οἱ σέο φέρετροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλιμος καὶ ἀνακίς,
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρτίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

Ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοῖ παῖσθαι
59 σθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ ταῦτ' ἔλεγε· καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾔετο δεῖν παῖσθαι· ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μήτε λόγῳ μήτ' ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας, μήτε στρατεύματι μήτε πόλει μήτε αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλλως τ' εἰάν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὡς, πάντα τρόπον κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλοῦσοι τυγχάνωσιν
60 ὄντες. Ἀλλὰ Σωκράτης γε τᾶναντία τούτων φανερὸς ἦν

καὶ δημοτικὸς καὶ φιλόανθρωπος ὢν. Ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητὰς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ. ὢν τινες μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προίκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν ὡσπερ ἐκεῖνος δημοτικοί· τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι.

Ἄλλὰ Σωκράτης τε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώ- 61
πους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε, πολλῶ μᾶλλον ἢ Λίχας τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε. Λίχας μὲν γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδειπνίζε, Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν, τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει· βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.

Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης, τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἄξιος 62
εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. Κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερὸς γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλαντισιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὢν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπέειχεν. Ἄλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς 63
συμβάντος οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο· οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν, οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε.

Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἶη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ 64
νομίζειν θεοὺς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγέγραπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραφάμενος αὐτὸν ἠτιᾶτο, φανερὸς ἦν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ἣ πόλεις τε καὶ οἴκοι εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων

ἐπιθυμείν ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ἦν τιμῆς τῇ πόλει;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς συνόντας τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος τούτων δὴ γράφω ὅποσα ἂν διαμνημονεύσω. Τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ἢ περὶ ἢ Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγόνων θεραπείας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων ἢ τε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιούντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν, Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιούοντας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ ἠύχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τὰγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδόμενος ὅποια ἀγαθὰ ἔστι· τοὺς δ' εὐχομένους χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ τυραννίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὐχεσθαι ἢ εἰ κυβείαν ἢ μάχην ἢ ἄλλο τι εὐχοίντο τῶν φανερῶς ἀδήλων ὅπως ἀποθήσοιτο.

Θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἠγγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. Οὕτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα· οὕτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς· τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν ἄλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. Ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου·

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἰεῖο' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην διάιταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τὴν Καδδύναμιν δ' ἔρδειν. Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἤτιτον ἂν ἐπέ-

σθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οὔτινες παρὰ τὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιούσιν τι, φυλαττέμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν· αὐτὸς δὲ πάντα τὰνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν.

Διαίτη δὲ τὴν τε ψυχὴν ἐπαίδευσεν καὶ τὸ σῶμα, ἢ χρώμε- 5
νος ἂν τις, εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἴη, θαρραλέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης. Οὕτω γὰρ εὐτελής ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκούντα. Σίτω μὲν γὰρ τοσοῦτω ἐχρήτο, ὅσον ἡδέως ἦσθιεν, καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτω παρεσκευασμένος ἦεν, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὅψον αὐτῷ εἶναι· ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῶν.

Εἰ δέ ποτε κληθεῖς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖπνον ἔλθειν, ὃ τοῖς 6
πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάσασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐμπίμπλασθαι, τοῦτο βραδίως πάνυ ἐφυλάττετο. Τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευεν φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφαλᾶς καὶ ψυχᾶς ταῦτ' ἔφη εἶναι. Οἴεσθαι δ' ἔφη ἐπισκώπτων καὶ τὴν Κίρκην, ὅς ποιεῖν τοιού- 7
τοις πολλοῖς δειπνίζουσιν· τὸν δὲ Ὀδυσσεῆα Ἑρμοῦ τε ὑποθη-
~~μομένη~~ καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ ὄντα καὶ ἀποσχόμενον τοῦ ὑπὲρ τὸν κόρον τῶν τοιούτων ἄπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐ γενέσθαι ὄν. Τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἔπαιζεν ἄμικ σπουδάζων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν, ὡς ἔνιοι γράφουσιν τε καὶ 1
λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεχμαιρόμενοι, προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώ-
πους ἐπ' ἀρετὴν κράτιστον γεγονέναι, προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν οὐχ ἱκανόν, σκεψάμενοι μὴ μόνον ἃ ἐκεῖνος κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ' ὁλομένους εἰδέναί· ἐρωτῶν ἡλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέ-

- γων, συνημέρευε τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων εἰ ἰκανὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. Λέξω δὲ πρῶτον ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν μικρὸν ἐπικαλούμενον. Καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὐστιας ἀνθρώπους τεθαύμακας ἐπὶ σοφία; "Ἐγωγ' ἔφη.
- 3 Καὶ ὅς, Λέξον ἡμῖν, ἔφη τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσῃ Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγωδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιίᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν.
- 4 Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἰδῶλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἢ οἱ ζῆα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά; Πολὺ νῆ Δία οἱ ζῆα, εἴπερ γε μὴ τύχῃ τινί, ἀλλ' ὑπὸ γνώμῃς ταῦτα γίνονται. Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι καὶ τῶν φανερώς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; Πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ
- 5 γιγνόμενα γνώμης ἔργα εἶναι. Οὐκ οὖν δοκεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς δι' ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν ὥσθ' ὄραν τὰ ὀρατά, ὠτα δὲ ὥστ' ἀκοῦειν τὰ ἀκουστά; ὁσμῶν γε μήν, εἰ μὴ βίνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἰσθησῆς ἦν γλυκέων καὶ θριμέων καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων ἐνεργάσθη;
- 6 Πρὸς δὲ τούτοις οὐ δοκεῖ σοι καὶ τάδε προνοίας ἔργοις εἰσικέναι, τό, ἐπεὶ ἀσθενὴς μὲν ἐστὶν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἅ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι δέη, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῇ ὑπνῷ συγκλείεται, ὡς δ' ἂν μηδὲ ἀνεμοὶ βλάπτωσιν, ἡθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῶσαι, ὀφρύσι τε ἀπογειοῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μὴδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἰδρῶς κακουργῆι τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπίμπλασθαι δὲ μήποτε καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζῆφοις οἴους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἴους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν, καὶ στόμα

μέν, δι' οὗ ὢν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῷα εἰσπέμπεται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἀπορρῆς πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; Οὐ μὰ τὸν 7 Δι', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοπούμενῳ πάνυ ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζῷου τεχνήματι. Τὸ δὲ ἐμφῶσαι μὲν ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου; Ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῷα εἶναι βουλευσαμένου.

Σὺ δ' ἐν σαυτῷ φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν. Ἐρώτα γοῦν καὶ 8 ἀποκρινούμαι. Ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἶε φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτ' εἰδὼς ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὐσῆς ἔχεις καὶ ὑγροῦ βραχὺ πολλοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων δῆπου μεγάλων ὄντων ἐκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμισταί σοι· νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ πλῆθος ἀπειρα δι' ἀφροσύνην τινὰ οὕτως οἶε εὐτάκτως ἔχειν; Μὰ Δι' οὐ γὰρ 9 ὄρω τοὺς κυρίους, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημιουργούς. Οὐδὲ γὰρ τὴν σαυτοῦ σύ γε ψυχὴν ὄρας, ἢ τοῦ σώματος κυρία ἐστίν· ὥστε κατὰ γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις.

Καὶ ὁ Ἀριστόδημος· οὗτοι ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ὑπε- 10 ρορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκεῖνο μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσα μεγαλοπρεπέστερον ὄν ἀξιοὶ σε θεραπεύειν, τοσοῦτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτά. Εὐ ἴσθι, ἔφη, ὅτι, εἰ νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι 11 φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοῖην αὐτῶν. Ἐπειτ' οὐκ οἶε φροντίζειν; οἱ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζῷων ἀνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν· ἢ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν πλέον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὑπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι καὶ ἤττον κακοπαθεῖν καὶ ὄψιν καὶ ἀκοήν καὶ στόμα ἐνεποίησαν· ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἱ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν, ἀνθρώπων δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἱ τὰ πλεῖστα οἷς εὐδαιμονέστεροι

- 12 ἐκείνων ἐσμὲν ἐξεργάζονται. Καὶ μὴν γλῶτταν γε πάντων τῶν ζῴων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἷαν ἄλλοτε ἀλλαγῆ ψάβουσαν τοῦ στόματος ἀρθροῦν τε τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἅ βουλόμεθα.
- 13 Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ', ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσεν. Τίνος γὰρ ἄλλου ζῴου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων ἦσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φύλον ἄλλο ἢ ἀνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἰκανωτέρα προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ φύχην ἢ θάλην, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκησαι, ἢ πρὸς μάθησιν ἐκπονησαι, ἢ, ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἢ μάθῃ, ἰκανωτέρα ἐστί διαμεμνησθαι;
- 14 Οὐ γὰρ πάνυ σοὶ κατάδηλον ὅτι παρὰ τὰλλα ζῴα ὡς περ θεοὶ ἀνθρωποι βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, κρατιστεύοντες; Οὔτε γὰρ βροδὲ ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἅ ἐβούλετο, οὔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἀφρονα δ' ἐστί, πλέον οὐδὲν ἔχει. Σὺ δ' ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκῶς οὐκ οἶσι σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; Ἄλλ'
- 15 ὅταν τί ποιήσωσι, νομεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν; Ὅταν πέμπωσιν, ὡς περ σοὶ οὐ φῆς πέμπειν αὐτούς, συμβούλους ἔτι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. Ὅταν δὲ Ἀθηναίους, ἔφη, πυνθανομένους τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς, οὐδ' ὅταν τοῖς Ἑλλήσι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ' ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν
- 16 ἀμελείᾳ κατατίθενται; Οἶσι δ' ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι ὡς ἰκανοὶ εἰσιν εἶ και κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτε ἂν αἰσθῆσθαι; Οὐχ ὄραξ' ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαί θεῶν ἐπιμελέσταται;
- 17 Ὡγαθέ, ἔφη, κατάμαθε ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, μεταχειρίζεται. Οἶεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν

ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ἦ, οὕτω
 τίθεσθαι, καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια
 ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα
 πάντα ὄραν, μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ
 περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν
 δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖ-
 σθαι. Ἦν μέντοι, ὡς περ ἀνθρώπους θεραπεύων γινώσκεις τοὺς¹⁸
 ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομέ-
 νους καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω
 καὶ τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης θεραπεύων, εἴ τί σοι θελήσουσιν
 περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσει τὸ θεῖον, ὅτι
 τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὄραν καὶ πάντα
 ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρῆναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι.
 Ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει¹⁹
 ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀρῶντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνο-
 σίων τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅποτε ἐν ἐρημίᾳ
 εἶεν, ἐπεὶ περ ἠγγήσαιντο μηδὲν ἂν ποτε, ὧν πράττοιεν, θεοὺς
 διαλαθεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλὸν τε κάγαθὸν ἀνδρὶ κτήμᾳ¹
 ἐστίν, ἐπισκεψώμεθα εἴ τι προδίδίβαζε λέγων εἰς ταύτην τοιάδε·
 ὦ ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα ἐλέσθαι ἀν-
 δρα, ὑφ' οὗ μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν σφριζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους
 χειροίμεθα, ἄρ' ὄντινα αἰσθανοίμεθα ἤττω γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ
 πόνου ἢ ὑπνου, τοῦτον ἂν αἰροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθῆήμεν
 τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι;

Εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενομένοι βουλοίμεθα τῷ ἐπι-²
 τρέφαι ἢ παιδας ἄρρενας παιδεῦσαι ἢ θυγατέρας παρθένους δια-
 φυλάξαι ἢ χρήματα διασῶσαι, ἄρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦθ' ἠγγη-
 σαίμεθ' ἂν τὸν ἀκρατῆ; Δούλω δ' ἀκρατεὶ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ
 βροσκήματα ἢ ταμεία ἢ ἔργων ἐπιστάσιαν; Διάκονον δὲ καὶ
 ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐβελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν; Ἀλλὰ μὴν³

εἴ γε μὴδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; Καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακοῦργότερος, εἴ γε κακοῦργότατόν ἐστι μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ φθεῖρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

- 4 Ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἤσθειν τῷ τοιοῦτῳ, ἂν εἰδείη τῷ ἔφῃ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις; Ἄρα γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα, ἠγῆσάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπίδα, ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; Τίς γὰρ ἂν ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως;
- 5 Ἡ τίς οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχροῦς διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νῆ τὴν Ἥραν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι μὴ τυχεῖν δούλου τοιοῦτου, δουλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς ἱκετευτέον τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτω γὰρ ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σω-
- 6 θείη. Τοιαῦτα δὲ λέγων ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν· οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἤττον αἰσχροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

- 1 Ἐπισκεψώμεθα δὲ εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· αἶψα γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἂν τις ἀγαθὸς τοῦτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βούλοιο. Ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν.
- 2 Ἐνθυμώμεθα γὰρ, ἔφη, εἴ τις μὴ ὢν ἀγαθὸς ἀδληγτῆς δοκεῖν βούλοιο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη. Ἄρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς ἀδληγτάς; Καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκείνοι σκευὴν τε καλὴν κέκτηνται καὶ ἀκολούθους πολλοὺς πε-

ριάγονται, και τούτω ταυτα ποιητέον· έπειτα, οτι εκείνους πολλοι
 έπαινοϋσι, και τούτω πολλους έπαινέτας παρασκευαστέον.
 Άλλα μην έργον γε ούδαμοϋ ληπτέον, η εϋθδς έλεγχθήσεται
 γελοιοσ ων και ού μόνον αϋλητης κακοσ, αλλά και ανθρωποσ
 αλαζών· Καίτοι πολλά μέν δαπανών, μηδέν δ' ωφελούμενοσ,
 πρòσ δέ τούτοισ κακοδοξών πώσ ούκ έπιπόνωσ τε και αλυσιτε-
 λώσ και καταγελάστωσ βιώσεται;

“Ωσ δ' αϋτωσ εΐ τισ βούλοιο στρατηγòσ αγαθòσ μη ων β
 φαίνεσθαι η κυβερνήτησ, έννοώμεν τί αν αϋτῶ συμβαΐνοι. “Αρ’
 ούκ αν, εΐ μέν επιθυμών του δοκεΐν ικανòσ εΐναι ταυτα πράτ-
 τειν μη δύναιο πείθειν, τουτ' εΐη λυπηρόν, εΐ δέ πείσειεν, έτι
 άθλιώτερον; Δήλον γάρ οτι κυβερνάν κατασταθεισ δ μη έπι-
 στάμενοσ η στρατηγεΐν απολέσειεν αν ούσ ημιστα βούλοιο και
 αϋτοσ αισχρώσ αν και κακώσ απαλλάξειεν. “Ωσαύτωσ δέ και τò 4
 πλούσιον και τò ανδρειον και τò ισχυρόν μη όντα δοκεΐν αλυ-
 σιτελεσ απέφαινε· προστάττεσθαι γάρ αϋτοισ έφη μείζω η κατά
 δύναμιν, και μη δυναμένουσ ταυτα ποιειν, δοκοϋντασ ικανούσ
 εΐναι, συγγνώμησ ούκ αν τυγχάνειν.

“Απατεώνα δ' εκάλει ού μικρόν μέν, εΐ τισ αργύριον η 5
 σκευòσ παρά του πειθοΐ λαβόν αποστεροΐη, πολυ δέ μέγιστον
 οστισ μηδενòσ αξιοσ ων εξηπατήκοι πείθων, ωσ ικανòσ εΐη τῆσ
 πόλεωσ ηγείσθαι. “Εμοι μέν οϋν εδόκει και του αλαζονεύεσθαι
 αποτρέπειν τουσ συνόντασ τοιάδε διαλεγόμενοσ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

- 1 Ἐδόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς συνόν-
τας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν [πρὸς ἐπιθυμίαν] βρωτοῦ καὶ ποτοῦ καὶ
λαγνείας καὶ ὕπνου καὶ ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου. Γνοὺς
γάρ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα:
Εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλα-
θόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δ',
ὅπως μὴδ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἐκάτερον παιδεύεις;
Βούλει σκοπῶμεν, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς ὡσπερ ἀπὸ τῶν
στοιχείων; Καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη· δοκεῖ γοῦν μοι ἢ τροφή
2 ἀρχῆ εἶναι· οὐδὲ γὰρ ζῳή γ' ἂν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο. Οὐκοῦν τὸ
μὲν βούλεσθαι σίτου ἄπτεσθαι, ὅταν ὄρα ἦκη, ἀμφοτέροις εἰκὸς
παραγίγνεσθαι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Τὸ οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατε-
πεῖγον μᾶλλον πράττειν ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι πότερον ἂν
αὐτῶν ἐθίζοιμεν; Τὸν εἰς τὸ ἄρχειν, ἔφη, νῆ Δία παιδευόμενον,
ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἀπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου
ἀρχήν. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πειν βούλωνται, τὸ δύνασθαι
διψῶντα ἀνέχεσθαι τῇ αὐτῇ προσθετέον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
3 Τὸ δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀψὲ κοιμη-
θῆναι καὶ πρῶ ἀναστῆναι καὶ ἀγρυπνήσαι, εἰ τι δέοι ποτέρῳ
ἂν προσθεῖημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῇ αὐτῇ. Τί δέ; τὸ μὴ φεύ-
γειν τοὺς πόνους, ἀλλ' ἐθελοντὴν ὑπομένειν ποτέρῳ ἂν προσ-
θεῖημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευμένῳ. Τί δέ; τὸ
μαθεῖν εἰ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντι-
πάλων, ποτέρῳ ἂν προσθεῖναι μᾶλλον πρέπει; Πολὺ νῆ Δί,
ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευμένῳ· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος
4 ἂνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων. Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος
ἦττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἢ τὰ λοιπὰ ζῳα ἀλίσκε-

σθαι; Τούτων γάρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δαλεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δάλεαρ ἀλίσκεται, τὰ δὲ ποτῷ ἐνεδρεύεται. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχροὺς εἶναι ἀνθρώπων ταῦτά 5 πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Τὸ δὲ εἶναι μὲν τὰς ἀναγκαιοτάτας πράξεις τοῖς ἀνθρώ- 6 ποις ἐν ὑπαιθρῷ, οἷον τὰς τε πολεμικὰς καὶ τὰς γεωργικὰς καὶ τῶν ἄλλων οὐ τὰς ἐλαχίστας, τοὺς δὲ πολλοὺς ἀγυμνάστωσ ἔχειν πρὸς τε φύγῃ καὶ θάλπη οὐ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; Συνέφη καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσχεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐπετῶς φέρειν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν εἰ τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων ἀπάντων εἰς τοὺς ἀρχι- 7 κῶς τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' ἀντιποιησομένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; Συνέφη καὶ τοῦτο. Τί οὖν; ἐπειδὴ καὶ τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου τὴν τάξιν οἶσθα, ἤδη ποτ' ἐπισκέψω, εἰς ποτέραν τῶν τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις; Ἐγὼ γ', ἔφη ὁ Ἀρίστιππος· καὶ οὐδαμῶς γε τάττω 8 ἑμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. Καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἀφρονος ἀνθρώπου εἶναι τό, μεγάλου ἔργου ὄντος τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν, μὴ ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν δέονται πορίζειν· καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως προεστώτα, ἐὰν μὴ πάντα ὅσα ἡ πόλις βούλεται καταπράττειν, τούτου δίκην ὑπέχειν, τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστίν;

Καὶ γὰρ ἀξιοῦσιν αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν ὡσπερ ἐγὼ τοῖς 9 οἰκέταις χρῆσθαι. Ἐγὼ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἐμοὶ μὲν ἀφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς τούτων ἄπτεσθαι, αἱ τε πόλεις οἶονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐτοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. Ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοὺς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς καταστήσομαι· ἑμαυτὸν γε μέντοι τάττω εἰς τοὺς βουλομένους ἢ ῥᾶστα τε καὶ ἤδιστα βιοτεύειν.

- 10 Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα, πότεροι ἦδιον ζῶσιν, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἄρχουσιν, ἄρχονται δὲ Σύροι καὶ Φρύγες καὶ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ Σκύθαι μὲν ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ ἄρχονται ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, Λίβυες δὲ
- 11 ἄρχονται. Τούτων οὖν ποτέρους ἦδιον οἶε ζῆν; Ἡ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἦδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι ζῆν; Ἀλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη ὁ Ἀριστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν αὐ ἔμαυτὸν τάττω, ἀλλ' εἶναι τίς μοι δοκεῖ μέση τούτων ὁδός, ἣν πειρώμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει.
- 12 Ἀλλ' εἰ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡσπερ οὔτε δι' ἐρχῆς οὔτε διὰ δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὔτω μὴδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἂν τι λέγοις· εἰ μὲντοι ἐν ἀνθρώποις ὧν μήτε ἄρχειν ἀξιώσεις μήτε ἄρχεσθαι μὴδὲ τοὺς ἄρχοντας ἐκὼν θεραπεύσεις, οἰμάϊ σε ὄραν, ὡς ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ
- 13 ἰδίᾳ κλαίοντας καθιστάντες δούλους χρῆσθαι. Ἡ λαυθάνουσί σε οἱ ἄλλων σπειράντων καὶ φυτευσάντων τὸν τε σίτον τέμνοντες καὶ δενδροκοποῦντες καὶ πάντα τρόπον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἐλεῖσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κρείττοις; Καὶ ἰδίᾳ αὐ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ τοὺς ἀνάδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθ' ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται; Ἀλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη, ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν ἔμαυτὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἶμι.
- 14 Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη. Τοῦτο μὲντοι ἤδη λέγεις δαινὸν πάλαισμα. Τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὅ τε Σίνις καὶ ὁ Σκείρων καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ; Ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθούς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ

ὄπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τοῦτοις ἄλλους ἐξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται, καὶ οἱ μὲν ταῦτα πάντα κεκτημένοι ὅμως ἀδικοῦνται· οὐ δὲ οὐδὲν μὲν τούτων 15 ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλείστοι ἀδικοῦνται πολὺν χρόνον διατριβῶν, εἰς ὁποῖαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκη, τῶν πολιτῶν πάντων ἤττων ὢν, καὶ τοιοῦτος, οἷσις μάλιστα ἐπιτίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν οἶε ἀδικηθῆναι; Ἡ δὲ διότι αἱ πόλεις σοὶ κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι, θαρρεῖς; Ἡ δὲ διότι καὶ δοῦλος ἂν οἶε τοιοῦτος εἶναι; οἷος μηδεὶ δεσπότη λυσιτελεῖν; Τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα;

Σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο πῶς οἱ δεσπότες τοῖς τοιοῦτοις 16 οἰκέταις χρῶνται; Ἄρα οὐ τὴν μὲν λαγνεῖαν αὐτῶν τῇ λιμῇ σωφρονίζουσι; Κλέπτειν δὲ κωλύουσιν ἀποκλείοντες ἔθεν ἂν τι λαβεῖν ἤ; Τοῦ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς ἀπαίργουσι; Τὴν ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκάζουσιν; Ἡ οὐ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον ὄντα καταμανθάνης; Κολλάζω, ἔφη, πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. Ἄλλὰ γάρ, ὦ Σώ- 17 κρατες, οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι, ἦν δοκεῖς μοι οὐ νομίζεῖν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθούντων, εἰ γὰρ πεινήσουσι καὶ διψήσουσι καὶ ριγώσουσι καὶ ἀγρυπνήσουσι καὶ τᾶλλα πάντα μοχθήσουσιν ἐκόντες; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἐκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοιοῦτοις ἐκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι ἄλλο γὰρ ἢ ἀφροσύνη πρόσσεσι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν.

Τί δέ, ὦ Ἀρίστιππε; ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοὶ τῶν 18 τοιοῦτων διαφέρειν τὰ ἐκούσια τῶν ἀκουσίων, ἢ ὁ μὲν ἐκὼν πεινῶν φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιο καὶ ὁ ἐκὼν διψῶν πίοι καὶ τᾶλλα ὡσαύτως, τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν, ὁπότεν βούληται, παύεσθαι; Ἐπειτα ὁ μὲν ἐκουσίως ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται, οἷον οἱ τὰ θηρία θη-

19 ρώντες ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι· καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἄθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἀξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσονται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι καὶ τοὺς φίλους εὐποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς οὐκ οἶεσθαι χρὴ τοῦτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ζῆν εὐφραινομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινουμένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων;

20 Ἐτι δὲ αἱ μὲν βραδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἴδοναι οὔτε σώματι εὐεξίαν ἰκαναί εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὡς φασιν οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὡς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, Λέγει δὲ πού καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι
ὀηιδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδοῦτα θεοὶ προπάροικεν ἔθνησαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος εἰς αὐτήν
καὶ τροχὸς τὸ πρῶτον· ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ὀηιδίη δὲ ἔπειτα πέλει, χαλεπὴ περ' εὐοῦσα.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

Τῶν πόνων πολιοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί.

Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησὶν·

Ἦ πονηρὸν, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς.

21 Καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ Ἡρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαινεται, ὡδὲ πῶς λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι. Φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παιδῶν εἰς ἡβὴν ὥρμητο, ἐν ἣ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέφονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξεληθόντα

εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται·
καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναίκας προσιέναι μεγάλας, τὴν μὲν 22·
ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην
τὸ μὲν χρῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα
σωφροσύνη, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ, τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν
εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ
μὲν χρῶμα ὥστε λευκότεραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δο-
κεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθότεραν τῆς φύ-
σεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δὲ ἐξ
ἧς ἂν μάλιστα ἢ ὥρα διαλάμποι κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ
ἑαυτὴν, περισκοπεῖν δὲ καὶ εἰς τὸν ἄλλον αὐτὴν θεᾶται, πολλά-
κις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιάν ἀποβλέπειν.

Ἦς δ' ἐγένοντο πλησιαιότερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν 23·
πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν δ' ἑτέραν φθάσαι
βουλομένην προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ καὶ εἰπεῖν. Ὅρω σε, ὦ
Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη. Ἐὰν μὲν
οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν
ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσει, τῶν δὲ
χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσει. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέμων οὐδὲ 24·
πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος διέσει, τί ἂν κεχαρι-
σμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὖροις, ἢ τί ἂν ἰδῶν ἢ ἀκούσας τερ-
φθείης, ἢ τίνων ἂν ὀσφραϊνόμενος ἢ ἀπτόμενος ἦσθαιῖς, τίσι δὲ
ὀμιλῶν μάλιστ' ἂν εὐφρανθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακιώτατα κα-
θεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις.

Ἐὰν δὲ ποτε γένηται τις ὑποψία σπάνεως ἀφ' ὧν ἔστα· 25·
ταῦτα, οὐ φόβος μὴ σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπω-
ροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν
οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσει, οὐδενὸς ἀπεχόμενος
ὅθεν ἂν δυνατόν ἦ τι κερδαίνειν. Πανταχόθεν γὰρ ὠφελείσθαι
τοῖς ἐμοὶ συνοῦσιν ἐξουσίαν ἐγὼ παρέχω. Καὶ ὁ Ἡρακλῆς
ἀκούσας ταῦτα. Ὡ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστίν; Ἡ δέ. 26·
Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισούν-
τές με ὀνομάζουσι Κακίαν.

- 27 Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἦκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα, ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποις, σφόδρ' ἂν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἀγαθῶν ἐργάτην γενέσθαι καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμωτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. Οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προσομίσις ἡδονῆς, ἀλλ' ἦπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα διη-
- 28 γήσονται μετ' ἀληθείας. Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδόνασιν ἀνθρώποις, ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἴλωες εἶναι σοὶ βούλει θεραπευτέον τοὺς θεοὺς, εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον, εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυμοῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὀφελιγέτεον, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν, εἴτε γῆν βούλει σοὶ καρποὺς ἀφθότους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον, εἴτε ἀπὸ βοσκοκημάτων οἶε δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκοκημάτων ἐπιμελητέον, εἴτε διὰ πολέμου ὀρμῆς αὐξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι τοὺς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτὰς τε παρά τῶν ἐπισταμένων μαθητέον καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἰδρώτι.
- 29 Καὶ ἡ Κεκλία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὡς φησι Πρόδικος. Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνὴ σοὶ αὐτῇ διηγείται; Ἐγὼ δὲ ῥαδίαν καὶ βραχείαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. Καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν·
- 30 ὦ τλήμων, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; Ἡ τί ἡδὺ οἶσθα μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; Ἡτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι πάντων ἐμπύπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα, ἵνα μὲν ἡδέως φάγης, ὀψοποιίας μηχανωμένη, ἵνα δὲ ἡδέως πίης, οἶνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζει καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζῆταις, ἵνα δὲ καθυπνώσης ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλα-

κάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζει· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἔτι ποιῆς ὕπνου ἐπιθυμεῖς· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σεαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δὲ ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα.

Ἄθάνατος δὲ οὕσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζει· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου σεαυτῆς, ἀνήκους εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πρόποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν θεάσασαι. Τίς δ' ἂν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; Τίς δ' ἂν δεομένη τινὸς ἐπαρκέσειεν; Ἡ τίς ἂν εὐφρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; Οἱ νέοι μὲν ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι ταῖς ψυχαῖς ἀνήκτοι, ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρωσ περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυρόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἠδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι.

Ἐγὼ δὲ σῦνειμι μὲν θεοῖς, σῦνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῶν οὔτε ἀνθρώπειον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται. Τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις οἷς προσήκει, ἀγαπητῇ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστῇ δὲ φύλαξ οἰκῶν δεσπότης, εὐμενὴς δὲ παραστάτης οἰκέταις, ἀγαθῇ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός.

Ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἠδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων οἴτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γὰρ ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. Ἴππος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθίᾳσι τὰ δέοντα πράττειν. Καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἠδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὐ δὲ τὰς παρούσας ἠθροῦνται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δ'

ἔλθῃ τὸ παπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κείνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν αἰεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. Τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν, Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι.

- 34 Οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους, παίδευσιν ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἐτι μεγαλειότεροις ῥήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν. Σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειρᾶσθαι τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

- 1 Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην, ἀδελφῶ μὲν ὄντε ἀλλήλοισιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμῳ, αἰσθόμενος διαφορομένῳ, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δὴ που καὶ σὺ εἶ τῶν τοιοῦτων ἀνθρώπων, οἱ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς; Καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου, καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου, καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν πλειόνων ὑπαρχόντων,
- 2 τοῦ δὲ ἐνός. Θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφούς ζημίαν ἤγειται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἤγειται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύναται λογίζεσθαι ὅτι κρεῖττον οὖν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς τάρκοῦντα ἔχειν ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ
- 3 τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὄνουνται, ἵνα συνεργούς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται ὡς βοηθῶν δεόμενοι τῶν δὲ ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὡσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους.
- 4 Καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφεῖναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι τιμῶσι τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀνα-
- 5 δέλφων καὶ ἤττον τούτοις ἐπιτίθενται. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν.

Ἄλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφὸν καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γάρ, ὡσπερ καὶ σὺ λέγεις ἀδελφὸς ὢν οἶον δεῖ· ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώτατον εἴη, τί ἂν τις ἐπιχειροῖη τοῖς ἀδυνάτοις; Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ ἀρέσαι δύναται Χαιρεφῶν ὡσπερ οὐδὲ σοί, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πᾶν ἀρέσκει; Διὰ τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν ἐστιν ἔμοι μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἔμοι δὲ ὅπου ἂν παρῆ πανταχοῦ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν. Ἄρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μὲν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστίν, οὕτω καὶ ἀδελφός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῆ χρῆσθαι, ζημία ἐστὶ;

Πῶς δ' ἂν ἐγώ, ἔφη ὁ Χαιρέκράτης, ἀνεπιστήμων εἴην ὁ ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός γε καὶ εὐ λέγειν τὸν εὐ λέγοντα καὶ εὐ ποιεῖν τὸν εὐ ποιοῦντα; Τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώμενον ἔμε ἀνιᾶν οὐκ ἂν δυναίμην οὕτ' εὐ λέγειν οὕτ' εὐ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ κύνα μὲν, εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ τοὺς μὲν ποιμένας ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ εὐ ποιήσας πραϋνεῖν αὐτόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν μέγα ἀγαθὸν εἶναι ὄντα πρὸς σὲ οἶον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὐ ποιεῖν καὶ εὐ λέγειν οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοὶ ὡς βέλτιστος ἦ.

Καὶ ὁ Χαιρέκράτης· Λέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τσαούτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἔμε οἶον δεῖ. Καὶ μὴν οὐδέν γε ποικίλον ἔφη ὁ Σωκράτης οὐδὲ κινδὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἔμοι δοκεῖ, μηχανᾶσθαι, οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι· αὐτὸς οἶομαι ἂν αὐτὸν ἄλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σε. Οὐκ ἂν φθάνοις, ἔφη, λέγων, εἴ τι ἤσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἑμαυτόν. Λέγε δὴ μοι, ἔφη, εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι,

καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιήης; Ἀῆλον ὅτι κατάρχομαι ἂν τοῦ αὐτοῦ, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκεῖνον.

- 12 Εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προτρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιήης; Ἀῆλον ὅτι πρότερος
- 13 ἂν ἐγχειροίην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίην. Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτὸν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιήης; Ἀῆλον ὅτι καὶ τοῦτον πρότερος ὑποδεχοίμην ἂν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε· καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμείσθαι διαπράττειν μοι ἐφ' ἃ ἤκωιμι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο δέει ἂν πρότερον αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν.
- 14 Πάντ' ἄρα σὺ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπακρύπτου· ἢ ὄκνατε, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῆς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιήης; Καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὅς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιών, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. Εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χαιρέφῳ ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν φιλίαν ταύτην, ἐκείνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχειρεῖν τῷ σὲ φίλον ποιεῖσθαι· νῦν δὲ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμενος μάλλον ἂν ἐξεργάσασθαι τοῦτο.
- 15 Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν. Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκратες, καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι· καί τοι τοῦτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τάναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ λόγου καὶ ἔργου.
- 16 Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ εἶδον παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον τῷ πρεσβυτέρῳ συντυχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον ὑπαναστῆναι καὶ κοίτην μαλακὴν τιμῆσαι καὶ λόγων ὑπεῖξαι· Ὁγαθέ, μὴ ὄκναι, ἔφη, ἀλλ' ἐγχειρεῖ τὸν ἄνδρα καταπραῦνειν, καὶ πάνυ ταχὺ σοι ὑπακούσεται· οὐχ ὄρως ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος; Τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μάλλον ἔλοις ἢ εἰ δόίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μάλιστα ἂν καταργάσαιο.
- 17 Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν. Ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκρά-

της, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδειξαι σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; Ἄλλ' οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσσεσθαι· νομίζω γὰρ αὐτόν, ἐπειδὴν αἰσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονικήσειν ὅπως περιγένηταί σου καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν. 18

Νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, διάκεισθον, ὡσπερ εἰ τῷ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τῷ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω, ἢ εἰ τῷ πόδε θεία μοίρα πεπονημένω πρὸς τὸ συναργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζουσιν ἀλλήλω· οὐκ ἂν πολλή ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελεία πεπονημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρησθαι; Καὶ μὴν ἀδελφῷ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν ἢ χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμῷ καὶ τᾶλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. Χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυῖα διεχόντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυῖαν διεχόντα ἔλθοιεν ἅμα, ὀφθαλμοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες ἐπὶ πλείστον ἐξικνεῖσθαι οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὀπισθεν ἰδεῖν δύναιντο· ἀδελφῷ δὲ φίλῳ ὄντε καὶ πολὺ διεστῶτε πρᾶττετον ἅμα ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἦκουσα δὲ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστα ἂν τις ὠφελεῖσθαι πρὸς φίλων κτήσιν τε καὶ χρεῖαν. Τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός· ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ φίλων κτήσεως. Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδράποδα καὶ βροσκήματα καὶ σκεύη κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὄραν ἔφη καὶ τὰ ὄντα σφίξειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν, ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσωνται· φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἱ ὄντες αὐτοῖς σφίζωνται.

- 3 Ἄλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκέτων ὄραν τινὰς ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς εἰσάγοντας καὶ τὰλλα τὰ πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγορῶντας, ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους τε καὶ ζημίαν ἠγούμενους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν ὀλομένους ἐλαττοῦσθαι, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας.
- 4 Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων τὸ πλῆθος εἰδόμενος, τῶν δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι τοσοῦτον
- 5 αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν. Καίτοι πρὸς ποῖον κτήμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς οὐκ ἂν πολλῷ κρείττων φανεῖται! Ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦχος οὕτω χρήσιμον ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος; Ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὖνουν καὶ παρα-
- 6 μόνιμον; Ἡ ποῖον ἄλλο κτήμα οὕτω πάγχερηστον; Ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλείπον τῆφι φίλῃ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων, κἄν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέη, συνεπισχῆι, εἰάν τις φόβος ταράττη, συμβουηθεῖ, τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων, καὶ τὰ μὲν συμπεῖθων, τὰ δὲ βιαζόμενος, καὶ εὖ μὲν πράττοντας πλείστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ πλείστα ἐπανορθῶν.
- 7 Ἄ δὲ αἶτε χεῖρες ἐκάστη ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ ὄψα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύτουσι τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλὰκις δὲ ἂν πρὸ αὐτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξειργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ οὐκ διήγνησε, ταῦθ' ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήρκασεν. Ἄλλ' ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἕνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνεπιμέλως οἱ πλείστοι ἐπιμέλονται.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

“Οτι δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν ἐπιμελεῖς ὧν ὀρέ- 1
γαιντο ποιῶν ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγήσομαι. Ἀκούσας γάρ ποτε
Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἦκειν ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν
διδάξειν, ἔλεξε πρὸς τινὰ τῶν συνόντων, ὃν ἤσθάνετο βουλόμε-
νον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει τυχεῖν. Αἰσχροὶ μέντοι, ὧ 2
νεανία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἐξόν τοῦτο
μαθεῖν, ἀμελήσῃσι αὐτοῦ· καὶ δικαίως ἂν αὐτος ὑπὸ τῆς πόλεως
ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον ἢ εἴτις ἀνδριάντας ἐργολαβοίη μὴ με-
μαθηκῶς ἀνδριαντοποιεῖν. “Ολης γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πο- 3
λεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τὰ τε
ἀγαθὰ κατορθοῦντος αὐτοῦ καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς
γίγνεσθαι. Πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν
τοῦτο ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἰρεθῆναι ἐπιμελόμενος ζημιοῖτο; Τοιαῦτα
μὲν δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν ἐλθόντα μανθάνειν.

Ἐπεὶ δὲ μεμαθηκῶς ἦκε, προσέπειζεν αὐτῷ λέγων. Οὐ 4
δοκεῖ ὑμῖν, ὧ ἄνδρες, ὡσπερ “Ομηρος τὸν Ἀγαμέμνονα γερα-
ρὸν ἔφη εἶναι, οὕτω καὶ ὄδε στρατηγεῖν μαθὼν γεραρώτερος
φαίνεσθαι; Καὶ γάρ, ὡσπερ ὁ κιθαρίζων μαθὼν, καὶ ἂν μὴ κιθα-
ρίζῃ, κιθαριστὴς ἐστί, καὶ ὁ μαθὼν ἰαθεῖν, κἂν μὴ ἰατρούη,
ὅμως ἰατρός ἐστιν, οὕτω καὶ ὄδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ
στρατηγὸς ὢν, κἂν μηδεὶς αὐτὸν ἔλθῃ. Ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος
οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός ἐστιν οὐδ’ ἐὰν ὑπὸ πάντων ἀνθρώ-
πων αἰρεθῇ. Ἀτάρ, ἔφη, ἴνα καί, ἐὰν ἡμῶν τις ἢ ταξιαρχῆ ἢ 5
λοχαγῆ σοι, ἐπιστημονέστεροι τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν
πόθεν ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. Καὶ ὅς. Ἐκ τοῦ
αὐτοῦ, ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα· τὰ γὰρ τακτικά ἐμέ γε καὶ
ἄλλο οὐδὲν ἐδίδαξεν.

- 6 Ἄλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Σωκράτης τοῦτό γε πολλοστὸν μέρος ἐστὶ στρατηγίας. Καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδεῶν τοῖς στρατιώταις καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργατικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ καρτερικὸν καὶ ἀγγίνου καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὤμον καὶ ἀπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον καὶ φυλακτικὸν τε καὶ κλέπτῃν καὶ προετικὸν καὶ ἄρπαγα καὶ φιλόδωρον καὶ πλεονέκτην καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικόν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ δεῖ τὸν
- 7 εὖ στρατηγήσοντα ἔχειν. Καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι· πολλὸ γὰρ διαφέρει στρατεύμα τεταγμένον ἀτάκτου ὥσπερ λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως μὲν ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν, ἐπειδὴν δὲ ταχθῆ κάτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μήτε σηπόμενα μήτε τηκόμενα, οἷ τε λίθοι καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἷ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συντίθεται, τότε γίνεταί πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, οἰκία.
- 8 Ἄλλὰ πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὦ Σώκρατες, εἰρηκας. Καὶ γὰρ ἐν τῇ πολέμῳ τοὺς ἀρίστους δεῖ πρῶτους τάττειν καὶ τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν τῶν
- 9 ἀγωνταί, ὑπὸ δὲ τῶν ὀθῶνται. Εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ διαγιγνώσκεις σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδίδαξεν εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; Οὐδὲ γὰρ εἰ σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρῶτον μὲν καὶ τελευταῖον τὸ κάλλιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸ χείριστον, μὴ διδάξας διαγιγνώσκεις τό τε καλὸν καὶ τὸ κείδηλον, οὐδὲν ἂν σοι ὄφελος ἦν. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξεν ὥστε αὐτοὺς ἂν ἡμᾶς δέοι τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν.
- 10 Τί οὖν οὐ σκοποῦμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν; Βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. Οὐκοῦν, ἔφη, εἰ μὲν ἀργύριον δέοι ἀρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτάτους πρῶτους καθιστάντες ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; Ἐμοιγε δοκεῖ. Τί δὲ τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας; Ἄρα τοὺς φιλοτιμοτάτους προτακτέον; Οὗτοι γοῦν εἰσι ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες. Οὐ τοίνυν οὗτοι γε ἄδελφοι, ἀλλ' ἐπιφανεῖς πανταχοῦ ὄντες εὐεῦρατοι ἂν

εἶεν. Ἄτάρ, ἔφη, πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν, ἢ καὶ ὄπη 11
καὶ ὅπως χρηστέον ἐκάστη τῶν τάξεων; Οὐ πάνυ, ἔφη. Καὶ
μὴν πολλὰ γ' ἐστὶ πρὸς ἃ οὔτε τάττειν οὔτε ἄγειν ὡσαύτως
προσῆκει. Ἄλλὰ μὰ Δι', ἔφη, οὐ διεσαφηνίζε ταῦτα. Νῆ Δι',
ἔφη, πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπανερῶτα· ἦν γὰρ ἐπίστυται καὶ μὴ
ἀναιδῆς ἦ, αἰσχυναίται ἀργύριον εἰληφῶς ἐνδεὰ σε ἀποπέμψα-
σθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἐντυχῶν δέ ποτε στρατηγεῖν ἤρημένῳ τῷ, Τοῦ ἔνεκεν, 1
ἔφη, Ὅμηρον οἶει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγορεῦσαι ποιμένα
λαῶν; Ἄρά γε ὅτι ὡσπερ τὸν ποιμένα δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως
σῶαί τε ἔσονται αἱ οἰεσ καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσι καί, οὐ ἔνεκα
τρέφονται, τοῦτο ἔσται, οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι
δεῖ ὅπως σῶαί τε αἱ στρατιῶται ἔσονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσι
καί, οὐ ἔνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; Στρατεύονται δέ, ἵνα
κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ᾖσιν. Ἡ τί δήποτε 2
οὕτως ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπὼν.

Ἀμφοτέρων, βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής;

Ἄρά γε ὅτι αἰχμητής τε κρατηρὸς ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος
αὐτὸς εὐ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ παντὶ τῷ
στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη; καὶ βασιλεὺς ἀγαθός, οὐκ εἰ
μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προσεστήκοι, ἀλλ' εἰ καὶ ὢν βασι-
λεύσει, τοῦτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη; Καὶ γὰρ βασιλεὺς αἰρεῖ- 3
ται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται. ἀλλ' ἵνα καὶ αἱ ἐλομέ-
νοι δι' αὐτὸν εὐ πράττωσι· καὶ στρατεύονται δέ πάντες, ἵνα ὁ
βίος αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ἦ, καὶ στρατηγοὺς αἰροῦνται τούτου
ἔνεκα, ἵνα πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες ᾖσι. Δεῖ οὖν τὸν στρα- 4
τηγόντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἐλομένοις αὐτὸν στρατη-
γόν· καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥάδιον εὑρεῖν οὔτε
αἰσχίον τοῦ ἐναντίου. Καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν τίς εἴη ἀγαθοῦ
ἡγεμόνος ἀρετὴ τὰ μὲν ἄλλα περιήρει, κατέλειπε δὲ τὸ εὐδαι-
μονας ποιεῖν, ὃν ἂν ἡγήται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

- 1 Καὶ ἵππαρχεῖν δέ τινη ἡρημένῳ οἰδὰ ποτε αὐτὸν τοιαύδε δια-
 λεχθέντα· Ἐχοις ἄν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου ἔνεκα
 ἐπεθύμησας ἵππαρχεῖν; Οὐ γὰρ δὴ τοῦ πρώτος τῶν ἱππέων
 ἐλαύνειν· καὶ γὰρ οἱ ἵπποτοξόται τούτου γε ἀξιοῦνται· προε-
 λαύνουσι γοῦν καὶ τῶν ἱππάρχων. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Ἀλλὰ
 μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε· ἐπεὶ καὶ οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ
 2 πάντων γινώσκονται. Ἀληθές, ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. Ἀλλ'
 ἄρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἶε τῇ πόλει βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦ-
 ναι καὶ, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγα-
 θοῦ τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ πόλει; Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ ἔστι
 γε νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καλόν, ἐάν δύνῃ ταῦτα ποιῆσαι.
 Ἡ δὲ ἀρχή που ἐφ' ἣν ἡρησάι ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἔστιν;
 Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη.
- 3 Ἴθι δὴ λέξον ἡμῖν τοῦτο πρῶτον, ὅπως διανοεῖ τοὺς ἵππους
 βελτίους ποιῆσαι. Καὶ ὅς· Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, οὐκ ἔμὸν
 οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου
 4 ἐπιμελεῖσθαι. Ἐάν οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωνταί σοι τοὺς
 ἵππους οἱ μὲν οὕτω κακόποδας ἢ κακοσκελεῖς ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ
 οὕτως ἀτρόφους, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δὲ οὕτως
 ἀναγώγους ὥστε μὴ μένειν, ὅπου ἂν σὺ τάξης, οἱ δὲ οὕτω λα-
 κτιστάς, ὥστε μὴδὲ τάξαι δυνατόν εἶναι, τί σοι τοῦ ἱππικοῦ
 ὄφελος ἔσται; Ἡ πῶς δυνήσεται τοιούτων ἡγούμενος ἀγαθόν τι
 ποιῆσαι τὴν πόλιν; Καὶ ὅς· Ἀλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, καὶ
 πειράσομαι τῶν ἵππων εἰς τὸ δυνατόν ἐπιμελεῖσθαι.
- 5 Τί δέ; τοὺς ἱππέας οὐκ ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονας ποιῆ-
 σαι; Ἐγώγ', ἔφη. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ
 τοὺς ἵππους ποιήσεις αὐτούς; Δεῖ γοῦν, ἔφη, καὶ γὰρ εἴ τις
 6 αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτω σφίζοιτο. Τί γάρ; Ἐάν που
 κινδυνεύειν δέῃ, πότερον ἐπάγειν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν ἀμμον
 κελεύσεις, ἔνθα περ εἰώθατε ἵππεύειν, ἢ πειράσαι τὰς μελέτας
 ἐν τοιούτοις ποιῆσθαι χωρίοις ἐν οἷσπερ οἱ πόλεμοι γίγνον-

ται; Βέλτιον γοῦν, ἔφη. Τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους 7 ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμελείαν τινα ποιήσει; Βέλτιον γοῦν, ἔφη, καὶ τοῦτο. Θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἵππέων καὶ ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἅπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖ, διανενόησαι; Εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι, ἔφη.

Ὅπως δέ σοι πειθῶνται οἱ ἵπποι, πεφρόντικάς τι; ἄνευ γάρ 8 δὴ τούτου οὔτε ἵππων οὔτε ἵππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκιμῶν οὐδὲν ὄφελος. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη; ἀλλὰ πῶς ἂν τις μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προτρέψαιτο; Ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, 9 ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι. Καὶ γάρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλείοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν εἰκόσ, ἔφη, καὶ ἐν ἵππικῇ, ὅς ἂν μάλιστα εἰδῶς φαίνεται ἃ δεῖ ποιεῖν τούτῳ μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι.

Ἐάν οὖν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δῆλος 10 ὦ, ἀρκεῖαι μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί! Ἐάν γε πρὸς τούτῳ ἔφη, διδάξῃς αὐτοὺς ὡς τὸ πείθεσθαί σοι κάλλιον τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. Πῶς οὖν ἔφη, τοῦτο διδάξω; Πολὺ νῆ Δ', ἔφη, βῆρον ἢ εἰ σοι δέει διδάσκειν ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέστερά ἐστι. Λέγεις ἔφη, σὺ τὸν 11 ἵππαρχον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι; Σὺ δ' ὦν, ἔφη, χρῆναι σιωπῇ ἵππαρχεῖν; Ἡ οὐκ ἐντεθύμῃσαι, ὅτι, ὅσα τε νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἰ τι ἄλλο καλὸν μαθάνει τις μάθημα, διὰ λόγου μαθάνει, καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες μάλιστα λόγῳ χρῶνται καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα μάλιστα ἐπιστάμενοι κάλλιστα διαλέγονται; Ἡ τότε 12 οὐκ ἐντεθύμῃσαι, ὡς, ὅταν γε χορὸς εἰς ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως γίγνηται, ὡσπερ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν τούτῳ ἐφάμιλλος γίγνεται οὐδὲ εὐάνδρῖα ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται; Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη.

- 13 Ἄλλὰ μὴν οὔτε εὐφωνία τοσοῦτον διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων οὔτε σωματῶν μεγέθει καὶ βίῳ, ἕσον φιλοτιμία,
- 14 ἢ περ μάλιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐντιμα. Ἀληθές, ἔφη, καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν οἶαι, ἔφη, καὶ τοῦ ἵππικοῦ τοῦ ἐνθάδε εἴ τις ἐπιμεληθείη, πολὺ ἂν καὶ τούτῳ διενεργεῖν τῶν ἄλλων ὅπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ καὶ εὐταξίᾳ καὶ τῷ ἐτοίμως κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειεν ταῦτα ποιῶντες
- 15 ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι; Εἰκός γε, ἔφη. Μὴ τοίνυν ὄκει, ἔφη, ἀλλὰ πειρῶ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφελήσεται καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται διὰ σέ. Ἄλλὰ νῆ Δία πειράσομαι ἔφη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

- 1 Περικλεῖ δὲ ποτε τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ διαλεγόμενος Ἐγὼ τοί, ἔφη, ὦ Περικλείης, ἐλπίδα ἔχω σοῦ στρατηγῆσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἕσεσθαι καὶ τῶν πολεμιῶν κρατήρειν. Καὶ ὁ Περικλῆς· Βουλοίμην ἂν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἂν, οὐ δύναμαι γινῶναι. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστι;
- 2 Βούλομαι, ἔφη. Οὐκοῦν οἶσθα, ἔφη, ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μέλλουσιν εἶσιν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; Οἶδα γάρ, ἔφη. Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἶαι πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηναίων; Οὐδὲ ταύτῃ μοι δοκοῦσι λείπεσθαι. Εὐμεναστέρους δὲ ποτέρους ἐκυτοῖς εἶναι νομίζεις; Ἀθηναίους ἔγωγε· Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβαίων δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν, Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὄρω τοιοῦτον.
- 3 Ἄλλὰ μὴν φιλοτιμώτατοί γε καὶ μεγαλοφρονέστατοι πάντων εἰσὶν ἅπερ οὐχ ἥμισυ παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. Οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. Καὶ μὴν προγόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μεῖζω καὶ πλείω ὑπάρχει ἢ Ἀθηναίους· ὃ πολλοὶ ἐπαιρόμενοι προτρέπονται τε

ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄλκιμοι γίνεσθαι. Ταῦτα μὲν ἀληθῆ 4
λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὄρα, ὅτι, ἀφ' οὗ ἢ τε σὺν
Τολμίδῃ τῶν χιλιῶν ἐν Λεβαθεΐᾳ συμφορὰ ἐγένετο καὶ ἡ μεθ'
Ἴπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ, ἐκ τούτων τεταπεινῶνται μὲν ἢ τῶν
Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θη-
βαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· ὥστε Βοιωτοὶ μὲν οἱ
πρόσθεν οὐδ' ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις ἄνευ Λακε-
δαίμωνίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι,
νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικὴν,
Ἀθηναῖοι δέ, οἱ πρότερον ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο πορ-
θοῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβοῦνται, μὴ Βοιωτοὶ δηλώσωσι τὴν
Ἀττικὴν.

Καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ' αἰσθάνομαι μὲν, ἔφη, ταῦτα οὕτως 5
ἔχοντα· δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν εὐαρεστοτέρως
διακείσθαι ἢ πόλις. Τὸ μὲν γὰρ θάρρος ἀμέλειάν τε καὶ ῥαθυ-
μίαν καὶ ἀπειθείαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσεκτικωτέρους τε
καὶ εὐπειθεστέρους καὶ εὐτακτοτέρους ποιεῖ. Τεκμήριον δ' ἂν 6
τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν· ὅταν μὲν γὰρ δῆπου μῆδὲν
φοβῶνται, μεστοὶ εἰσὶν ἀταξίας· ἔστ' ἂν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολε-
μίους δεῖσῶσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιῶσιν, ἀλλὰ
καὶ σιγῶσι καταδοκοῦντες τὰ προσταχθησόμενα, ὥσπερ χο-
ρευταί. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἰ γε νῦν μάλιστα πεί- 7
θοντο, ὥρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν
ἀνερασθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαι-
μονίας.

Ὀδοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων 8
αὐτοὺς ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδαικνύντες αὐτοῖς
ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα μάλιστ' ἂν οὕτως
αὐτοὺς ἐξωρμῶμεν ἀντέχεσθαι τούτων· ἐπεὶ δὲ τοῦ μετ' ἀρετῆς
πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα, τοῦτ' αὖ δεικτέον
ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσήκον αὐτοῖς, καὶ ὡς τούτου ἐπιμελό-
μενοι πάντων ἂν εἰεν κράτιστοι. Πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκοι- 9
μεν; Οἶμαι μὲν, εἰ τοὺς γε παλαιστάτους, ὧν ἀκούομεν, προγό-

νους αὐτῶν ἀναμιμνήσκουμεν αὐτοὺς ἀκηκοάτας ἀρίστους γεγονέναι.

- 10 Ἄρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν οἱ περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν; Λέγω γάρ, καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενομένον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐχομένης ἡπείρου πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκείνοι δῆλοι γεγό-
- 11 νασι τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες· εἰ δὲ βούλει, ἂ ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας καὶ πλείστην τῶν προγεγονότων δυνάμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους καὶ μέγιστα ἔργα κατειργασμένους, τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· οἱ δὲ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν καθ' αὐτοὺς ἀνθρώπων. Λέγονται γάρ, ἔφη.
- 12 Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γενοῦσιων διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέτρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κραιπτόνων ὕβριζόμενοι κατέφευγον πρὸς ἐκείνους. Καὶ ὁ Περικλῆς· Καὶ θαυμάζω γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν. Ἐγὼ μὲν, ἔφη, οἶμαι ὁ Σωκράτης, ὥσπερ καὶ ἀθληταὶ τινες διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κρατιστευθῆσαι καταρραθυμήσαντες ὕστερίζουσι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας ἀμελήσαι ἑαυτῶν καὶ διὰ τοῦτο χεῖρους γε-
- 14 γονέναι. Νῦν οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν; Καὶ ὁ Σωκράτης· Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκείνων γενέσθαι, εἰ δὲ μή, τοὺς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους.

Λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκάγα- 15
θίαν. Πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι ὡσπερ Λακεδαιμόνιοι ἢ
πρεσβυτέρους αἰδέονται, οἱ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται κατα-
φρονεῖν τῶν γεραιτέρων, ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, οἱ οὐ μόνον
αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελομένων καταγε- 16
λῶσι; Πότε δὲ οὕτω πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἱ καὶ ἀγάλλον-
ται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; Ἡ πότε οὕτως ὁμο-
νοήσουσιν, οἳ γε ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα
ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς
ἄλλοις ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ πάντων ἐν τε ταῖς ἰδίαις συνό-
δοις καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται καὶ πλείστας δίκας ἀλλή-
λοις δικάζονται καὶ προαιροῦνται μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν ἀπ'
ἀλλήλων ἢ συνωφελοῦντες αὐτούς, τοῖς δὲ κοινοῖς ὡσπερ ἀλ-
λοτριῶν χρώμενοι περὶ τούτων αὐτὸ μάχονται καὶ ταῖς εἰς τὰ
τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαίρουσιν; Ἐξ ὧν πολλῇ μὲν ἀπει- 17
ρία καὶ κακία τῇ πόλει ἐμφύεται, πολλῇ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος
ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγίγνεται, δι' ἃ ἔγωγε μάλα φοβοῦ-
μαι αἰεὶ, μή τι μείζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι κακὸν τῇ πό-
λει συμβῆ.

Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περικλείς, οὕτως ἡγεῖ 18
ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. Οὐχ ὄρας, ὡς εὐτακτοὶ
μὲν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ' ἐν γυμνικοῖς ἀγῶσι
παίθονται τοῖς ἐπιστάταις, οὐδένων δὲ καταδεέστεροι ἐν τοῖς
χοροῖς ὑψηρετοῦσι τοῖς διδασκάλοις; Τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ 19
θαυμαστόν ἐστι, τὸ τοὺς μὲν τοιοῦτους παιθαρχεῖν τοῖς ἐφε-
στῶσι, τοὺς δὲ ὀπλίτας καὶ τοὺς ἵππεις, οἱ δοκοῦσι καλοκάγα-
θῆναι προκεκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπειθεστάτους εἶναι πάντων.
Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἡ δὲ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλή, ὦ Περί- 20
κλείς, οὐκ ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων καθίσταται; Καὶ μάλα,
ἔφη. Οἴσθα οὖν τινες, ἔφη, κάλλιον ἢ νομιμώτερον ἢ σεμνό-
τερον ἢ δικαιοτέρον τὰς τε δίκας δικάζοντας καὶ ἄλλα πάντα
πράττοντας; Οὐ μέμφομαι, ἔφη, τούτοις. Οὐ τοίνυν, ἔφη, δεῖ
ἀθυμεῖν ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων.

- 21 Καὶ μὴν ἐν γε τοῖς στρατιωτικοῖς, ἔφη, ἔνθα μάλιστα δεῖ σωφρονεῖν τε καὶ εὐτακτεῖν καὶ παυαρχεῖν, οὐδενὶ τούτων προσέχουσιν. Ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τούτοις οἱ ἤκιστα ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. Οὐχ ἄρα, ὅτι κιθαριστῶν μὲν καὶ χορευτῶν καὶ ὄρχηστῶν οὐδὲ εἰς ἐπιχειρεῖ ἄρχεῖν μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν οὐδὲ παγκρατιαστῶν; Ἀλλὰ πάντες οἱ τούτων ἄρχοντες ἔχουσι δεῖξαι ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα ἐφ' οἷς ἐφροσύνη τῶν δὲν στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι αὐτοσχεδιάζουσιν.
- 22 Οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ' οἶμαι σε οὐδὲν ἦττον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε στρατηγεῖν ἢ ὁπότε παλαίειν ἤρξῃ μανθάνειν καὶ πολλὰ μὲν οἶμαι σε τῶν πατρῶων στρατηγημάτων παρεληφότα διασφάζειν, πολλὰ δὲ πανταχόθεν συνηχέναι, ὁπόθεν οἶόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν.
- 23 Οἶμαι δὲ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον αἴσθῃ σεαυτὸν μὴ εἰδότε, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμένους ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν ἢ μὴ ἐπίστασαι καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς ἔχῃς.
- 24 Καὶ ὁ Περικλῆς· Οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐδ' οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα λέγεις, ἀλλ' ἐργασίῳ με διδάσκεις, ὅτι τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων ἀπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. Ὁμολογῶ μέντοι καὶ γὰρ σοὶ ταῦτα. Τοῦτο δ' ἔφη, ὦ Περικλῆς, κατανεόγηκας, ὅτι πρόκειται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἰσδοὶ στεναὶ τε καὶ προσάνταις εἰσὶ, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς; Καὶ μάλα ἔφη.
- 25 Τί δέ; ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ Πισίδαι ἐν τῇ βασιλείῳ χώρᾳ κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρῖα καὶ κούφως ὀπλισμένοι δύνανται πολλὰ μὲν τὴν βασιλείῳ χώρᾳ καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλευθέροι; Καὶ τοῦτό γ', ἔφη, ἀκούω. Ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἶσι, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλαφροῦς ἡλικίας ὀπλισμένους κούφοτεροις ὅπλοις καὶ τὰ προκαίμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας βλαβεροὺς μὲν ταῖς πολεμίαις εἶναι, με-

γάλην δὲ προβολὴν τοῖς πολίταις τῆς χώρας κατασκευάσθαι ;
Καὶ ὁ Περικλῆς· Πάντ' οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα, 28
χρήσιμα εἶναι. Εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοι ταῦτα,
ἐπιχείρει αὐτοῖς, ὦ ἄριστε· ὅ,τι μὲν γὰρ ἂν τούτων καταπράξεις,
καὶ σοὶ καλὸν ἔσται καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἀδυ-
νατῆς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψεις, οὔτε σαυτὸν καταισχυνεῖς.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

- 1 Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ προση-
μαίνειν, ἅ τε δέοι καὶ ἂ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατα-
γνώσθῃ θάνατος, οἶσται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου
ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόρρω
τῆς ἡλικίας ἦν, ὥστ', εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν πολλῶ ὕστερον
τελευτήσῃ τὸν βίον· εἶτα ὅτι τὸ μὲν ἀχθεινότατον τοῦ βίου καὶ
ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μαιοῦνται ἀπέλιπεν, ἀντὶ δὲ τούτου
τῆς ψυχῆς τὴν βίωμην ἐπιδειξάμενος εὐκλείαν προσεκτήσατο, τὴν
τε δίκην πάντων ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ
δικαιότατα εἰπὼν καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πρατότατα
καὶ ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών.
- 2 Ὁμολογεῖται γὰρ οὐδένα πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώ-
πων κάλλιον θάνατον ἐνεγκαῖν. Ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ
μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιώσαι διὰ τὸ Δῆλιον μὲν ἐκεί-
νου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἂν δημοσίᾳ ἀποθνή-
σκαι, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. Καὶ τὸν χρόνον
τούτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι φανερὸς ἐγένετο οὐδὲν ἀλλοιότερον
διαβίου ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον· καίτοι τὸν ἔμπροσθεν γε
πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῷ εὐθύμῳ τε καὶ
3 εὐκόλῳ ζῆν. Καὶ πῶς ἂν τις κάλλιον ἢ οὕτως ἀποθάνοι; Ἡ
ποῖος ἂν εἴη θάνατος κάλλιον ἢ ὃν ἂν κάλλιστά τις ἀποθάνοι;
Ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου;
Ἡ ποῖος θεωριέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου;
- 4 Λέξω δὲ καὶ ἂ Ἐρμογένους τοῦ Ἰππονίκου ἤκουσα περὶ
αὐτοῦ. Ἐφ' ἧ γὰρ, ἤδη Μελέητου γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γρα-
φῆν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης δια-
λεγομένου λέγειν αὐτῷ, ὡς γρηῃ σκοπεῖν ὅτι ἀπολογήσεται.

Τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἶπειν· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι; Ἐπει δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως, εἶπειν αὐτόν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγένηται ἢ διασκοπῶν μὲν τὰ τε δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος, ἦν περ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπολογίας εἶναι. Αὐτὸς δὲ πάλιν εἶπειν· Οὐχ ὄραξ, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μὴδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ νῆ τὸν Δία, φάναι αὐτόν, ὦ Ἐρμόγενης, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον.

Καὶ αὐτὸς εἶπειν· Θαυμαστὰ λέγεις. Τὸν δὲ· Θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη; Οὐκ οἶσθ' ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν οὔτε βέλτιον οὔθ' ἥδιον ἐμοῦ βεβιωκέναι; Ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς μάλιστα ἐπιμελομένους τοῦ ὅτι βελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους ὅτι βελτίους γίγνονται. Ἄ ἐγὼ μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ἠσθανόμεν ἑμαυτῷ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παραθεωρῶν ἑμαυτὸν οὕτω διατετέλεκα περὶ ἑμαυτοῦ γινώσκων· καὶ οὐ μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν, οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ, καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους, ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἂν οἶονται ἐμοὶ συνόντες βέλτιστοι γίγνεσθαι. Εἰ δὲ βιώσομαι πλεῖον χρόνον, ὥσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρωσ ἐπιτελεῖσθαι καὶ ὄραν τε καὶ ἀκούειν ἤττον καὶ διανοεῖσθαι χειρόν καὶ δυσμαθέστερον ἀποβαίνειν καὶ ἐπιλησιμονέστερον, καὶ ὢν πρότερον βελτίων ἦν, τούτων χειρῶ γίγνεσθαι· ἀλλὰ μὴν ταῦτά γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, αἰσθανόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χειρόν τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν;

Ἀλλὰ μὴν εἰ γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ὁ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο· εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρὸν

ἔστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ἔτιοῦν ποιεῖν! Ἐμοὶ δὲ τί
 αἰσχρὸν τὸ ἑτέροισι μὴ δύνασθαι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια μήτε γινῶναι
 μήτε ποιῆσαι; Ὅρῳ δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονό- 10
 τῶν ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπο-
 μένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων. Οἶδα δ' ὅτι
 καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀπο-
 θάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνουσιν οἶδα γὰρ αἰεὶ μαρτυ-
 ρήσεσθαι μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πρόποτε ἀνθρώπων
 οὐδὲ χεῖρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην αἰεὶ τοὺς ἐμοὶ
 συνόντας. Τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένην τε διελέχθη καὶ πρὸς
 τοὺς ἄλλους.

Τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμε- 11
 νοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθεῦντες
 ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. Ἴμοι
 μὲν δὴ, τοιοῦτος ὢν οἷον ἐγὼ διήγημαι, εὐσεβῆς μὲν οὕτως,
 ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δέ, ὥστε
 βλέπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς
 χρωμένους αὐτῷ, ἐγκρατῆς δέ, ὥστε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ
 ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δέ, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν
 κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χεῖρω μηδὲ ἄλλου προσδέεσθαι, ἀλλ'
 αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνώσιν, ἱκανὸς δὲ καὶ λόγῳ
 εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἄλλους δο-
 κιμάσαι τε καὶ ἀμαρτάνοντας ἐλέγξει καὶ προτρέψασθαι ἐπ'
 ἀρετῆν καὶ καλοκάγαθίαν, ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι οἷος ἂν εἶη
 ἀριστὸς τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος. Εἰ δὲ τῷ μὴ ἀρέσκει ταῦτα,
 παραβάλλων τὸ ἄλλων ἦθος πρὸς ταῦτα οὕτω κρίνεται.

ΤΕΛΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΙΟΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Γέννησις, παιδείσις. Ὁ Ξενοφῶν υἱὸς τοῦ Γρούλλου, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 434 π. Χ. Νεὸς ὢν ὑπῆρξε πιστὸς μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, ὑφ' οὗ ἠγαλάτο.

Ἀσχολίαι. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦτοι τὸ 401 π. Χ., προσελήθη εἰς Σάρδεις ὑπὸ τοῦ φίλου του, Προξένου τοῦ Βοιωτοῦ, ἵνα συστήσῃ αὐτὸν οὗτος πρὸς Κύρον τὸν νεώτερον, ὅτε οὗτος ἠτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου. Ὁ Ξενοφῶν ἠκολούθησε τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ὡς ἀπλοῦς ἐθελοντής. Μετὰ δὲ τὴν παρὰ τὰ Κούναξα μάχην καὶ τὸν διὰ τῆς ἀπάτης τοῦ Τισσαφέρου θάνατον τοῦ Κλεάρχου καὶ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν τῶν μυρίων ὁ Ξενοφῶν ἐξελέχθη στρατηγός. Τότε ἐν μέσῳ μεγίστων δυσχερειῶν καὶ κινδύνων διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ στρατιωτικῆς του ἱκανότητος κατώρθωσε καὶ ὠδήγησε τοὺς μυριοὺς εἰς τὴν Θράκην. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ παρέδωκε τὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του στρατὸν εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Λακεδαιμονίων Θίβρωνα, ὁ ὁποῖος πολέμησε πρὸς τοὺς Πέρσας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ξενοφῶν ἐπολέμησε κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ἦτο φίλος τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐβοήθησε τὸν ἐχθρὸν αὐτῶν Κύρον, ἐξορίσθη ἀπὸ τῆς πατρίδος του.

Ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὁ Ξενοφῶν ἐπολέμησε μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ συνῆψε στενωτάτην φιλίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀγησιλάου. Ὁ Ξενοφῶν ἀκολουθῶν τὸν Ἀγησίλαον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησεν ἐν Κορωνείᾳ (394 π. Χ.) μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν συμπολιτῶν του Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Θηβαίων.

Οἱ Σπαρτιάται ἀμείβοντες τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ξενοφῶντος ἔδωκαν εἰς αὐτὸν κτῆμά τι ἐν Σκιλλοῦντι τῆς Ἡλίδος παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν καὶ διώρισαν αὐτὸν ἐκεῖ πρόξενον. Ἐνταῦθα εἰς τὸν τερπνότατον τοῦτον τόπον ἔζησεν ὁ Ξενοφῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη ἀσχολούμενος εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του καὶ εἰς τὴν θήραν.

Θάνατος. Ἐν Σκιλλοῦντι ὁ Ξενοφῶν ἔμεινε μέχρι τῆς ἐν Λεύκ-

τροις μάχης (371 π. Χ.), καθ' ἣν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων. Τότε ὁ Ξενοφῶν μετέβη εἰς Κόρινθον, ὅπου κατόκησεν. Ἀπέθανε δὲ ἐκεῖ περὶ τὸ 350 π. Χ. ἐν ἡλικίᾳ 80 ἐτῶν καὶ πλέον.

Χαρακτηρισμὸς Ξενοφῶντος. Ὁ Ξενοφῶν δὲν ἠντιλησεν ἐκ τοῦ Σωκράτους τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, ἀλλὰ μόνον πρακτικὰς γνώσεις. Διὸ διακρίνεται οὐχὶ διὰ τὴν βαθύνοιαν καὶ τὰς μεγάλας ἰδέας, ἀλλὰ διὰ τὸν πρακτικὸν νοῦν, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀπλότητα. Ὁ λακωνισμὸς αὐτοῦ προέρχεται ἐκ τῶν τότε σχέσεων καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Σωκρατικῶν πρὸς τὰ ἥθη τῶν Δωριέων.

Τὴν μέγιστην δόξαν του ὁ Ξενοφῶν ᾤφειλεν εἰς τὸ κάλλος τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Πολὺ ἐπαινοῦνται τὸ στρογγύλον τῆς φράσεως, ἡ διαύγεια καὶ σαφήνεια τῶν προτάσεων, αἵτινες εἶναι τὸ κάτοπρον τῆς διαυγείας, ἀπλότητος καὶ ἀκριβείας τῆς διανοίας αὐτοῦ. Ἐκαλεῖτο δὲ Ἄττικὴ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐλέγετο, ὅτι ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ ἐκαθέσθη ἡ θεὰ Πειθῶ.

Συγγράμματα. Τὰ διασωθέντα συγγράμματα τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι ἱστορικά, φιλοσοφικά ἐν οἷς καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα καὶ πολιτικά ἢ πρακτικά.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους γνωρίζομεν οὐχὶ ἐκ συγγραμμάτων αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους, διότι οὗτος ἀπέθανεν οὐδὲν συγγραμμά καταλιπών. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ ὀλίγων τινῶν μαρτυριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ Ξενοφῶν διὰ τῶν Ἀπομνημονευμάτων ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἀληθῆ καὶ γνησίαν εἰκόνα τοῦ Σωκράτους καὶ νὰ δείξῃ ὅτι αἱ κατηγορίαι, ὅτι δηλαδή δὲν ἐσέβετο τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ θρησκείαν καὶ ὅτι διέφθειρε τοὺς νέους, ἦσαν ἀπολύτως ψευδεῖς. Πρὸς τοῦτο ὁ Ξενοφῶν παραθέτει διαλόγους τοῦ Σωκράτους πρὸς διαφόρους ἀνθρώπους περὶ ποικίλων πραγμάτων, οὓς εἴτε αὐτὸς ἤκουσεν εἴτε παρ' ἄλλων ἔμαθεν. Ἔνεκα τούτου καὶ Ἀπομνημονεύματα ἐπέγραψε τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐκτίθενται οὗτοι, δηλ. ἀπὸ μνήμης διηγήσεις τῶν διαλόγων ἐκείνων, ἐν οἷς καταφαίνεται ἡ ἀληθὴς διδασκαλία καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ Σωκράτους.

Τὰ Ἀπομνημονεύματα ἀποτελοῦνται ἐκ τεσσάρων βιβλίων. Καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ Α' βιβλίου περιέχουσι τὴν

ἀνασκευὴν τῆς κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορίας, δηλ. ὅτι δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ θρησκείαν καὶ ὅτι διέφθειρε τοὺς νέους. Τὸ τρίτον κεφάλαιον εἶναι συγκεφαλαίωσις τῶν δύο πρώτων. Ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ ἀποδεικνύει ὁ Ξενοφῶν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην τινῶν, ὅτι ὁ Σ. προέτρπε μὲν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ προαγάγῃ τούτους εἰς αὐτήν. Ἀπὸ δὲ τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ αὐτοῦ Α' βιβλίου μέχρι τοῦ Δ' εἶναι ποικίλοι διάλογοι τοῦ Σωκράτους περὶ ἀρετῆς, καθηκόντων, περὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης, φιλίας κτλ. Τὰ δὲ ὀκτὼ κεφάλαια τοῦ Δ' βιβλίου εἶναι διάλογοι καὶ συνεχεῖς λόγοι περὶ ἀρετῶν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1) **Γλωσσικῶς.** Τίσι ποτὲ λόγοις=διὰ τίνων τάχα λόγων, Διὰ τὴν ἢ πλαγίᾳ ἐρώτησιν ἐκφέρεται διὰ τῆς ἀντωνυμίας τίσι καὶ οὐχὶ οἷσιν·—ποτὲ, (ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν) =ἐπὶ τέλους, τάχα. — οἱ γραψάμενοι=οἱ κατήγοροι, γραφομαί τινα=κατηγορῶ, καταγγέλλω τινα ἐγγράφως.—ὡς=ἔτι δὴθεν.— τῇ πόλει, δοτ. χριστιανική=πρὸς χάριν, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως.— γὰρ=δήλα δή.— ἡ γραφή=ἡ ἐγγράφος κατηγορία.— τοιάδε τις=τοιαύτη περίπου.— νομίζω θεοὺς=τιμῶ, πιστεύω τοὺς θεοὺς (πρὸς ν. νομιμισμένοι θεοί).— καινός=νέος.— τὸ δαιμόνιον=τὸ θεῖον, ὁ θεός.— εἰσφέρω=προτείνω.

Ἱστορικῶς. Ἀθηναίους. Ἐννοεῖ τοὺς δικαστὰς. Σκοπίμως εἶπεν Ἀθηναίους καὶ οὐχὶ δικαστὰς, ἵνα δείξῃ ὅτι διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους υπέχουσιν εὐθύνην ἕλοι οἱ Ἀθηναῖοι. Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἑλιαστών.

Οἱ γραψάμενοι οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους ἦσαν τρεῖς ὁ Μελητος, ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων.

Γραφή, ἡ ἐγγράφος κατηγορία διὰ δημόσιον ἀδικημα.

Ἄδικεῖ Σωκράτης κτλ. εἶναι αἱ λέξεις τοῦ κατηγορητηρίου.

2) **Γλωσσικῶς.** Ὡς (=ἔτι) οὐκ ἐνόμιζεν κτλ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τεκμηρίου.— Ποτ', ἰδὲ ποτὲ § 1.— ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ=μετεχειρίσθησαν (προσέγγαγον) ἀπόδειξιν.— θύων, κατηγ. μετοχ. ἐκ τοῦ φανερός ἦν, κατωτέρω οὐκ ἀφανής=φανερός.— Οἴκοι=ἐν τῷ οἴκῳ, δηλ. ἐν τῇ αὐλῇ.— ματικῆ (ἐνν. τέχνη)=ἡ δύναμις ἢ ἱκανότης τοῦ προβλέπειν τὰς θελήσεις τῶν θεῶν ἐκ διαφόρων σημείων.— διατεθρῦλῆτο, ὑπερσ. παθ. τοῦ διαθρῦλέω=διαδίδω—ὡς φαίη=ἔτι ἔλεγεν (ἐβεδαίου)—σημαίνω=κάννω σημεῖον, προδύλω.— ὅθεν

δὴ=ἐξ οὗ ἴσα ἴσα—καὶ μάλιστα—καὶ πρὸ πάντων.—αἰτιόμαι—
 ὤμαι=κατηγορῶ.—αἰτιάσασθαι=ἔτι κατηγόρησαν αὐτόν.

Ἱστορικὰ. Οἴκοι. Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς οἰκίας οἱ ἀρχαῖοι
 Ἕλληγες ἱδρυόν βωμῶν τοῦ Ἑρκείου Διὸς, ὃν ἐθεώρουν ὡς προστά-
 τῆς τῆς οἰκίας.

Κοινῶν βωμῶν. Κοῖνοι β. εἶναι οἱ ἱδρυμένοι εἰς διάφορα μέρη
 τῆς πόλεως καὶ πρὸ τῶν ναῶν, ἔπου προσφέροντες οἱ ἀρχαῖοι θυσίας
 ἦσαν εἰς πάντας φανεροί.

3) **Γλωσσικά.** Ὁ δὲ=οὗτος δέ.—τῶν ἄλλων=ἢ οἱ ἄλλοι.—
 νομίζοντες=πιστεύοντες.—οἰωνός=πηγνὸν ἀρπακτικόν, μαντικόν.
 —φήμη=φωνή, λόγος.—σύμβολον=σημεῖον (οὐράνιον) ἐκ τοῦ ρ.
 συμβάλλω.—ὑπολαμβάνω=νομίζω.—ὁ ὄρνις=πᾶν ἐν γένει πτη-
 γνόν, ἢ ὄρνις=ἢ κοινῶς λεγομένη ὄρνιθα.—μαντεύομαι=ἔρωτῶ τὸ
 μαντεῖον, ζητῶ μαντεῖαν ἢ δοτ. μαντευομένοις, ἀνήκει εἰς τὰ συμ-
 φέροντα.—οὕτως, πῶς;

Ἱστορικὰ. Διὰ μὲν τοῦ οἰωνοῦς δηλοῦται ἡ μαντεία ἢ
 ἐξαγομένη ἐκ τῆς πτήσεως καὶ τῆς φωνῆς τῶν πτηγνῶν, διὰ τοῦ
 φήμας ἢ μαντεία ἢ προερχομένη ἐξ ἀνθρωπίνης φωνῆς ἢ λόγος π. χ.
 τυχαῖος, ὃν θεωρεῖ τις ὡς πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ σχετίζει
 πρὸς τὰς σκέψεις του ἢ τὰς ἐπιχειρήσεις του. Διὰ δὲ τοῦ συμβόλοις
 δηλοῦνται φυσικὰ φαινόμενα, π. χ. ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης,
 ἀστραπαί, βρονταί, κεραυνοί, σεισμοί, ὡς καὶ αἱ τυχαῖαι συναντήσεις
 προσώπων. Διὰ δὲ τοῦ θυσίας ἐννοοῦνται ἡ ἐξέτασις τῶν σπλάγ-
 χων τοῦ θύματος, τὸ χροῶμα καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἐντοσθίων, ἢ διεύ-
 θυνσις τῆς φλογὸς καὶ τῆς κλίσεως ἐν τῇ βωμῷ.

4) **Γλωσσικά.** Ἐγίνωσκεν=ἐφρόνει, ἔκριεν.—τὸ δαιμόνιον
 γὰρ, ὁ γὰρ διασκηφτικὸς=δηλὰ δῆ.—συνόντες (τοῦ σύν-εμῖ=οἱ
 ὁπαδοί.—προαγορεύω=προλέγω, συμβουλεύω.—ὡς τοῦ δ. προση-
 μαίνοντος=ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην του (=ὡς), τὸ δ. προσήμεινε.
 —αὐτῷ, ἢ δοτ. ἀνήκει εἰς τὸ πειθομένοις.—μεταμέλει μοι=με-
 τανῶ.—τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις. Ἐτέθη μὴ διότι εἰς τὴν μετοχ.
 ἐνυπάρχει ἔννοια ὑποθετικῆ

Ἱστορικὰ. Ὑπὸ τῶν ἀπαντῶντων ἀποτρέπεσθαι. Καὶ
 παρ' ἡμῶν σήμερον ὑπάρχουσι τοιαῦτα δεισιδαιμονίαι, οὕτω π. χ. ὁ
 ἐξερχόμενος δι' ἐργασίαν καὶ συναντῶν λαγῶν θεωρεῖ τοῦτο ὡς κακὸν
 οἰωνόν, ὡς κακὸν σημεῖον.

5) **Γλωσσικά.** Καίτοι, βεβαίως.—καὶ βεβαίως τίς οὐκ ἂν
 ἠμολογήσειε δηλ, εἰ ἐξετάσει τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.—

ἀμφοτέρα ταῦτα, δηλ. ὅτι ἦτο ἡλίθιος καὶ ἀλαζών.—ψευδόμενος = ὅτι ἔλεγε ψεύματα.—πιστεύω=ἔχω πεποιθήσιν.—ἀληθεύω= εἶμαι ἀληθής, λέγω τὴν ἀλήθειαν.

6) **Ἑλωσσικία.** Ἄλλὰ μὴν=ἄλλ' ἔμως, διὰ τοῦτου ὁ Ξενοφ. μεταβιβάζει εἰς νεώτερον καὶ σπουδαιότερον ἐπιχείρημα μετὰ τινος ἀντιθέσεως πρὸς τὰ ἡγούμενα.—ἐπιτήδειος=ἀρμόδιος, ὁ ἐπιτήδειος = ὁ φίλος.—ἀναγκαῖα=αἱ κατ' ἀνάγκην γινόμεναι ἐργασίαι, ὧν τὴν ἔκδοσιν γνωρίζομεν—περὶ τῶν ἀδήλων ὅπ. ἀποβ.=περὶ τῶν μὴ ὄντων φανερῶν πῶς θὰ ἀποβῶσι.—μαντεύομαι ἰδὲ § 3, μαντευσομένους, τελικὴ μετοχ.—εἰ ποιητέα, πλκγ. ἐρώτησις ἐκ τοῦ μαντευσομένων=ἐὰν ἔπρεπε νὰ πράττωσι ταῦτα.

7) **Ἑλωσσικία.** Οἶκος=περιουσία.—οἰκῶ=διευθύνω, διοικῶ.—πόλεις, ἐνταῦθα ὁ Ξεν. ἐνοεῖ τὰ κράτη.—προσδέομαι μαντικῆς = ἔχω προσέτι ἀνάγκην μ.—τεκτονικός=ἐπιτήδειος τέκτων, οἰκοδόμος.—χαλκευτικός=ἐπιτήδειος εἰς τὴν τέχνην τοῦ χαλκῆως, τοῦ σιδηρουραγοῦ.—ἀρχικός=ὁ ἱκανός, ἐπιτήδειος νὰ ἀρχῇ.—ἐξεταστικός=ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ ἐξετάζῃ τοιοῦτα ἔργα, δηλ. τὴν τεκτονικὴν κτλ. λογιστικός=ὁ ἐπιτήδειος εἰς τὸ λογαριάζειν.—οἰκονομικός=ἐπιτήδειος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ οἴκου.—πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι συγκεφαλαίως τῶν ἡγουμένων.—ἀνθρ. γνώμη αἰρετὰ=καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καταληπτὰ (δηλ. δυνατὰ νὰ κατανοηθῶσι), χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη μαντικῆς.

8) **Ἑλωσσικία.** Τὰ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις=τὰ σπουδαιότατα τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα. Ἀναπτύσσονται ἐν τῇ ἐπομένῃ περιόδῳ.—καταλείπομαι=ἀφίνω δι' ἑμαυτὸν εἰς τὸ μέσον καταλείπεσθαι προσετέθη ἡ ἀντων. ἑαυτοῖς, ἕπως καταστήσῃ ζωηρὰν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνθρώπου γνώμη δῆλον, δηλ. ἐστὶ.—καρπόδομαι-οὔμαι=ἀπολαμβάνω τοὺς καρπούς.—προστατῶ=εἶμαι προϊστάμενος.—ὁ κηδεστής=ὁ συγγενῆς (ἐκ γάμου).—στερηῆσεται τῆς π., μέσ. μέλλ. μετὰ σημασίας παθητ.=στερηθήσεται τῆς π., θὰ ἐξορισθῇ.

Ἡραγματικία. Τῷ κ. ἀγρὸν φυτευσάμενος, διότι ὁ φυτεύσας ἀγρὸν πιθανὸν νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τῆς συγκομιδῆς τοῦ καρποῦ (πρόβλ. ἄλλος σπέρνει καὶ ἄλλος θερίζει).

Διὰ τούτους στερηῆσεται τῆς π. Οἱ ἰσχυροὶ κηδεσται (συγγενεῖς ἐκ γάμου) παρέχουσι προστασίαν εἰς τὸν γαμβρὸν. Ἄλλ' ἐὰν ἤτηθῃ ἡ πολιτικὴ των μερῶν, κινδυνεύει καὶ ὁ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν διατελῶν, νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πόλεως.

9) **Γλωσσικά.** *Δαιμόνιον*, ἐνταῦθα ἐπιθετικῶς=ἐκ θεοῦ ἐξαρτώμενον.—*πάντα τῆς ἀνθρ. γνώμης*=πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἀνθρ. γνώμης.—*δαιμονάω*=κατέχομαι ὑπὸ δαίμονος, ἀνοηταίνω, εἶμαι ἄφρων· *δαιμονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους*=(ἔλεγε) ὅτι εἶναι ἄφρονες καὶ οἱ ἐρωτῶντες τὸ μαντεῖον περὶ πραγμάτων, ἅτινα οἱ θεοὶ ἐπέτρεψαν (ἔδωκαν) εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὰ διακρίνωσιν, ἀφ' οὗ τὰ μάθωσιν ὑποκ. τοῦ διακρίνειν εἶναι ἡ δοτ. ἀνθρώποις.—*οἶον*, ἐπεξηγήσεις τοῦ ἄ.—*πότερον* κτλ. ἢ σύνταξις· *πότερον κρεϊττόν* (ἔστι) *λαβεῖν ἐπὶ ζεύγος ἐπιστάμενον ἠνιοχεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον* κτλ.—*Ἀριθμῶ*, λέγεται ἐπὶ ποσοῦ συγκειμένου ἐκ μονάδων (δραχμῶν, στρατιωτῶν), τὸ *μετρῶ*, ἐπὶ συνεχοῦς ποσοῦ (ἀγροῦ, ὑφάσματος, ὕψους), τὸ δὲ *ἴστημι* (*στήσαντας*)=ζυγίζω (πρόβλ. στατήρ).—*ἄ ἔξεστιν . . . εἰδέναι*=τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν . . . νὰ γνωρίζῃ τις.—*τοιαῦτα*, συγκεφαλαίωσις τῶν ἡγουμένων.—*ἀθέμιτος* (θέμις)=ἀσεδέης,—*ἔφη δὲ δεῖν*, ἢ σύνταξις· *ἔφη δὲ δεῖν μανθάνειν ἅ οἱ θεοὶ ἔδωκαν μαθόντας ποιεῖν*=ὁ Σ. ἔλεγεν ὅτι πρέπει νὰ μανθάνωμεν ὅσα ἔδωκαν οἱ θεοὶ νὰ πράττωμεν, ἀφ' οὗ (τὰ) μάθωμεν.—*ἔλεως*=εὐμενής, εὐσπλαγγχος.—*σημαίνειν* ἐκ τοῦ *ἔφη*.

10) **Γλωσσικά.** *Ἄλλὰ μὴν*, ἰδὲ § 6.—*πρῶ*=πρῶτῳ.—*περίπατος*=τόπος πρὸς περίπατον, ὡς καὶ νῦν.—*φανερὸς ἦν*=διήγε φανερόν θίον.—*πλείστοις μέλλοι* (ὁ Σ.) *συνέσεσθαι*=ἔλπιδε με πλείστους νὰ συναναστραφῇ.—*ἔξῃν*, παρ. τοῦ ἀπρ. *ἔξεστι*=εἶνε δυνατόν.

Ἡραγματικά. *Γυμνάσια*. Ἦσαν γυμναστήρια, ἐν οἷς ἐγυμνάζοντο οἱ νέοι. Τοιαῦτα ἐν Ἀθήναις ἦσαν τὸ Λύκειον, ἡ Ἀκαδημία καὶ τὸ Κυνόσαργες.

Πλήθουσα ἀγορά, δηλ. ὁ χρόνος μεταξύ τῆς 10 καὶ 12 ὥρας π. μ., ὅτε ἡ ἀγορὰ ἦτο πλήρης καὶ ἐγίνοντο αἱ συνήθειαι ἐμπορικαὶ πράξεις. Τὰ μέρη τῆς ἡμέρας παρ' ἀρχαίους ἦσαν τέσσαρα: ὄρθρος ἢ πρῶ (καὶ πρῶ), πλήθουσα ἀγορά, μεσημβρία καὶ δείλη.

11) **Γλωσσικά.** *Οὔτε πράττοντος εἶδεν* τὸ εἶδεν συνετάχθη μετὰ γεν. ἀντὶ αἰτ. (πράττοντα) κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ (λέγοντος) ἤκουσεν.—*περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως*=περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου.—*ἥπερ*=ὅπως ἀκριβῶς, ἐπεξηγᾶται διὰ τῶν ἐπομένων σκοπῶν ὅπως κτλ.—*σοφιστής*=φιλόσοφος.—*ὅπως . . . τίσιν ἀνάγκαις* κτλ. πλάγ. ἐρωτήσεις ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς μετοχ. σκοπῶν, Διὰ τὸ δεύτερον μέλος τῆς διπλῆς πλάγιας ἐρωτήσεως εἰσάγεται διὰ τῆς ἀντωνυμίας *τίσι* καὶ οὐχὶ *αἰτίσι*;

—τίσιν ἀνάγκαις κτλ.—κατὰ τίνας φυσικοὺς νόμους παράγεται ἕκαστιον ἐκ τῶν οὐρανίων φαινομένων. — τοὺς φροντίζοντας τὰ τι= τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἔρευναν τῶν τοιούτων.

Ἡρακλειτικά. Σοφιστής· ἡ λ. σοφιστής κατ' ἀρχάς, εἶχε καλὴν σημασίαν, ἔπειτα ἐνταῦθα=σοφός, φιλόσοφος· ἀπὸ Σωκράτους ἕως μετέπεσον εἰς κακὴν καὶ σημαίνει τὸν διαστρέφοντα τὴν ἀλήθειαν καὶ πονηρὰ διδάσκοντα.

12) **Γλωσσικά.** Καὶ πρῶτον μὲν, ἡ ἀπόδοσις κεῖται ἐν § 15, ἐσκοπεῖ δὲ κτλ.—αὐτῶν, ἐηλ. τῶν τὰ τοιαῦτα φροντίζόντων.—σκοπῶ τινός τι (ἐσκοπεῖ αὐτῶν πότερα)=ἐξετάζω περὶ τινός τι.—ποτε=ἐπὶ τέλος, τάχα πρόβλ. § 1. — νομίσαντες=ἐπειδὴ ἐνόμισαν.—ἀνθρώπινον=ἐκείνο ὅπερ γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, κάμνει ὁ ἀνθρ.—παρέντες=παραμελήσαντες τοῦ παρήμυ.

13) **Ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ... ἐστι.** Ἡ διὰ τοῦ εἰ μὴ πρότασις ἐκφράζει τὴν αἰτίαν τοῦ ἐθαύμαζε.—μέγα φρονέω ἐπὶ τινι=μεγαλοφρονῶ διὰ τι (ἔπειτα μείζον, μέγιστον φρονῶ.—ἐπὶ τῷ... λέγειν, σημαίνει τὴν αἰτίαν.—δοξάζω (δόξα)=νομίζω, φρονῶ τὰ ἀπαρέμφ, οὐ δοξάζειν, ἀλλὰ... διακείσθαι, ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα ἀπαρέμφ. μέχρι τοῦ § 15 ἐχρηθῆναι ἐκ τινος ῥήματος ἔλεγεν, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ ἐθαύμαζεν.

Ἡρακλειτικά. Οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρ. εὖρεῖν. Σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Διὰ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν πλείστα τῶν φυσικῶν φαινομένων ἡρμηνεύθησαν.

14) **Γλωσσικά.** Τοὺς μὲν... τοὺς δὲ=ἄλλοι μὲν... ἄλλοι δὲ.—δεδιέναι, ἐφαρτᾶται ἐκ τοῦ νοουμένου ἔλεγεν ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα ἀπαρέμφ.—φοβερά=τὰ προσενδόντα φόβον.—ἐν ὄχλῳ=ἐνώπιον τοῦ ὄχλου, πολλῶν ἀνθρώπων.—δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν, ὑποκ. τοῦ δοκεῖν τὸ εἶναι, τοῦτου δὲ τὸ λέγειν ἢ ποιεῖν καὶ τοῦτων ἡ δοκ. τοῖς μὲν.—ἐξιτητέον=ἐξιτέον ἐκ τοῦ ἐξ-τεῖναι τοῦ ρ. ἐξέρχουμαι· ἐξιτητέον εἶναι δοκεῖν=δοκεῖν δεῖν ἐξιέναι. Ἡ ἐξηγήσις ἄλλοι δὲ ὅτι νομίζουσιν ὅτι δὲν πρέπει οὐδὲ γὰρ παρουσιάζονται ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.—θηρία=ζῷα.—τοῖς μὲν δοκεῖν=ἄλλοι μὲν νομίζουσιν ὅτι ἐν μόνον εἶναι τὸ ὄν=ὁ κόσμος.—καὶ τοῖς μὲν (δοκεῖν) δεῖ π. κινεῖσθαι=καὶ ἄλλοι μὲν ὅτι νομίζουσιν ὅτι πάντοτε πάντα κινούνται.

Ἡρακλειτικά. Ἐν τῷ ὄν εἶναι. Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τῶν Ἑλεατῶν, ὃν πρῶτος ὁ Ξενοφάνης (550 π. Χ.), ἐδόξαζον ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἐν, τὸ ὅποιον οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος ἔχει.

Ἄπειρα τὸ πλῆθος. Ἡ σχολή τῶν ἀτομικῶν, ἰδίᾳ ὁ Λεύκιππος καὶ ὁ Δημόκριτος (500 π. Χ.) ἐπρέσβευον, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Ἐλεάτας, ἔτι ὁ κόσμος σύγκειται ἐξ ἀπειραριθμῶν μορίων (ἀτόμων), τὰ ὅποια δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν. Τὰ μικρὰ ταῦτα σωματῖα ἐκάλουν ἄτομα καὶ οἱ πρεσβεύοντες τὴν θεωρίαν ταύτην φιλόσοφοι ἐκλήθησαν ἀτομικοί.

Τοῖς μὲν δεῖ κινεῖσθαι. Ὁ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος (500 π.Χ.) ἐνόμιζεν, ἔτι τὰ πάντα εὐρίσκονται ἐν διαρκεῖ κινήσει καὶ ροῇ πάντα ρεῖ καὶ οὐδὲν μένει.

Τοῖς δὲ οὐδέν... κινηθῆναι. Ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης ἀντιθέτως ἐφρόνιζε, ἔτι τὰ πάντα εἶναι ἀκίνητα καὶ ἀμετάβλητα.

Καὶ τοῖς μὲν ἀπόλλυσθαι. Ὡς ἦτο ἡ θεωρία τῶν ἀτομικῶν καὶ τοῦ Ἡρακλείτου.

Οὐδέν... οὔτε ἀπολέσθαι κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν Ἐλεατῶν.

15) **Ἐλωσσεικά.** *Περὶ αὐτῶν, δηλ. τῶν μεριμνόντων περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, τῶν φυσικῶν φιλοσόφων.*—ἄρ' ὥσπερ, τὸ ἄρα ἐν ἐρωτήσει σημαίνει θαυμασμόν, ἀπορίαν=ἄρά γε, τάχα. Ἡ σύνταξις: ἄρ' ὥσπερ οἱ τάνθρωπια μ. ἤγ. ποιήσῃεν τοῦθ' ὅτι ἂν μάθῃσι καὶ ἑαυτοῖς καὶ διῶ ἂν τῶν ἄλλων βούλωνται, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζ. νομίζουσι ποιήσῃεν ἀνέμους... ἐπειδὴν γνῶσιν αἷς... γίνονται, ἢ κλπ.—τάνθρωπια=τὰς ἀνθρωπίνους τέχνας.—διῶ, ἄρσ. ἦτινι.—τοῦθ' ὅτι δηλ. ὁ μανθάνων τὴν γλυπτικὴν νομίζει ὅτι δύναται νὰ κατασκευάζῃ ἀνάγλυφα δι' ἑαυτὸν καὶ δι' ὅποιονδήποτε ἄλλον θέλει.—θεῖα=τὰ τῆς φύσεως, τὰ ὅποια μόνον οἱ θεοὶ γνωρίζουσι.—αἷς ἀνάγκαις, ἔλξις ἀντί: ἐπειδὴν γνῶσι τὰς ἀνάγκας (=τοὺς ἀναγκαίους φυσικοὺς νόμους) αἷς ἕκαστα γίνονται.—ἄρκεῖ, ἀπρ.=ἄρκετόν ἐστι.—ἦ=τίμν τρόπον.

16) **Ἐλωσσεικά.** *Πραγματεύομαί τι=ἀσχολοῦμαι εἰς τι.—Σκοπῶ=ἐξετάζω.—ἄ, ἀντικ. τῆς μετ. εἰδότας.—καλοὶ κἀγαθοὶ=οἱ καλῶς μεμροφωμένοι, οἱ τυχόντες ἐλευθερίου ἀγωγῆς, ἀντίθετον τοῦ ἀνδραποδώδεις=οἱ ὅμοιοι πρὸς ἀνδράποδα, οἱ ἀνελεύθεροι, δουλοπρεπεῖς.*

17) **Ἐλωσσεικά.** *Ἄσα μὲν=περὶ ἕσων μὲν.—ὅπως ἐγίνωσκε=ποῖον γνώμην εἶχε.—ὑπὲρ τούτων=περὶ τούτων.—παραγνῶναι, ἀπρ. ἀορ. β' τοῦ παραγινώσκω=κρίνω κακῶς, σχηματίζω ἐσφαλμένην γνώμην περὶ τινος.—ἐνθυμοῦμαι=λαμβάνω ὑπ' ὄψιν.*

18) **Ἐλωσσεικά.** *Βουλευώ=σκέπτομαι, ἐνταῦθα εἶμαι βουλευτής.—ὁ γὰρ, διασκηφτικός.—ἐν ᾧ ἦν... βουλευσείν=εἰς τὸν ὅποιον (ὄρκον) ὤπηρχεν (ἀναφέρετο) ἔτι θὰ διαχειρισθῇ τὰ βουλευτικά του*

καθήκοντα συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους· τὸ βουλευέσθαι ὑποκ. τοῦ ἦν.—βουλευσας καὶ ὁμόσας... γενόμενος... ἐπιθυμήσαντος, μετοχὰι χρονικαί. Ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὰ ἡγούμενα: Εἶναι θαυμαστόν, διότι οἱ δικασταὶ δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν πράγματα, τὰ ὅποια ἔλοι ἐγνώριζον· ὅπως δηλ. ὅτε, ποτὲ ὁ Σωκρ. ἔγινε βουλευτῆς καὶ ὠρκίσθη... κτλ. δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιψηφίσῃ. Αἱ μετοχὰι δὲν συνδέονται, διότι κατὰ διάφορον χρονικὴν σχέσιν προσδιορίζουσι τὸ ρ. τῆς κυρ. προτ.—ἐπιστάτης=πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.—μῖα ψήφω=διὰ μιᾶς ψηφοφορίας.—ἐπιψηφίζω=προτείνω εἰς ψηφοφορίαν.—δριζομένου... ἀπειλούντων, μετοχ. ἐναντιωματικαί.—περὶ πλείονος ποιοῦμαι=προτιμῶ.—εὐορκέω-ῶ=φυλάττω τὸν ὅρκον μου.—φυλάξασθαι τοὺς ἀπ., φυλάττομαι τινα=προφυλάττομαι ἀπὸ τινα.

Ἡραγματικῆ. Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλὴ τῶν 500 διηρεῖτο εἰς δέκα τμήματα, ὧν ἕκαστον περιελάμβανε 50 βουλευτὰς ἐκάστης φυλῆς. Ἐκαστον λοιπὸν τῶν δέκα τμημάτων τῆς βουλῆς κατὰ σειρὰν διὰ κλήρου ὀριζομένην προήδρευε 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ βουλευταὶ τῆς προεδρευούσης φυλῆς ἐκαλοῦντο πρυτάνεις, ἡ δὲ φυλὴ πρυτανεύουσα. Ἐκ τῶν 50 τούτων πρυτάνεων εἰς καθ' ἑκάστην διὰ κλήρου ἐκλεγόμενος ἐκαλεῖτο ἐπιστάτης, οὗτος δὲ ἦτο ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, ὅστις ἔθεταν εἰς ψηφοφορίαν τὰ ζητήματα.

Παρὰ τοὺς νόμους. Οἱ νόμοι ὥριζον ὅτι, ἂν ἦσαν πολλοὶ οἱ κατηγορούμενοι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἡ ψηφοφορία ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἰδιαίτερος περὶ ἑνὸς ἐκάστου.

Τοὺς ἀμφοὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην. Ὁ Θρ. καὶ Ἐρ. μετὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων στρατηγῶν εἶχον νικήσει τῷ 406 π. Χ. ἐν ναυμαχίᾳ παρὰ τὰς Ἀργινούσας νήσους τοὺς Λακεδαιμονίους· ἀλλ' ἕνεκα τρικυμίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ θάψωσι τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ σώσωσι τοὺς ναυαγούς. Διὰ τοῦτο κατηγορήθησαν καὶ καταδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς θάνατον διὰ μιᾶς ψηφοφορίας πάντες.

Πολλῶν ἀπειλούντων. Πολλοὶ ἰσχυροὶ ἀπήτουν παρὰ τοῦ Σωκρ. νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν συγχρόνως περὶ πάντων. Ἐν τούτοις ὁ Σωκρ., ἂν καὶ ἐπεθύμει τοῦτο ὁ δῆμος, δὲν ἐπέβητο νὰ πράξῃ παρὰ τοὺς νόμους καὶ παρὰ τὸ δίκαιον, θέτων εἰς ψηφοφορίαν νὰ δικασθῶν ἔλοι ὁμοῦ οἱ στρατηγοί.

19) **Ἰλωσσιτά.** Τὰ μὲν... τὰ δὲ=ἄλλα μὲν... ἄλλα δὲ.—θεοὺς, ἄνευ ἄρθρου, διότι ἐννοοῦνται ἐν γένει οἱ θεοί, ἢ θεότης τοὺς

θεούς, μετ' ἄρθρου, διότι ἐννοεῖ τοὺς ὀρισμένους θεούς, τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν πόλιν των.—*τὰ σιγῇ βουλευόμενα*, παθητικῶς=κατὰ νοῦν διανοούμενα, ἀποφασίζόμενα, ἐπομένως κρύφια ὄντα.—*παρεῖναι*, ἀπκρ. τοῦ *πάρειμι*=παρευρίσκομαι.

Ἡθραγματικά. *Τὰ μὲν εἶδέναι, τὰ δὲ οὐκ εἶδέναι.* Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον εἰς τοὺς θεοὺς ἀνθρωπίνας ἀτελείας καὶ ἄλλειψεις.

Πανταχοῦ παρεῖναι. Κατὰ ταῦτα ὁ Σωκρ. ἐπίστευεν, ὡς οἱ χριστιανοί, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών. Παρ' Ὁμήρῳ οἱ θεοὶ δὲν θεωροῦντο πανταχοῦ παρόντες.

20) **Ἡλωσσιικά.** *Περὶ θεοῦ μὴ σωφρονεῖν*=ἔτι δὲν ἦτο σώφρων περὶ τοὺς θεοὺς, ἔτι δὲν ἦτο εὐσεδής,—*τὸν ἀσεβὲς μὲν κτλ.*=ὁ ὅποιος οὔτε εἶπεν οὔτε ἐπραξεν ἀσεβές τι κτλ.—*οἷά τις ἂν λέγων καὶ πράττων εἶη* κτλ., αἱ μετ. *λέγων καὶ πράττων* εἶναι ὑποθετικά, ἔχουσι δὲ ἀπόδοσιν τὸ εἶη ἂν καὶ νομίζοιτο. Τὰ ἐν ταῦθα λεγόμενα εἶναι συγκεφαλαίωσις τῶν ἄνωτέρω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

1) **Ἡλωσσιικά.** *Θαυμαστὸν δέ, ὃ δὲ εἶναι ἀπόδοσις τοῦ ἐν κεφ. 1, § 2 πρώτον μὲν.*—*πρὸς τοῖς εἰρημένοις*=ἐκτὸς τῶν ἀναφερθεισῶν ἀρετῶν αὐτοῦ.—*ἐγκρατέστατος γαστρός*=ἐγκρατέστατος εἰς τὸ τρῶγειν καὶ πίνειν.—*καρτερικὸς*=ὁ δυνάμενος νὰ ὑπομένῃ.—*ἔτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι*=προσέτι δὲ εἰς τὸ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ὀλίγων.—*πεπαιδευμένος*=ἐξεσηχημένος.—*πάννυ μικρὰ*=πολὺ μικρὰν περιουσίαν.—*ἀρκοῦντα*, δηλ. εἰς τὸν βίον.

Ἡθραγματικά. *Μικρὰ κεκτημένος.* Ἡ ἀξία τῆς περιουσίας τοῦ Σωκρ. ἐν βίῳ ἦτο ὃ μναί ἦται 500 δραχμαί. Τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ ὀκταπλασιάζωμεν, διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ νόμισμα εἶχε πολὺ μεγαλύτερον ἀξίαν ἢ σήμερον.

2) **Ἡλωσσιικά.** *Πῶς αὐτὸς ὦν τοιοῦτος... ἂν ἐποίησεν*=πῶς αὐτὸς, ἀφ' οὗ ἦτο τοιοῦτος... ἠδύνατο νὰ κάμῃ κτλ.—*λίχνος*=λαίμαργος.—*μαλακὸς πρὸς τὸ σονεῖν*=ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τοὺς κόπους, μαλθακὸς πρὸς τοὺς κ.—*ἂν ἐπιμελῶνται*, ὁ τύπος ἂν σπανίως εὐρισκόμενος παρὰ τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦσι, παρὰ Ξενοφῶντι ἀπαντᾷ συγνάκις, ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου *ἐάν*.—*καλοὶ κἀγαθοὶ*=οἱ καλῶς μεμορφωμένοι, οἱ τυχόντες ἐλευθερίου ἀνατροφῆς.

3) **Ἡλωσσιικά.** *Καῖτοι γε οὐδεπώποτε*=καὶ ἕμωι οὐδέποτε

τεῦλάχιστον.—τούτου, δηλ. τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς, τῆς ἀρετῆς.—τῷ φανερός εἶναι (δοτ. ὄργ.) τ. ὦν=μὲ τὸ νὰ ἦτο φανερός ὅτι ἦτο τοιοῦτος.—τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ=τοὺς συναναστρεφόμενους μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ Ξενοφῶν τοὺς συναναστρεφόμενους μετὰ τοῦ Σωκρ. δὲν ὀνομάζει μαθητάς, ἀλλὰ συνόντας, συνδιατρίβοντας, φίλους, ὁμιλητάς, ἐπιτηδείους κτλ. μιμουμένους ἐκείνον=τῷ μιμῆσθαι ἐκείνον.

4) Γλωσσικῆ. Ἄλλὰ μὴν, ἰδὲ κεφ. 1, 6.—οὐκ ἐπήρει=δὲν ἐπεδοκίμαζε.—τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν=τὸ νὰ κοπιᾶξῃ (νὰ πάσχη τις) λοιπὸν ὑπερμέτρως, ὅταν ὑπερβολικῶς τρώγῃ.—τὸ δὲ ἱκανῶς ἐκπονεῖν (τινὰ) ταῦτα=τὸ νὰ ἐξεργάζηται τις, νὰ χωνεύῃ καλῶς τὰυτὰ ὅσα γε ἡδέως ἢ ψυχῇ δέχεται ἑδοκίμαζεν=ἐπεδοκίμαζεν.—ψυχῇ ἐνταῦθα=ἢ ὄρεξις πρὸς τὸ τρώγειν καὶ πίνειν. Κατὰ τὰυτὰ ὁ Σωκρ. ἐπεδοκίμαζε τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν καὶ οὐχὶ τὴν ὑπερβολικὴν χρῆσιν. Ἰπαινίσσεται τὴν παροιμιώδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολυφαγίαν τῶν ἀθλητῶν.—τὴν ἕξιν=τὴν δίαιταν.—τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν=τὴν φροντίδα περὶ τῆς ψυχῆς, δηλ. τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἐπραγματικῆ. Ὑγιεινὴν τε ἱκανῶς, τὰ ἐπιρρήματα τίθημενα μετὰ τὰ ἐπίθετα ἔχουσι μεγαλύτεραν δύναμιν.

5) Γλωσσικῆ. Ἄλλὰ μὴν, ἰδὲ κ. 1, § 6.—θρυπτικός (θρύπτω = συντρίβω),=φιλήζονος, τρυφήλος.—ἀλαζονικός=ἐπίδεικτικός, ἀμπεχόνῃ (ἀμπέχω=ἐνδύω)=ἐνδυμασία.—ὑπόδεις=ὑποδήματα.—ἐρασιχρήματος=ἐραστῆς χρημάτων, φιλοχρήματος.—τοὺς δέ... ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα=παρὰ δὲ τῶν ἐπιθυμοῦντων τὴν διδασκαλίαν του δὲν ἐλάμβανε χρ. (μισθόν).—πράττομαι τινα χρ.=εἰσπράττω ἀπὸ τινα χρ.

Ἐπραγματικῆ. Ἀλαζονικός, διὰ τούτων μέμφεται τοὺς σοφιστάς, οἱ ὅποιοι μεγάλως ἠγάπων τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ὅθεν πολλάκις κλοῦνται κατ' ἐξοχὴν ἀλαζόνες. Οὐκ ἐπράττετο χρ., διότι ὁ Σωκρ. ἦτο ὀλιγαρχέστατος.

6) Γλωσσικῆ. Ὀμιλία=συναναστροφή, διδασκαλία.—ἀνδραποδιστής=ὁ σωματέμπορος, πωλητής τῆς ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίας.—ἀποκαλῶ=μετὰ περιφρονήσεως κληθῶ.—διαλέγεσθαι (τούτοις), παρ' ὦν κτλ.—τὸν μισθόν=τὸν συμπεφωνημένον μισθόν.

7) Γλωσσικῆ. Ἐθαύμαζε δ' εἴ τις. Ἡ διὰ τοῦ εἰ ἐξαρτωμένη πρότασις ἐκ τοῦ θαυμάζειν, σημαίνει τὴν αἰτίαν.—ἐπαγγέλλομαι ἀρετὴν=ἔχω ὡς ἐπάγγελμα, διδάσκω ἀρετὴν.—πράττομαι ἀργύριον

=εἰσπράττω χρήματα.—φοβοῖτο μή... μή... ἔξοι. Τὸ πρῶτον μὴ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔξοι=μήπως ἤμελεν ἀποδώσει τῷ εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν τὸ δεύτερον μὴ συνάπτεται μετὰ τῆς λέξεως τὴν μεγίστην.—τῷ εὐεργετήσαντι τὴν μ. γ. δηλ. τῷ διδασκάλῳ τῆς ἀρετῆς.

8) Ἑλωσσικῆ. Ἐπαγγέλλομαι=ὑπισχνούμι, ἔχω τι ὡς ἐπάγγελμα.—τοιούτων οὐδέν, δηλ. διδάσκειν τὴν ἀρετὴν.—ἐπίστευεν... ἔσεσθαι ἢ σύνταξις ἐπίστευεν ἔσεσθαι φίλους ἀγαθοὺς τοὺς ἀποδεξαμένους (ἐκ) τῶν συνόντων (ἐκείνῃ) ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζε =εἶχε πεποιθήσιν ὅτι ἐκ τῶν συναναστρεφόμενων μετ' αὐτοῦ οἱ παραδεχθέντες, .. θὰ εἶναι φίλοι ἀγαθοὶ κτλ. Τοῦ δοκιμάζω=ἐπιδοκιμάζω ἀντιθ. τὸ ἀποδοκιμάζω.—πῶς ἂν οὖν δ... διαφθεῖροι ἢ ἐρώτησις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀντίθετον ἔννοιαν=ὁ τοιοῦτος δὲν δύναται νὰ διαφθεῖρη.—εἰ μὴ ἄρα=ἐκτὸς ἐκ βεβαίως.

Ἡραγματικῆ. Ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενί. Ὁ Σωκρ. δὲν ὑπέσχετο ὅτι ἐδίδασκεν, ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ συνεζήτει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἐμάνθηνεν.

9) Ἑλωσσικῆ. Ὑπερορῶ τῶν καθ. νόμων=καταφρονῶ τοὺς ὑπάρχοντες, τοὺς κειμένους νόμους ἢ σύνταξις. Σωκρ. ἐποίει τοὺς συνόντας ὑπερορᾶν τῶν κ. ν.—μῶρον=μωρόν.—κύαμος=κουκί, κλήρος (διότι τοὺς κύαμους μετεχειρίζοντο ὡς ψῆφους).—ἀπὸ κύαμου καθιστάναι=διὰ κλήρου (ὑποκ' οἱ πολῖται) νὰ καθιστῶσι (ἐκλέγῃσι).—κναμευτός=διὰ ψήφοφορίας μετὰ κύαμους, κληρωτός. ἀμαρτανόμενα=ἐὰν ἡμαρτημένως (ἐσφαλμένως) ἐκτελοῦνται πολὺ ὀλιγωτέρας βλάβας προξενούσι κτλ.—ἐπαίρω=παραινῶ.—καθεστῶσα πολιτεία=τὸ ὑπάρχον, τὸ ἐν ἰσχύι πολιτεύμα.

Ἡραγματικῆ. Ὁ πατήγορος. Ὁ Μέλητος, ὅστις ἦτο ὁ πρῶτος τῶν κατηγόρων.

Ἀπὸ κύαμου. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀρχόντων ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὡς ἐξῆς. Ἐντὸς κάλπης ἐτίθεντο πινακίδες χαλκῆς φέρουσαι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων, τῶν ἐχόντων τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ἐν ἑτέρῃ δὲ ἰσάριθμοι πρὸς τὰς πινακίδας λευκοὶ καὶ μέλανες κύαμοι, ἐξ ὧν λευκοὶ μὲν ἦσαν ὅσοι καὶ οἱ μέλλοντες ἀρχοντες, μέλανες δὲ οἱ λοιποὶ. Ἐπειτα ἐξήγετο εἰς κύαμος καὶ μία πινακίς, φέρουσα τὸ ὄνομα ὑποψηφίου τινός, καὶ ἂν μὲν ὁ ἐξαχθεὶς κύαμος ἦτο λευκός, ἐγένετο αὐτὸς ἀρχων, εἰ δὲ μέλας, οὐχί. Οἱ ἀρχοντες οὗτοι ἐκαλοῦντο οἱ ἀπὸ κύαμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς αἰρετοὺς ἀρχοντας, οἱ ὅποιοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ δήμου ἐν

τῇ ἐκκλησίᾳ. Αἵρετοί π. χ. ἦσαν οἱ στρατηγοὶ καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ πρὸς πόλεμον ἀρχαί.

Ἐλάτιονας βλάβας ποιεῖ. Ἡ βλάβη ἢ ἐπερχομένη ἐκ τῆς ἐκλογῆς κακοῦ κυβερνήτου θὰ εἶναι ἢ καταστροφή μόνον ἐνὸς πλοίου, ἐν ᾧ ἢ ἐκ τοῦ κακοῦ ἀρχόντος καταστροφή θὰ εἶναι δλοκλήρου τῆς πόλεως.

Κατὰ τὸν κατηγοροῦν ὁ Σ. ἔκαμνε τοὺς νέους νὰ καταφρονῶσι τοὺς νόμους, παριστῶν αὐτοὺς ὡς περιέχοντας ἀνόητους καὶ παραλόγους διατάξεις.

10) Ἑλωσσικά. Οἱ φρόνησιν ἀσκούντες=οἱ ἐπιμελούμενοι φρονήσεως, οἱ φρόνιμοι ἀσκῶ τι=ἐπιμελοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι, —εἰδότας, αἰτιολογεῖ τὸ γίνεσθαι βιαίους. —τῇ βίᾳ=εἰς τὴν βίαν—πρόσεισι, γ. πλ. πρόσειμι=προσπαύρω, ἀνήκω καὶ μετὰ φιλίας=μὲ φιλικὸν τρόπον—ταῦτὰ γίνεταί=τὰ ἴδια κατορθοῦνται. —ὡς ἀφαιρεθέντες=ἐπειδὴ ὡς νομίζουσι (=ὡς) ἀφηρέθησαν, δηλ. τὴν ἐλευθέραν ἐνέργειαν. —ὡς κεχαρισμένοι=ὡς εὐεργετηθέντες. Πῶς θὰ ἀναλυθῇ ἢ μετ. μετὰ τοῦ ὡς; οὐκ οὖν τῶν φρ. ἀ. τὸ βιάζεσθαι=δὲν εἶναι λοιπὸν ἴδιον τῶν φρονίμων ἢ βία (τὸ βιάζεσθαι). —ἀνευ γνώμης=ἄνευ συνέσεως.

11) Ἑλωσσικά. Ἄλλὰ μὴν, ἰδὲ κ. 1, § 6—συμμάχων... ὀλίγων, ἀντικ. τοῦ δέοιτ' ἀν.—οὐκ ὀλίγων=πολλῶν.—τοῖς τοιοῦτοις, δηλ. τοῖς μεταχειριζομένοις τὴν πειθῶν.—ἥκιστα=οὐδαμῶς.—βούλομαι μᾶλλον=προτιμῶ.—ζῶντι πειθόμενῳ χρῆσθαι=ἢ νὰ μεταχειρίζεται τινα ἐν ὅσῳ ζῆ (ζῶντι) πειθόμενον.

29) Ἑλωσσικά. Ἐκείνους, τὸν Κριτίαν καὶ Ἀλκιβιάδην ὁ Σ. δικαίως ἤθελε κατηγορεῖται, ἐὰν καὶ μηδὲν ἀσχρὸν αὐτὸς κάμνων, ἐπῆγει ἐκείνους, ἐν ᾧ τοὺς ἐδλεπεν ὅτι ἐπραττον φαῦλα.

Ἡρακλειτικὰ. Κριτίας, ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ βραδύτερον ἀπέβη ἀσπονδότητας αὐτοῦ ἐχθρός. Ἐξορισθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν τῷ 407 π. Χ. κατέφυγεν εἰς Θεσσαλίαν. Εἰς Ἀθήνας ἐπανῆλθε τῷ 405 π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Κριτίας ἦτο ὁ βικαιότατος καὶ φονικώτατος ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις 30 τυράννων.

Ἀλκιβιάδης, ὁ γνωστὸς Ἀθηναῖος υἱὸς τοῦ Κλεινίου, φίλος τοῦ Σωκράτους.

Ἐν τῆς § 29 καὶ 30 ὁ Σωκρ. συμβουλεύει τὸν Κριτίαν καὶ ἀποτρέπει αὐτὸν ἐντόνωσ ἀπὸ τὰς κακίας. Ἐνεκα τούτου ὁ Κριτίας ἐμίσει τὸν Σ. § 31.

31) **Ἠλωσσιικά.** Ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει=διὰ τὰ ὁποῖα ἴσα ἴσα ἐμίσει, ὡς γνωστόν, τὸν Σωκρ. Ὁ καὶ μετὰ τὰ ἀναφορικά τίθεται πρὸς μεγαλυτέραν ἀνάδειξιν τῆς συναφείας τῶν προτάσεων (1. 1, 2). —τῶν τριάκοντα=εἰς ἕκ τῶν τρ.—ἀπεμνημόνευσε αὐτῷ=εἶχεν ἐν τῇ μνήμῃ του κατ' αὐτοῦ, ἐμνησικάκησε κατ' αὐτοῦ.—λόγων τέχνην=τὴν τέχνην τοῦ λέγειν. Ἐννοεῖ τὸν ἰδιαιτέρον τρόπον τοῦ διαλέγεσθαι, ὃν εἶχεν ὁ Σωκρ., τὴν διαλεκτικὴν, οὐχὶ τὴν ρητορικὴν τῶν σοφιστῶν.—ἐπηρσεῖζω τι=προσπαθῶ νὰ βλάψω τινά.—ὄπη ἐπιλάβοιτο=πῶς νὰ ἐνοχοποιήσῃ αὐτὸν (πρὸλ, ἐπιλήψιμος, ἀνεπιληπτος). κοινῇ=κοινῶς, τὸ κοινῇ ἐπιτιμώμενον...ἐπιφέρων αὐτῷ=τὴν κοινῶς λεγομένην ὑπὸ τῶν πολλῶν κατηγορίαν κατὰ τῶν φιλοσόφων ἀποδίδων εἰς αὐτόν.—τοῦτο, δηλ. τὸ τοῖς φιλοσόφοις κοινῇ ἐπιτιμώμενον.—ἄλλου του=παρ' ἄλλου τινός.

Ἡρωαγματικά. Ὁ Χαρικλῆς ἦτο ὁ μετὰ τὸν Κριτίαν δυνατώτατος ἐκ τῶν τριάκοντα. Τὸ κοινῇ ἐπιτιμώμενον. Κοινῇ κατηγορία κατὰ τοῦ Σωκράτους, ὡς καὶ κατὰ τῶν σοφιστῶν, ἦτο ὅτι διέφθειρε τοὺς νέους διὰ τῶν διαλόγων του διδάσκων ὅτι τὸ ἀγαθὸν εἶναι κακὸν καὶ τὸ κακὸν ἀγαθόν, τὸν ἤτιτω λόγον κρείττω ποιεῖν. Ἐπ' ἴσης ἀπεδίδετο εἰς αὐτοὺς ἡ κατηγορία ὅτι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ δὲν πιστεύουσι θεοῦς.

32) **Ἠλωσσιικά.** Ἐδήλωσε δέ, ἀμετάδ.=ἐγένετο δὲ φανερόν. —γάρ, διασαφ.=δήλα δῆ.—οὐ τοὺς χειρίστους=τοὺς ἀρίστους.—ἀδικεῖν=πράττειν παρανομίαις.—που=κῆπου,—οἱ (ἀντ. προσ.)=αὐτῷ.—εἰ μὴ... ὁμολογή, ὑποκ. τοῦ θαυμασιόν... εἶναι.—νομεύς=βοσκός.—τὰς βοῦς, γίνεται συνήθως χρήσις τοῦ θηλυκοῦ, ἔταν ὁ λόγος εἶναι περὶ γένους ζῴου τινός.—εἶ δὲ θαυμασιότερον δηλ. οἱ δοκοῖη εἶναι.—Ὁμολογή... αἰσχύνεται... οἶεται. Ἡ εὐκτικὴ σημαίνει ὑποθετικόν τι, αἰ δὲ ὀριστικαὶ πραγματικόν τι.—βουκόλος=βοσκός ἀγέλης βοῶν.—προστάτης=ἄρχων.—ἐλάττους καὶ χείρους, διὰ τῶν φόνων καὶ τῶν βικιοπραγιῶν.

33) **Ἠλωσσιικά.** Τὸν τε νόμον, τὸν γνωστόν, ἐν ᾧ ἔγραψαν λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν.—ἀπειπέτην, ἀόρ. τοῦ ἀπαγορεύω.—ἐπήρето αὐτῷ, αἰτ. τοῦ θυέω=αὐτούς.—εἰ ἐξείη κτλ.=ἐὰν ἦτο ἐπιτετραμμένον (ἐξείη) νὰ ἐρωτᾷ, ἐὰν ἦτό τι ἄγνωστον (ἀκατάληπτον) ἐκ τῶν προκηρυκτομένων ἐν τῷ νόμῳ.—εἰ... εἴ τι, πλαγ. ἐρωτήσεις, ἡ μὲν πρώτη ἐξερτωμένη ἐκ τοῦ ἐπήρето, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαι.—Τῷ δὲ ἐφάτην=οὗτοι δὲ παραδέχθησαν, τὸ φημί ἐν τοῖς διαλόγοις=παραδέχομαι συγκατατίθεμαι.

34) **Γλωσσικά.** *Δι' άγνοιαν*, δηλ. τῶν νόμων.—*λάθω τι παρανομήσας*=κατά λάθος κάμω παρανομίαν τινά.—*σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις κτλ.*, ἢ ἔννοια: ποῖον ἐκ τῶν δύο νομίζοντες ὅτι ἡ τέχνη τῶν λόγων συνοδεύεται ὑπὸ τῶν ὀρθῶς λεγομένων ἢ ὑπὸ τῶν μὴ ὀρθῶς κελεύετε με ἀπέχεσθαι αὐτῆς, ἦτοι ὅτι ἡ τῶν λόγων τέχνη διδάσκει τὸ ὀρθῶς καὶ ἀληθῶς λέγειν ἢ τὸ μὴ ὀρθῶς.—*εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς* δηλ. νομίζοντες... κελεύετε ἀπέχεσθαι.—*σὺν τινὶ εἶμι*=εἶμαι μετὰ τινος—δηλον (ἔστι) ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἶη=φανερὸν εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἀπέχω (ἀφεκτέον ρηματικὸν τοῦ ἀπέχομαι).

35) **Γλωσσικά.** *Ὅντα εὐμαθέστερα*=τὰ ὅποια εἶναι μᾶλλον εὐνόητα.—*μὴ διαλέγεσθαι*, ἐπεξηγήσεις τοῦ τάδε.—*ἴσου περ...* χρόνου=μέχρι τῆς ἡλικίας ἐκείνης μέχρι τῆς ὁποίας.—*βουλεύω*=εἶμαι βουλευτής.—*ὡς οὐπω φρ.* οὔσι=διότι ἀκόμη δὲν εἶναι φρόνιμοι.

Πραγματικά. *Βουλεύειν*. Βουλευτὰ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν ἔχόντων ἡλικίαν οὐχὶ κατωτέραν τῶν 30 ἐτῶν.

36) **Γλωσσικά.** *ὄνοῦμαι*=ἀγοράζω.—*μηδέ...* ἔρωμαι, (ἔρωτῶ μέσ. ἀόρ. β'. ἠρόμην), ὑποτακτικὴ ἀπορηματικὴ, δι' ἧς ὁ ἐρωτῶν ζητεῖ γνώμην περὶ τοῦ πρακτέου, μετὰ τινος εἰρωνείας ὡς καὶ ἡ κατωτέρω *μηδὲ ἀποκρίνωμαι*.—*ὀπόσου*, γεν. τοῦ τιμῆματος.—*Ναὶ τὰ γε τοιαῦτα* δηλ. ἔξεστιν ἐρωτᾶν (=εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐρωτᾶς).—*τοί*=βεβαίως.—*Εἴωθα* εἰδώς... *ἐρωτᾶν*=συνηθίζεις ἐν ᾧ γνωρίζεις... νὰ ἐρωτᾶς.—*εἴωθα*=συνηθίζω.—*ποῦ οἰκεῖ*, ἀντὶ τοῦ.—*τὰ γε τοιοῦτα*, δηλ. ἀποκρίνου.

37) **Γλωσσικά.** *Ὁ σκυτεὺς*=ὁ τὰ σῦτῃ (δέρματα) ἐργαζόμενος, σκυτοτόμος, ὑποδηματοποιός.—*κατατετριφθῆναι*=ἔτι αὐτοὶ ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως (ὑπὸ τοῦ Σωκράτους τῶν ἀπ' αὐτῶν παραδειγμάτων) ἔχουσι ἐντελῶς τριφθῆ, ἐξευτελισθῆ.—*διαθρολουμένους ὑπὸ σοῦ*=διότι συχνάκις μνημονεύονται ὑπὸ σοῦ, διότι πάντοτε ἔχεις αὐτοὺς εἰς τὸ στόμα.—*τῶν ἐπομένων τούτοις*, δηλ. δεῖ με ἀπέχεσθαι.—*εἰ δὲ μὴ*=ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει.—*φυλάττου*=νὰ προφυλάττεσαι, πρόσεχε.

Πραγματικά. *Ὅπως μὴ...* ποιήσης κτλ. Ὁ Κριτίας ἐνόησε ὅτι ἐὰν ἐξακολουθῆ τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν, θὰ θανατωθῆ καὶ οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀθηναίων θὰ ἐλαττωθῆ.

38) **Γλωσσικά.** *Ἐνθα*, χρονικῶς=ἔτε.—*συνουσία*=σχέσις.—*καὶ ὡς*=καὶ πῶς.—*εἴρηται* δηλ. μοι=ὕπ' ἐμοῦ.

39) **Ἑλωσσεικά.** *Μηδενὶ μ. παιδευσιν* κτλ. ἡ ἔννοια: οὐδεὶς δύναται ποτε νὰ παιδευθῇ παρ' ἐκείνου, ὅστις δὲν ἀρέσκει εἰς αὐτόν· ὅθεν ὁ Κριτ., καὶ ὁ Ἄλκ. οὐδαμῶς ἐπαιδεύθησαν ὑπὸ τοῦ Σ., ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἤρεσκειν εἰς αὐτούς.—*οὐκ ἀρέσκοντος*—οὐχὶ ἐπειδὴ ἤρεσκειν... ἀλλ' *ὠρημότης*—ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον ὀρμήν, ἐπεθύμου πολὺ.—*προεστάναι τῆς π.*—νὰ γίνωσιν ἄρχοντες, νὰ προῖστανται τῶν κοινῶν.—*ἔτι γὰρ Σ. συνόντες*—διότι ἐν ᾧ ἀκόμη συνανεστρέφοντο μετὰ τοῦ Σ.—*οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον...* ἢ *τοῖς μ. πρ. τὰ πολιτικά*—μᾶλλον τοῖς πράττουσι τὰ πολιτικά ἢ ἄλλοις τισίν.

40) **Ἑλωσσεικά.** *Περικλεῖ*, συναπτὸν μετὰ τοῦ *διαλεχθῆναι*.

Ἡραγματικά. *Προσιάτη τῆς π.* ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὁ διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος καὶ ρητορικῆς δεινότητος ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῶν συμπολιτῶν του, ὡς ἐν Ἀθήναις εἶχεν ἀποβῆ ὁ Περικλῆς. *Ἐπιτροπέω.* Ὁ Περικλῆς ἦτο συγγενῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου.

41) **Ἑλωσσεικά.** *Φάναι*, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω *φάναι* ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω λέγεται, § 40.—*ἔχοις ἄν με διδ.*—δύνασαι νὰ με διδάξῃς.—*τί ἐσσι ἀντὶ δι* *ἐστί* *δήπου*—βεβαίως.—*πάντως δήπου*—ναὶ βεβαίως.—*δή*—λοιπὸν ἐμπρός, ἄνευ χρονοτριβῆς.—*ὡς ἐγὼ ἀκούων...* *οἶμαι*—διότι ἐγὼ ἀκούων... νομίζω ὁ αἰτιολ. σύνδ. ὡς³ συνάπτεται μετὰ τοῦ ρ. *οἶμαι*.—*τὸν μὴ εἰδότα*, ὑποκ. τοῦ *τυχεῖν*.

42) **Ἑλωσσεικά.** *Οὐδέν τι*—σχεδὸν οὐδαμῶς: ἡ ἀντων. κολάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ *οὐδέν*.—*πάντες γὰρ οὔτοι* κτλ. καθ' ἕλξιν ἀντί. πάντα γὰρ ταῦτα νόμοι εἰσὶ.—*τὸ πλῆθος*—ὁ λαός, πάντες οἱ πολῖται.—*συνελθόν*, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.—*δοκιμάζω*—ἐπιδοκιμάζω, ἐγκρίνω.—*πότερον*, δηλ. ἔγραψε (ὑποκ. τὸ πλῆθος) *νομίσαν*... ἢ κτλ.

43) **Ἑλωσσεικά.** *Ἄλλ' ὥσπερ*, δηλ. *γράφουσιν*.—*τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως*—οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως, οἱ ἄριστοι, ἐννοεῖται ἡ ἀριστοκρατία.

Ἡραγματικά. *Κἂν τύραννος*. Ἀφ' οὗ ὁ Περικλῆς εἶπεν ὅτι νόμος καλεῖται πάντα ὅσα ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευσάμενον, ἃ χρὴ ἵποιεν γράψῃ, ἔπεται ὅτι καὶ τὰ ὑπὸ τῶν τυράννων διατασσόμενα εἶναι νόμος.

44) **Ἑλωσσεικά.** *Ἄρ' οὐχ*—ἄρα οὐκ ἔστι βία ὅταν κ.λ.π.—*ὁ κρείττων τὸν ἦττω*—ὁ ἰσχυρότερος τὸν ἀσθενέστερον.—*ἄρα*—λοιπὸν, ἐπομένως: σύνδ. συλλογ.—*ἀναγκάζει*—χωρὶς νὰ πείσῃ... *ἀναγκάζει* κ. τ. λ.—*ἀνατίθεμαι*—λαμβάνω ὀπίσω τὴν γνώμην μου, ἀνακαλῶ τὸν λόγον μου.—*τό, ὅσα...*, *νόμον εἶναι*—τὸ ὅτι εἶναι νόμος, ὅσα τ. χωρὶς νὰ πείσῃ γράφει.

45) **Γλωσσικά.** Πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι = π. β. φῶμεν εἶναι ἢ μὴ φῶμεν. Ἐπὶ ἐρωτήσεων ἐμφανιστῶν ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου τίθεται ὑποτακτική.

46) **Γλωσσικά.** Μάλα τοι = πολὺ βεβαίως, συναπτόεν τῷ δεινοί. — καὶ ἡμεῖς, δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ συνηλικιωτά μοι. — ὄντες, χρον. μετοχ. — τηλικούτοι ὄντες = ἔχοντες ἡλικίαν ὅσην νῦν ὑμεῖς ἔχετε. — δεινός — ἱκανός. — τὰ τοιαῦτα, δηλ. τὴν διαλεκτικὴν τέχνην. — μελετῶ τι = καταγίνομαι εἰς τι. — σοφίζομαι = ἐπινοῶ, λεπτολογῶ. — εἶθε σοι τότε συνεγενόμην = εἶθε νὰ σὲ συναναστρέφωμαι τότε· τὸ εἶθε μεθ' ἱστορικοῦ χρόνου σημαίνει εὐχὴν ἀνεκπλήρωτον. — δεινότατος σαυτοῦ = ὅτε ἦσο δεινότερος παρὰ ὅτι εἶσαι τώρα εἰς τὰ τοιοῦτου εἴδους σπουδάσματα.

47) **Γλωσσικά.** Ἐπεὶ... τάχιστα — εὐθύς... ἀφοῦ. — ὑπολαμβάνω = νομίζω. — προσῆσαν, παρατ. τοῦ προσέρχομαι. — ἄλλως, δηλ. καὶ ἐὰν δὲν ἠλέγχοντο ὑπ' αὐτοῦ. — ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον, ἔλξει = ὑπὲρ (= περὶ) ἐκείνων ἃ ἡμάρτανον. — ἄχθομαι = ὀργίζομαι, ἀγανακτῶ, πράττω τὰ τῆς πόλεως = ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ πολιτικά. — ὧν περ ἕνεκα = ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀκριδῶς.

48) **Γλωσσικά.** Συνῆσαν (σύνειμι) = συναναστρέφοντα. — δημογοικός = ἐπιτήδειος νὰ ὀμιλῇ ἐνώπιον τοῦ δήμου. — δικανικός = ἱκανός ρήτωρ ἐν τοῖς δικαστηρίοις. — οἰκεῖτοι = συγγενεῖς. — αἰτίαν ἔχω (παθ. τοῦ αἰτιῶμαι) = κατηγοροῦμαι. — οὐδείς... οὔτε... οὐδέν... οὔτε. Τὰ ἀλλεπάλληλα ἀρνητικὰ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὴν ἀρνησιν ζωηροτέραν, ὅπως δειχθῇ ἡ ἀρετὴ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους.

Ἱστορηματικά. Κρίτων, συνηλικιωτῆς καὶ συνδημότης τοῦ Σωκρ. τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πιστὸς καὶ ἀχώριστος φίλος μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ θανάτου του. Ὁ Πλάτων ἔγραψε καὶ ἰδιαίτερον διάλογον τοῦ Κρίτωνος μετὰ τοῦ Σωκράτους γενόμενον ἐν τῇ δεσμοτηρίῳ.

Χαιρεφῶν καὶ Χαιρεκράτης, ἀδελφοί, φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκρ., οὓς ἐρίζοντας πρὸς ἀλλήλους προσπαθεῖ νὰ συμφιλιώσῃ ὁ Σωκρ., 2, β. 1. — Ἐρμογένης, φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Σ.

Σιμμίας, Κέβης, Φαιδώντας, Θηβαῖοι ἐρχόμενοι ἐπιτήδεις εἰς Ἀθήνας, ὅπως ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκρ.

Καὶ ἄλλοι, μεταξὺ τοῦ πλήθους τούτου δέον νὰ καταριθμηθῇ καὶ ὁ Πλάτων.

49) **Γλωσσικά.** Προπηλαίζω = διὰ πηλοῦ ρυπαίνω τινα.

ὑβρίζω.—*ἐδίδασκε*, δηλ. τοὺς *συνόντας*.—*πείθων* . . . *σοφωτέρους ποιεῖν*=πειθων . . . ὅτι ἔκαμνε σοφωτέρους.—*ἐαυτῷ* συναπτόεν τῷ *συνόντας*,—*παράνοια*=παραφροσύνη.—*αἰρῶ τινα παρανομίας*=κατορθῶν νὰ καταδικασθῇ τις διὰ παραφροσύνην, ἀποδεικνύω τινὰ ὡς παράφρονα.—*Ἐξεῖναι παρανομίας ἐλόντι*, κ. τ. λ.=ἔτι ἐπιτρέπεται εἰς τινα ὅταν ἀποδείξῃ παράφρονα καὶ τὸν πατέρα νὰ δέσῃ κ. τ. λ. ὑποκ. τῆς μετ. *ἐλόντι* εἶναι τὸ *τινι* ὕπερ συναπτόεν τῷ ἐξεῖναι.—*δέω*=δένω, ρίπτω εἰς τὰ δεσμά, ἀόρ. ἔδησα.—*ὡς* . . . *νόμιμον εἶη* εἰδικ. προτ. ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ *τεκμηρίω*.—*δεδέσθαι*=νὰ δένεται καὶ νὰ κρατῆται ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἡραγματικῆ. Ἔφη ὁ κατήγορος. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς Νεφέλαις παρουσιάζει τὸν νέον Φειδιππίδην, ὅστις διετέλεσε μαθητῆς τοῦ Σωκρ., νὰ τύπῃ τὸν πατέρα του καὶ εἶτα νὰ προσπαθῇ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἦτο καὶ τοῦτο μία ἐκ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Σωκρ.

50) **Ἰγλωσσικῆ.** Σωκράτης δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κατήγορον.—*δικαίως ἂν καὶ αὐτόν* . . . *δεδέσθαι*=ὅτι δικαίως καὶ αὐτὸς (ὁ δεσμεύων) ἠδύνατο νὰ δεθῇ καὶ νὰ κρατῆται εἰς τὰ δεσμά.—*καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φίλοις*, αἱ δοτ. συναπτάει τῷ *συμπερόντως*. Τὸ νὰ δένωνται οἱ μαινόμενοι εἶναι συμφέρον καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τοὺς φίλους. Καὶ εἰς ἑαυτοὺς μὲν διότι παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς μανίας πιθανὸν νὰ κκοποιήσωσιν ἑαυτοὺς, εἰς δὲ τοὺς φίλους, διότι οὗτοι ἀπχλάσσονται τῆς μανίας αὐτῶν καὶ τῶν ἐνοχλήσεων.

51) **Ἰγλωσσικῆ.** Ἐποίει=ἐγένετο αἴτιος.—*ἐν ἀτιμίᾳ εἰμι*=περιφρονοῦμαι.—*κάμνω*=κοπιᾶζω, ἀσθενῶ.—*συνδικῶ*=συνηγορῶ.

52) **Ἰγλωσσικῆ.** Ἔφη, ὁ κατήγορος.—*αὐτόν*, τὸν Σωκράτην.—*Ὡς οὐδὲν ὄφελος (ἔστι αὐτοῦς) εἶναι εὐνοῦς*: εἶναι αὐτοὺς (νὰ εἶναι αὐτοὶ) ὑποκ. τοῦ *εἶναι*, τὸ δὲ ὄφελος κατήγ.—*ἐξημεύω*=ἐξηγῶ διὰ λέξεων, ἀναπτύσσω.—*ἀναπειθῶ*=καταπέθω.—ὡς αὐτὸς εἶη κ. τ. λ. ὅτι αὐτὸς ἦτο σοφώτατος καὶ ἰκανώτατος εἰς τὸ *ποιῆσαι ἄλλ.* σ.—*διατιθέναι*, ἐκ τοῦ ἔφη.—*μηδαμοῦ*, γεν. τῆς ἀξίας=μηδενὸς λόγου ἀξίον τὸ μηδαμοῦ ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἐπίρρ., ἀλλὰ γεν. τοῦ οὐδ. *μηδαμόν*.—*πρὸς ἑαυτόν*=παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Ἡ ἔννοια: οἱ ἄλλοι πλησίον αὐτῶν=(παρ' αὐτοῖς δηλ. τοῖς συνοῦσι) νὰ περιφρονῶνται παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν Σωκράτην.

53) **Ἰγλωσσικῆ.** Οἶδα μὲν. Διὰ τοῦ *οἶδα μὲν* γίνεται παραδοχὴ τῶν λόγων τοῦ κατηγόρου, εἰς ὃ ὡς ἀντίθεσις παρίστανται τὰ ἐν § 55 λεγόμενα ὅτι δηλ. ὁ κατήγορος ἔχει ἀκούσει τοὺς λόγους ἐκείνους,

ἀλλὰ παρενόησε τὴν σημασίαν αὐτῶν. Ἡ ἔνοια : ἐγὼ γνωρίζω ὅτι ἔλεγε ταῦτα ὁ Σωκρ. περὶ τῶν πατέρων κ.τ.λ., ἀλλὰ διὰ τούτων δὲν ἐδίδασκε τὸν πατέρα ζῶντα κατορούττειν, ὡς ὁ κατηγοροῦς διαστρέφων τὴν ἀλήθειαν λέγει. — τοῦ οἰκειοτάτου = τοῦ πλησιεστάτου συγγενοῦς. — ἐξενέγκαντες μετ. ἀόρ. α' τοῦ ἐκφέρω = φέρω ἔξω (τὸ πτώμα) πρὸς ταφὴν. — ἀφανίζουσι = καθιστῶσιν ἀφανές, θάπτουσι. Ὁ λόγος περὶ ταφῆς.

54) **Ἑλωσσικά.** Ἐλεγεν δὲ ἡ σύνταξις : ἔλεγε δὲ ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον ἢ καὶ ἀνωφελές (ἐκ) τοῦ σώματος ἑαυτοῦ, ὃν μάλιστα πάντων φιλεῖ, αὐτὸς τε ἀφαιρεῖ κτλ. — Τοῦ σώματος γεν. τοῦ ὕλου εἰς τὸ ὅ,τι. — παρέχει, δηλ. ἀφαιρεῖν, — ἀχρεῖος = ἀχρηστος. — ὁ τύλος = ὁ κάλος, τὸ σκληρὸν ἐξόγκωμα τοῦ δέρματος. — ἀποκάω = ἀποκαίω, καυτηριάζω. — τίνω = πληρώνω. — ἐνόη, ἐννοεῖται ἢ δοτικὴ τῆς στόματι ἢ μετοχὴ χρονικὴ.

Ἑραγματικά. Ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν, Αἱ λέξεις μετὰ πόνων... ἀποκαίειν, ἀναφέρονται μόνον εἰς τὸ τύλους εἶναι δὲ ὄροι τῆς χειρουργικῆς.

Ὀνυχας καὶ τρίχας. Δὲν ἀποκόπτουν ὕλους, ἀλλὰ τὰ περισσεύοντα αὐτῶν.

55) **Ἑλωσσικά.** Ταῦτα οὖν ἔλεγεν. Ὁ Ξενοφῶν συγκεφαλαίων τὰ ὑπὸ τοῦ Σωκρ. λεγόμενα περὶ πατέρων κ.τ.λ. μεταβαίνει εἰς τὴν ἑρμηνεῖαν τούτων, ἐξ ἧς ἀνατρέπεται ἢ εἰς τὸν Σωκρ. ἕνεκα τούτων ἀποδιδομένη κατηγορία — κατορούττω = ἀνοίγων λάκκον χώνω τι ἐντὸς αὐτοῦ, θάπτω. — ἑαυτὸν κατατέμνειν = τὸ ἑαυτοῦ σῶμα κατ. — ὅτι τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι = ὅτι τὸ μὴ ἔχον φρόνησιν καταφρονεῖται. — παρακαλῶ = προτρέπω, παρεκάλει, δηλ. πάντα τῶν συνόντων ἑαυτοῦ. — βούληται... μὴ ἀμελή. . . ἀλλὰ πειραῖται, ὑποκ. τῶν ρημάτων τούτων παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ ἐννοουμένου ἀντικ. τοῦ παρεκάλει, δηλ. πάντα τῶν συνόντων. — τῶ... πιστεύων = ἔχων πεποιθητὴν εἰς τὸ ὅτι εἶναι οἰκεῖος.

56) **Ἀυτόν, τὸν Σωκράτην.** — πονηρότατα = φαυλότατα. — μαρτυροῖς, κατηγ. = ὡς μαρτύρια. — ἔργον = ἐργασία (οὐδεμίαν ἐργασίαν εἶναι ἐντροπή.) — ἀεργίη, ἰων. τύπος = ἀργία, — τοῦτο δὴ (ἔφη) λέγειν αὐτόν, (τὸν Σωκράτην), ὑποκ. τοῦ λέγειν καὶ ἀντικ. τὸ τοῦτο. — ὡς ὁ π. κελεύει = ὅτι ὁ π. κ. ἐκ τοῦ τοῦτο. — ταῦτα, δηλ. τὰ ἄδικα καὶ αἰσχροῦ. — ἐπὶ τῶ κέρδει, δηλ. ἐπὶ τῶ ἰδίῳ κέρδει.

Ἡσίοδος, περίφημος καὶ ἀρχαιότατος ἐπικός ποιητὴς ἐξ Ἀσκληρῆς τῆς Βοιωτίας (750—700 π. Χ.). ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος κτλ. Εἶναι

ὁ στίχος 311 τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν, ἔνθα ὁ λόγος περὶ γεωργῶν, εἰς οὓς ὁ Ἡσίοδος λέγει, ὅτι οὐδὲν ὄνειδος φέρεται ἢ ἐργασία, ἀλλ' ἢ ἀργία φέρεται ὄνειδος.

ᾠ7) Ἐπει διομολογήσαιο=ἄφ' οὗ συνεφάνει διομολογοῦμαι = συμφωνῶ (ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων). τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι, τὸ ἄπαρ. εἶναι ὑποκ. τοῦ ἐπομένου ἄπαρ. εἶναι ὠφέλιμον... καὶ ἀγαθόν.—τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν, συμπληροῦται ὡς ἢ προηγουμένη φράσις.—καὶ τὸ μὲν ἐργάξασθαι, δηλ. εἶναι.—κυβεύω=παίζω διὰ κύβων.—ἀποκαλῶ=καλῶ μετὰ περιφρονήσεως.—ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ=ἐκ δὲ τούτων τῶν συλλογισμῶν καλῶς ἔχει ὁ στίχος.

ᾠ8) Βασιλῆα, ἰων. ἀντὶ βασιλέα.—κίχηή, εὐκτική τοῦ κίχάνω = καταλαμβάνω τινά, συναντῶ τινα.—ἀγανός=ἦπιος.—ἐπέεσσιν, ὅτι τοῦ ἔπος=λόγος.—ἐρητύσασκε, παρ. τοῦ ἐρητύω=ἐμποδίξω.—παρίσταμαι=στέκομαι πλησίον.—δαιμόνιε=ὦ καλέ. κακὸν ὡς=ὡς δειλόν.—δειδίσομαι=φοβοῦμαι.—ἴδρουε=κάμνε νὰ κάθηνται.—βοῶντα, ἀντὶ βοῶντα.—ἐφεύροι=ἤθελεν εὔρει.—τόν, τὸ ἄρθρον ἔχει σημασίαν δεικτικῆς ἀντωνυμίας.—ἐλάσασκεν, (παρ. τοῦ ἐλάυνω)=διὰ τοῦ σκήπτρου ἐκτύπα.—ὀμοκλάσασκε, παρ. τοῦ ὀμοκλέω=ἀπειλῶ.—μύθῳ=διὰ λόγου.—ἀτρέμας, ἐπίρρ.=ἡσύχως,—ἦσο, προστ. τοῦ ἦμαι=κάθημαι.—σέο, ἰων. ἀντὶ σοῦ.—φέρεοι=ἀνώτεροι.—ἀπιόλεμος=ἀπόλεμος, δειλός.—ἀναλκις=ἀνανδρος.—ἐναρίθμιος=συγκταριθμούμενος (εἴσαι) δὲν συγκαταριθμῆσαι, δὲν λογαριάζεσαι.—ἐνι, προσθ. ἀντὶ ἐν.—ἐξηγεῖσθαι (ἔφη)= (ἔλεγεν ὁ κατήγορος) ὅτι αὐτὸς (ὁ Σ.) ταῦτα (τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεχθέντα) οὕτω ἐξήγει.—δημότης=ὁ ἄνθρωπος τοῦ δήμου.

ᾠ9) Οὕτω γ' ἂν ᾤετο=θα ἐνόμιζεν ὅτι καὶ αὐτὸς (ὡς πένης) ἔπρεπε νὰ τύπτηται. Ἡ ὑπόθεσις εἰ ταῦτ' ἔλεγεν περιέχεται ἐν τῷ ἐπίρρ. οὕτω.—εἴ τι δέοι=ἐὰν εἶναι ἀνάγκη τις.—ἄλλως τε=καὶ μάλιστα.—καλύεσθαι=νὰ στερῶνται πάσης τιμῆς καὶ παντὸς ἀξιώματος ἐν τῇ πόλει τὸ ἀπαρεμφ. ἐκ τοῦ ἔφη δεῖν.

*Εάν... καὶ θρασεῖς ᾧσι. Ὁ Ξενοφῶν ὑπαινίσσεται τὸν Ὀμηρικὸν Θεοσίτην.

60) Τάναντία τούτων, ἐπιρρηματικῶς=ἀντιθέτως πρὸς ταῦτα. Τὸ τούτων ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ λεχθέντα εἰς τὸ τέλος τῆς § 58.—δημοτικός, ἐνταῦθα=ὁ εὔνους εἰς τὸν δῆμον.—ἐπιθυμητὰς=μαθητὰς, οἵτινες ἐπεθύμουν τὴν διδασκαλίαν του.—λαβὼν=ἐν ᾧ ἔλαβεν, ἔσχεν.—μισθὸν ἐπράξατο=ἀπὸ οὐδένᾳ ἔλαβε...

μισθόν, κεφ. 2. § 6.—*ἐπήρει* ...=μετέδιδεν εἰς πάντας ἀφθ. ἐκ τῶν ἑαυτοῦ (ἐκ τῶν ἰδικῶν του, ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του).—*τινὲς* τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκθέντων, οἱ ὅποιοι κατόπιν ἐδίδασχον ἀντὶ μισθοῦ.—*μικρὰ μέρη*, δηλ. τῆς διδασκαλίας του.—*προῖτα*=δωρεάν.—*πολλοῦ*, γεν. τοῦ τιμῆματος=ἀντὶ πολλῶν χρημάτων.—*διαλέγεσθαι*=διδάσκειν, διότι ἡ διδασκαλία ἐγένετο ἐν διαλόγῳ.

⁷*Ὡν τινες*. Ὁ λόγος πλαγίως ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους καὶ ἰδίως τὸν Ἀρίστιππον, ὅστις πρῶτος ἐκ τῶν Σωκρατικῶν φιλοσόφων ἐλάμβανεν ἀμοιβὴν διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ.

(61) *Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρ.*, δηλ. πρὸς τοὺς ξένους.—*ἐπὶ τούτῳ*=ἕνεκα τούτου. Ἡ ἀντωνυμία *οὗτος* ἀναφέρεται εἰς τὰ ἡγούμενα, ἀναπτύσσεται δὲ διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως.—*γυμνοπαῖδαι*, δοτ. τοῦ χρόνου.—*ἐπιδημῶ*=διακρίβω ἐν τῇ πόλει (ἀντίθ. ἀποδημῶ).—*τὰ ἑαυτοῦ*, δηλ. τὴν διδασκαλίαν του.—*ἀπέπεμπε* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ρῆμα λαμβάνεται καὶ ἐπὶ καλῆς σημασίας (=ἄφινε νὰ ἀπέρχωνται), ὡς ἐνταῦθα, καὶ ἐπὶ κακῆς. Παρ' ἡμῖν παρέμεινε μόνον ἡ κακὴ σημασία τοῦ ρήματος.

Αἴχας, κατέστη ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἐλευθεριότητά του.—*γυμνοπαῖδαι*, ἦτο ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ καθ' ἕκαστον ἔτος τελουμένη καὶ διαρκούσα περὶ τὰς 10 ἡμέρας πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Θυρέα πεσόντων Σπαρτιατῶν καὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀργείων νίκης. Κατὰ ταύτην οἱ νέοι γυμναῖ (ἔθεν γυμνοπαῖδαι) ἐχόρευον περὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ψάλλοντες διάφορα ᾠσματα.

(62) *Τῇ πόλει*=ἐκ μέρους τῆς πόλεως.—*τοῦθ'*, δηλ. ἔτι ἦτο ἀξίος τιμῆς.—*Κλέπτων ἢ λωποδυῶν*. *Κλέπτω*, λέξις γενικὴ=ἀφαιρῶ πράγμα ξένον κρυφίως.—*λωποδυῶ* (λωπὸς=ἱμάτιον καὶ δούω)=ἀφαιρῶ, κλέπτω τὰ ἱμάτια (τῶν λουομένων), ἀπογυμνῶ τοὺς διαβάτας.—*Βαλαντιοτομῶ*=ἀφαιρῶ τὸ βαλάντιον ἀποκόπτων αὐτό.—*τοιχορουῶ*=κλέπτω διατριπῶν τὸν τοίχον.—*ἑροσυλῶ* (τὸ ἱερὸν συλάω)=κλέπτω τὰ ἱερά, τὸν ναόν.—*ἀνδραποδίζομαι*=πωλῶ τοὺς ἐλευθέρους ἀνδρας (κυριευθείσης πόλεως) ὡς δούλους.—*τούτοις*, κατὰ πληθ. ἀριθμὸν, διότι ἡ τις ἔχει ἔννοιαν περιληπτικὴν.—*ζημία*=ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλομένη τιμωρία.—*ῶν*=ἀπὸ τῶν ὁποίων (ἐγγλημάτων).

(63) *Ἀλλὰ μὴν*, διὰ τούτου γίνεται μετάβασις εἰς ἐπιχείρημα σπουδαιότερον καὶ ἰσχυρότερον.—*ἰδίαι*, εἰς ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀνωτέρω *τῇ πόλει*.—*αἰτίαν ἔχω τινός*=κατηγοροῦμαι διὰ τι.—*οὐδενός*=οὐδ' οὐδέν.

Ούτε στάσεως οὔτε προδοσίας, αἴτιος ἐγένετο, ὡς ἐγένοντο αἴτιοι οἱ τριάκοντα, οἱ ὅποιοι παρέδωκαν τὴν πόλιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, προσκάλεσταν δὲ ἐν Ἀθήναις τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

64) Γραφή=κατηγορία διὰ δημόσιον ἀδικημ. — νομίζω, κεφ. 1 § 1. — θεραπεύω=λατρεύω τοὺς θεοὺς διὰ θυσιῶν. — δὲ δὴ=τὸ ὅποσον ὡς γνωστόν. — ὁ γραψάμενος=ὁ κατήγορος, δηλ. ὁ Μέλιτος κτλ. — τῶν συνόντων, γεν. τοῦ ὄλου εἰς τὸ ἔχοντας. — εὖ οἰκῶ=καλῶς διαικοῦμαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

1) Ὡς δὲ=ὅτι δέ. — καὶ ὠφελεῖν=οὐ μόνον οὐ βλάπτειν καὶ διαφθείρειν, ὡς εἶδομεν, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖν. — τὰ μὲν . . . τὰ δέ, ἐπιρρ.=ἀφ' ἑνὸς μὲν . . . ἀφ' ἑτέρου δέ. — δεικνύων ἑαυτὸν οἶος ἦν. πρόληψις=δεικνύων οἷος αὐτὸς ἦν. — διαλεγόμενος=τῷ λόγῳ. — διαμνημονεύω=ἐνθυμούμαι. — τὰ μὲν . . . πρὸς τοὺς θεοὺς=ὡς πρὸς μὲν λοιπὸν τὴν λατρείαν τῶν θεῶν . . . ἤπερ=τοιουτοτρόπως ὅπως. — τοῖς ἐρωτῶσι, κ.τ.λ. ἢ σύνταξις: τοῖς ἐρωτῶσιν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγ. θε. ἢ περὶ ἄλλου τ. τῶν τοιούτων, (δηλ.) πῶς δεῖ ποιεῖν (ταῦτα). — ἡ θεραπεία=περιποίησις, ἐπιμέλεια. — νόμῳ πόλεως, ἢ σύνταξις: ἢ τε γὰρ Πυθία ἀναιρεῖ τοῖς ἐρωτῶσιν εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν (τοὺς ἐρωτῶντας) ποιοῦντας (εἰ ποιοῖεν) νόμῳ πόλεως. (=κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως). Ἡ ἔννοια ὅπως ἡ Πυθία χρησιμοδοτεῖ, ὅτι, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι κάμνωσι τὰ τῆς λατρείας συμφῶνως πρὸς τὰ ἐν τῇ πόλει νόμιμα, θὰ εἶναι εὐσεβεῖς, οὕτω καὶ ὁ Σωκράτης . . . ἐποίει κ. τ. λ. — ἀναιρεῶ=χρησιμοδοτῶ, ἀποκρίνομαι. — οὕτω, δηλ. νόμῳ πόλεως. — παρῆγει, οὕτω ποιεῖν. — ἄλλως πω=κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, καὶ οὐχὶ ὡς ὑπῆρχε συνήθεια παρὰ τῶν προγόνων. — περιέρχοι=ὁ ἀσχολούμενος εἰς περιττά. — μάταιος=ἀνόητος.

Τὰ μὲν τοίνυν. Διὰ τοῦ τοίνυν μεταδίδει εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως. — Πυθία ἐκαλεῖτο ἡ ἱέρεια τοῦ ἐν Δελφοῖς Πυθίου Ἀπόλλωνος.

2) Καὶ . . . δέ=καὶ πρὸς τούτοις. — ἀπλῶς=χωρὶς νὰ ὀρίξῃ αὐτὸς τὰ ἀγαθὰ. — ὡς τοὺς θεοὺς . . . εἰδότας=ἐπειδὴ, ὡς ἐνόμιζεν, οἱ θεοὶ γνωρίζουσι τὸ ὧς σημαίνει αἰτιολογικὴν ὑποκειμενικὴν. — εὐχομένους χρυσίον=εὐχομένους τὴν ἀπόκτησιν χρυσοῦ. — κυβείαν ἢ μάχην, δηλ. κέρδος ἐν κυβείᾳ ἢ νίκην ἐν μάχῃ. — Οὐδὲν διάφορον, δηλ. εἴτε εὐχεται τις εἰς τὸν θεὸν χρυσίον, ἢ μάχην, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό. Διότι ὡς εἶναι ἀδελγὸς ἢ ἐκδοτικὸς τῆς μάχης, οὕτω εἶναι ἀδελγὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πλουτισμοῦ, κυβεία=τὸ παίζειν τοὺς

κώδους.—των φανερώς ἀδήλων, ἢ ἔννοια: ἐκείνων τὰ ὅποια εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι ἀδήλα ὅπως κτλ.

3) Ἀπὸ μικρῶν=ἀπὸ μικρᾶς περιουσίας ἢ ἀπὸ σημαίνει τὸ μέσον.—μειοῦμαι=ὀπολείεσθαι, μειονεκτῶ.—Οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς =διότι ἔλεγον ὅτι οὔτε οἱ θεοὶ θὰ ἦσαν καλοί.—ἀν... εἶναι, τὸ ἀπαρεμφ. ἐκ τοῦ ἔφη.—κεχαρισμένος=ἀρεστός,—ἔπος=λόγος.—ἐπαινέτης ἦν καὶ τοῦ ἔπ.=ἐπῆγει καὶ τὸ ἔπ.—καδδύναμιν=κατὰ δύναμιν.—ἔρδω=πράττω.—ἔρδω ἱερά=προσφέρω θυσίας.—καλήν ἔφη παρ... ἔρδειν=ἔλεγεν ὅτι ὠραία συμβουλή εἶναι τὸ νὰ πράττη τις κατὰ δύναμιν καὶ πρὸς τοὺς φίλους καὶ πρὸς τοὺς ξένους καὶ εἰς τὰς ἄλλας σχέσεις τοῦ βίου.

4) Εἰ δέ τι δόξειεν ἢ εὐκτική σημαίνει ἐπανάληψιν γινομένην εἰς τὸ παρελθόν=δράκις ἤθελε νομίσει ὅτι.—παρὰ τὰ σημ.=ἀντιθέτως πρὸς τὰ δεικνύμενα.—ἡγεμῶν τῆς ὁδ.=ὀδηγὸς τῆς ὁδ.—μὴ εἰδῶτα=καὶ τινα ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει κτλ.—φυλαττόμενοι=προφυλαττόμενοι, θέλοντες νὰ ἀποφύγῃσι.—ἀδοξία=κακὴ ὑπόληψις.—ὑπερρωθῶ=περιφρονῶ,—ἡ σύμβουλις=συμβουλή.—αὐτὸς δὲ πάντα ὑπερρωθᾶ κ.τ.λ.=αὐτὸς δὲ πάντα τὰ ἀνθρ. περιεφρόνει παραβαλλόμενα πρὸς τὴν συμβουλήν, ἀπέναντι τῆς συμβουλῆς κ.τ.λ.

5) Εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἴη=ἐὰν ἀπρόοπτόν τι ἐκ Θεοῦ δὲν συνέβαινε.—ἀν... διάγοι, δηλ. τὸν βίον.—τοσαύτης=τόσον ὀλιγῆς, ὅσην χρειάζεται τις πρὸς εὐλαίαν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ Σωκράτους.—εὐτελής=λιτός.—εἴ τις οὕτως κτλ.=ἐὰν τις τόσον ὀλίγα (χρήματα) ἤθελεν ἀποκτᾶ ἐκ τῆς ἐργασίας (=ἐργάζοιτο), ὥστε νὰ μὴ λαμβάνῃ τὰ ἀρκούντα εἰς τὸν Σωκράτην.—αἶτος=ἄρτος.—ἐπὶ τοῦτο=ἐπὶ τὸ ἐσθίειν.—οὕτω παρεσκευασμένος, δηλ. δὲν ἔτρωγε πρὶν πεινάσῃ.—τὸ ὄψον=τὸ προσφάγιον.—ἐπιθυμία τοῦ σίτου=ὄρεξις. Καὶ σήμερον λέγομεν «Γρώγω ψωμί καὶ ὄρεξι».

6) Ἐργωδέστατον=ἐπιπονώτατον, δυσκολώτατον διὰ τὴν λαίμαργίαν των.—ὥστε φυλάξασθαι (ἐπεξήγησις τοῦ ὁ)=νὰ προφυλαχθῶσι δηλ. ἀπὸ τοῦ νὰ γεμίσωσι τὴν κοιλίαν των κατὰ κόρον.—τὰ πείθοντα δηλ. αὐτούς, ἐννοοῦνται τὰ ὀρεκτικὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ. ἐσθίειν... πίνειν, ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ πείθοντα.—τὰ λυμαινόμενα γαστέρας, ἢ πολυφαγία καὶ πολυποσία βλάπτει, ὡς γνωστόν, τὰς κοιλίας καὶ τὰς κεφαλὰς. Τὰς δὲ ψυχὰς βλάπτει, διότι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὅποιος ἔχει παραδοθῆ εἰς τὸ φαγητόν καὶ εἰς τὰ ποτὰ δὲν δύναται νὰ ἐπιμεληθῆ τῆς ψυχῆς του.—ταῦτα, δηλ. τὰ πείθοντα.

7) Οἶεσθαι δ' ἔφη ἐπισκώπτων=ἔλεγε δὲ ἀστεϊζόμενος ὅτι

ἐνόμιζεν.— *τὴν Κίρκην ὅς ποιεῖν*—ὅτι ἡ Κίρκη μετεμόρφωνεν εἰς χοίρους.— *τοιούτοις πολλοῖς*—μὲ τοιαῦτα πολλὰ (δηλ. λυμαινόμενα κτλ.).— *Ἐρμού ὑποθημοσύνη*—διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἐρμού.— *καὶ . . . ὄντα καὶ ἀποσχόμενον*—καὶ διότι ἦτο ὁ ἴδιος ἐγκρατῆς καὶ διότι ἀπέφυγε κτλ. *ἄπτομαι τῶν τοιούτων*—γεμίζω τὴν κοιλίαν μὲ τοιαῦτα.— *διὰ ταῦτα*, συγκεφλαῖοι τὰ τρία προλεχθέντα αἰτία, τὰ ὅποια ὡς ἕμοια συνδέονται διὰ τοῦ *τε . . . καὶ . . . καὶ*.— *οὐ γενέσθαι*, ἔφαρτ. ἐκ τοῦ ἔφη.

Κίρκην. Ἡ Κίρκη ἦτο περιβόητος μάγισσα, ἣν ὁ Ὅμηρος καλεῖ καλλιπλόκαμον θεάν, κατοικοῦσα ἐν τινὶ νήσῳ πλησίον τῆς Ἰταλίας. Αὕτη διὰ φαρμάκων μαγικῶν, τὰ ὅποια ἀνεμίγνυε μετὰ τῶν φαγητῶν μετεμόρφωνεν εἰς ζῆα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν νῆσον αὐτῆς. Τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως μετεμόρφωσεν εἰς χοίρους. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἕως ἀπέφυγε τὴν μεταμόρφωσιν.

8) *Ἐπαιξεν*—ἀστειζόμενος ἔλεγε.— *ἅμα σπουδάξων*—ἐν ᾧ συγχρόνως ἐσπούδαζε, σπουδαίως ὠμίλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

1) *Τεκμαιρόμενοι*—στηριζόμενοι εἰς εἰκασίας, προτρέψασθαι, κτλ. ἡ σύνταξις γεγονότα μὲν (αὐτὸν) κράτιστον προτρέψασθαι ἀνθρ. ἐπ' ἀρετὴν, οὐχ ἑκτανὸν δὲ προαγαγεῖν ἐπ' αὐτὴν. *Προτρέπομαι ἐπ' ἀρετὴν*—παρακινῶ τινα νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. *προάγω ἐπὶ τὴν ἀρετὴν*—ὁδηγῶ τινα εἰς τὴν ἀρετὴν, χρησιμεύω δηλ. ὡς ὁδηγός. Ἡ ἔννοια οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκρ. ἐλάμβανον μὲν ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ κλίσιν τινα πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐνάρετοι δὲν ἐγίνοντο, διότι ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκρ. δὲν εἶχε τιαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ κάμνῃ τοὺς διδασκόμενους ἐναρέτους. *σκεψάμενοι*—ἄφ' οὗ σκεφθῶσι. *κολαστηρίου ἕνεκα*—πρὸς ἐξέλεγεξιν. *κολαστήριον*—μέσον σωφρονισμοῦ. *τοὺς οἰμένους πάντα εἰδέναι*, δηλ. τοὺς σοφιστὰς καὶ πάντα δοκησίσοφον. *συνημερεύω*—διέρχομαι τὴν ἡμέραν μετὰ τινος. *δοκιμαζόντων* (ἢ δοκιμαζέτωσαν), γ' πληθ. τῆς προστακτικῆς. *βελτίους*, ἢ οἷους παρελάμβανεν.

Κολαστηρίου ἕνεκα. Οἱ λόγοι τοῦ Σωκρ. παραβάλλοντα πρὸς κολαστήριον, διότι ἠγάγκαζον τοὺς ἐλεγχόμενους νὰ ὁμολογῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς νομίζοντας ὅτι πάντα γνωρίζουν, ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζον.

2) *Δέξω*—θὰ διηγηθῶ. *περὶ τοῦ δαιμονίου*—περὶ τοῦ θεοῦ, δηλ. τοῦ θεοῦ. *καταμαθὼν γάρ ὁ γάρ*—δηλα δῆ. *ἔστιν οὖς τινος*

κτλ.=εἰσὶ τινες οὗς τεθαύμακας, ἢ τεθαύμακας τινας κτλ. ἐπὶ σοφία=διὰ σοφ., σοφία ἐνταῦθα ἢ ἔξοχος γνῶσις πάσης ἐπιστήμης.

Ἀριστοδόμος: Ἀθηναῖος ὅστις κατ' ἀρχάς μὲν ἦτο ἄθεος, ὡς χαρακτηρίζει αὐτὸν ἐνταῦθα ὁ Ξενοφῶν, διότι οὔτε προσήχετο, οὔτε ἐθυσίαζεν, οὔτε ἔκαμνε χρήσιν τῆς μαντικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα κατεγέλα. Θεοὺς δὲν παρεδέχετο. Ὁ Σωκρ. ἐπιχειρεῖ νὰ καθοδηγήσῃ αὐτὸν εἰς λογικὴν τινα πίστιν περὶ ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ, τοῦ δαιμονίου, ὡς λέγει. Ἐπειτα ὁ Ἄρ. ἐγένετο φίλος καὶ ἐνθερμος θιασώτης τοῦ Σωκράτους.

3) **Καὶ οὗτος**=καὶ οὗτος ἐν τῇ φράσει τυχὴ ἢ ἀναφορικὴ ἄντων. ἔχει σημασίαν δεικτικῆς. **τὸ ἔπος**=λόγος, ἐπικὴ ποίησις, ἡρωϊκὴ ποίησις. **διθυράμβος**=σφοδρὸν καὶ ἐνθουσιῶδες ἔσμα, τὸ ὅποιον ἐφάλλετο ὑπὸ χοροῦ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου πέριξ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ· ἐπὶ διθυράμβῳ, ἢ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὴν αἰτίαν.

Μελανιπιδῆς: λυρικὸς ποιητὴς καὶ περίφημος διθυραμβοποιὸς ἐκ Μήλου, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους.

Σοφοκλῆς: περίφημος τραγικὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 495 καὶ ἀποθανὼν τῷ 406 π. Χ. θεωρεῖται ὁ τελειότερος τῶν τραγικῶν.

Πολύκλειος: περίφημος ἀγαλματοποιὸς ἐκ Σικυῶνος, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους.

Ζεῦξις: εἰς τῶν περιφημοτέρων ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος, καταγόμενος ἐξ Ἑρακλείας τῆς Ἰταλίας, σύγχρονος καὶ οὗτος τοῦ Σωκράτους.

4) **Πότερα**=πότερον. **εἶδωλον**=ὁμοίωμα, ἀγαλμα. **πολὺ νῆ Δία οἱ ζῶα.** δηλ. ἀπερχαζόμενοι ἀξιοθαυμαστότεροι δοκοῦσι μοι εἶναι. **μὴ τύχη... ἀλλ' ὑπὸ γνώμης γίνεται** διὰ ποικίλων συντάξεως ἔγραψεν οὕτω ὁ Ξενοφῶν, ἀντὶ **μὴ τύχη... ἀλλὰ γνώμη** γνώμη ἐνταῦθα=ὁ νοῦς ὁ δημιουργήσας καὶ συντηρῶν τὰ πάντα. **Ἐἴ περ γε μὴ τύχη κτλ.**=ἐάν τὰ ζῶα δὲν γίνωνται τυχαίως πως, ἀλλ' ἐκ προνοίας; ἐάν τουτέστι ὑπάρχῃ δημιουργός τις αὐτῶν καὶ δὲν γίνωνται ἐκ τύχης. **ἀτέμαρτος**=ὄν δὲν δύναται τις ἐξ εἰκασίας νὰ ἐννοήσῃ, ἀσαφής, ἀβήλος. **Τῶν ἀτεκμάρτως ἐχόντων κτλ.**=ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων τὰ ὅποια δὲν δύναται τις ἐξ εἰκασίας νὰ ἐννοήσῃ πρὸς ποῖον σκοπὸν ὑπάρχουσι καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων φανερῶς πρὸς ὀφέλιμον σκοπὸν, τίνα κρίνεις ἔργα τύχης, καὶ τίνα ἔργα προνοίας; **πρέπει μὲν (=μὴν)**=πρέπει βεβαίως, ὁ μὲν βεβαιωτικῶς.

1) **Ποιῶν**=ὅς ἐποίει, ὁ ποιητής, ὁ δημιουργός. **δι' ὧν αἰσθά-**

νονται=τὰ αἰσθητήρια. **ἕκαστα**=τὰ αἰσθητά. **δομῶν γε μὴν**, μετέβαλε τὴν σύνταξιν ἀντί: ρίνας δὲ ὀσφραίνεσθαι τὰς ὀσμάς κτλ. **ἡδὺς** =εὐάρεστος. **ὁ γνῶμων** (γιγνώσκω)=κριτής: **ἐνεργάζομαι**=κατασκευάζω ἐντός. Ἡ γεν. **δομῶν** εἶναι ὑποκειμενική, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὄφελος. **Τό γε μὴν** σημαίνει προσθήκην. **γλυκέων... ἡδέων** γλυκέα εἶναι τὰ διὰ τῆς γεύσεως δοκιμαζόμενα, **ἡδέα** δὲ τὰ καθ' ὅλου τέρποντα τὸ σῶμα καὶ τὰς ὀρέξεις. Ἐτέθη ἐν τούτῳ ὁ προσδιορισμὸς **διὰ στόματος**, ὅπως ὀρισθῆ τὸ διὰ τῆς γεύσεως μόνον αἰσθητὴ τῆς ἡδονῆς. Ἐπομένως τὸ μὲν πρῶτον εἶναι μερικόν, τὸ δὲ δεύτερον γενικώτερον. **δριμύς**=ὀξύς.

Ἐνταῦθα ὁ Σωκρ. ἐκ τῆς σκοπιμότητος τῶν ἀνθρωπίνων ὀργάνων ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξιν τῆς θείας προνοίας καὶ ἐπομένως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις τόσον θαυμασιῶς συνήρμοσε τὰ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

6) **Καὶ τόδε**, δηλ. ὅπερ μέλλει νὰ λεχθῆ, ὡς ἐπεξήγησις δὲ ἀκολουθοῦσι τὰ ἀπερέμφ. **θυρῶσαι... ἐμφῶσαι... ἀπογείσῶσαι**, εἰς τὴν ὑποκ. εἶναι **τὴν πρόνοιαν**· **πρόνοια**=προδλεπτική μέριμνα· **ἔοικα**=ὁμοιάζω. **βλεφάροις θυρῶσαι**=νὰ κατασκευάσῃ τὰ βλέφαρα ὡς θυρώματα τῆς ὄψεως. **θυρῶ-ω**=κλείω διὰ θύρας. **χρησθαί τι**=νὰ μεταχειρίζεται εἰς χρῆσιν τινα (εἰς τι). **Τό τι** εἶναι σύστοιχον ἀντικ. τοῦ **χρησθαί**· ἀνα-πετάννυμι=ἀνοίγω. **ὡς=ἴνα**· ἡθμὸν=διωλιστήριον, στραγγιστήρι. Εἶναι κατηγ. τοῦ **βλεφαρίδας** (=ὡς στραγγιστήρι). **ἐμφῶ**=ἐμφυτεύω. **ἀπογείσῶσαι**=νὰ ἀποφράξῃ, ἀφ' οὗ περιέβαλεν ὡς διὰ γείσου. Τὸ ρῆμα ἀπογείσῶ (=περιβάλλω τι διὰ γείσου, διὰ προεχοχῆς, κορνίζας) εἶναι σύνθετον ἐκ τῆς προθ. ἀπό καὶ γείσῶ, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ γείσον. **Γείσον** εἶναι τὸ ἀνώτατον μέρος οἰκοδομήματος, ὅπερ προεξέχει τῆς στέγης κατὰ πάσας τὰς πλευράς καὶ προφυλάττει τοὺς τοίχους ἀπὸ τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων τῆς βροχῆς. Ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ὀφρῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς διὰ γείσου προφυλάττουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆς κεφαλῆς καταρρέοντος ἰδρωτός. **κακουργῶ**=βλάπτω. **δέχεσθαι** τὰ ἀπαρ. **δέχεσθαι μὲν... μὴ ἐμπίπασθαι δέ... καὶ τοὺς μὲν... εἶναι... τοὺς δὲ γομφίους οἴους (εἶναι)...** καὶ καταθεῖναι, ἅτινα συγκεφαλαιῶνται διὰ τῆς ἐπομένης ἀντων. ταῦτα εἶναι ὑποκείμενα τοῦ **τύχης ἢ γνῶμης ἔργα ἐστί**. **οἴους** τέμνειν=τοιούτους ὥστε νὰ τέμνωσι. **τοὺς δὲ γομφίους**, ἢ σύνταξις. **τὸ δὲ (εἶναι) τοὺς γομφίους τοιούτους οἴους** (=ὥστε) **λεαίνειν δεξαμένους**. **οἴος**, μετ' ἀπαρ.=τοιούτος ὥστε. **γομφίος**=τρα-

πεζίτης. *λαίνω* = κάμνω τι λειόν, συντρέτω. *δι' οὗ ὦν ἐπιθυμεῖ* = δι' οὗ εἰσπέμπονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὰ ζῶα ἐπιθυμοῦσι. *προνοητικῶς πεπραγμένα* = ἀφ' οὗ μετὰ τόσης προβλεπτικῆς μερίμνης ἐγένοντο. *ταῦτα...* ἀπορεῖς τὸ ταῦτα εἶναι ἀντικ. τοῦ ἀπορεῖς παρίσταται ἐνταῦθα ὡς αἰτ. τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς = ὡς πρὸς ταῦτα.

7) *Ὁδὸ μὰ τὸν Δία*, δηλ. ἀπορῶ Ἄλλ' οὕτω γε σκοπούμενω. ἢ σύνταξις. ἀλλὰ τιμὴ σκοπούμενω (= ὡς πρὸς τινὰ ἐξετάζοντα) οὕτω ἔοικε ταῦτα τεχνήματι σοφοῦ τινος κτλ. τὸ *τέχνημα* = τὸ ἔργον. τὸ δὲ ἐμφῦσαι, ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ *ῥήμα τί δοκεῖ σοι; αἰ γεινάμεναι* = αἰ γεννήσασθαι, αἰ μητέρες, *ἔρωτα* = τὴν ἐπιθυμίαν. *ἐκτρέφειν*, δηλ. τὰ γεννώμενα, τὰ τέκνα. *πόθος* = ἐπιθυμία τοῦ ἀπόντος, ἐν ᾗ ἔρωσι = ἐπιθυμία τοῦ παρόντος (κατὰ τὴν συνήθη διαφοράν). *ἀμέλει*, προστ. τοῦ *ἀμελῶ* = μὴ σὲ μέλη; ἐνταῦθα ἐπιρρηματικῶς = βεβαίως, ἀναντιρρήτως.

8) *Φρόνιμον* = φρόνησιν, νοῦν. *γοῦν* = τοῦλάχιστον λοιπόν, βεβαίως καὶ ταῦτα = καὶ μάλιστα. *Καὶ τῶν ἄλλων* κτλ. ἢ σύνταξις καὶ ὅτι τὸ σῶμά σου σιγήσει σοι λαβόντι μικρὸν μέρος ἐκάστου τῶν ἄλλων μεγάλων δήπου ὄντων. Ἡ ἔννοια καὶ (ἐνῶ γνωρίζεις) ὅτι τὸ σῶμά σου ἔχει συναρμολογηθῆ διὰ τῆς λήψεως μικροῦ μέρους ἐξ ἐκάστου (τῶν συστατικῶν), τὰ ὅποια βεβαίως ἴσως (= δήπου) εἶναι μεγάλα. *νοῦν δὲ μόνον* ἢ σύνταξις: *δοκεῖς δ' ἄρα μόνον* σὲ εὐτυχῶς πως συναρπάσαι νοῦν οὐδαμοῦ ὄντα ἢ ἔννοια νομίζεις δὲ ὅτι μόνος σὺ κατ' εὐτυχῆ τινὰ τρόπον μετὰ βίας ἤρπασες νοῦν ἂν καὶ οὐδαμοῦ ὑπάρχει; *συναρπάξω* = μετὰ βίας ἤρπάξω. καὶ τότε τὰ *ὑπερμεγέθη* ὁ Σωκρ. λέγων ταῦτα ἴσως ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν γύρω κόσμον. *δι' ἀφροσύνην* = ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι νοῦν; δηλ. αἴτιον τῆς τάξεως εἶναι ἢ ἀφροσύνη; *Ἐυδιάκτως ἔχειν* = εἶναι ἐν τάξει.

Ἐρώτα γοῦν καὶ ἀποκρινοῦμαι. Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ τὸν Ἀριστοδήμον, ἐὰν νομίζῃ φρόνιμόν τι ἔχειν. Ὁ Ἀριστοδήμος ὑπὸ ταύτης τῆς ἀπροσδοκίτου ἐρωτήσεως, ἦτις κατὰ πόσον τρόπον συνδέεται πρὸς τὰ προηγούμενα δὲν ἐνόησε, θορυβηθεὶς τρόπον τινὰ δὲν θέλει γὰρ ἀπαντήσῃ ἀπλῶς ὅτι νομίζει φρόνιμόν τι ἔχειν, ἀλλὰ ἀποφεύγων τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκρ. ἀποκρίνεται: ἐξαικολούθει τὴν ἐρώτησίν σου καὶ θὰ ἀποκριθῶ.

9) *Μὰ Δι' οὐ γὰρ ὄρω*, κτλ. τὸ πλήρες: *Μὰ Δι' ἄλλοθι οὐδαμοῦ οὐδὲν οἶμαι φρόνιμον εἶναι οὐ γὰρ ὄρω* κτλ. *κυρίους*

=κυβερνήτας τῶν εὐτάκτως ἐχόντων. ὡσπερ δηλ. ὀρῶ τῶν ἐνθάδε
 =τῶν ἐν τῇ γῇ ἐνταῦθα. τοὺς δημιουργοὺς=τοὺς κατασκευαστὰς
 τῶν ἐνταῦθα γινομένων. Δημιουργοὶ καλοῦνται οἱ ὠφέλιμα εἰς τὸν
 λαὸν ἔργα ἐργαζόμενοι. π. χ. οἱ τέκτονες, οἱ χαλκουργοί, κτλ. Ἐκ
 τούτων δημιουργὸς ἐκλήθη καὶ ὁ Θεός. Οὐδὲ γὰρ τὴν σαυτοῦ κτλ.,
 τὸ πλήρες: οὐχ ὄρεξ' τοὺς κυρίους, οὐδὲ γὰρ κτλ. κατὰ γε τοῦτο
 =συμφώνως τοῦλάχιστον πρὸς ταύτην τὴν ἀρχήν. γνώμη=μὲ νοῦν,
 λελογισμένως. τύχη=τυχαίως.

10) Οὐ-τοι=οὐχι βεβαίως. ὑπερορῶ=καταφρονῶ. ἢ ὡς...
 προσδεῖσθαι=ἢ ὥστε νὰ ἔχη ἀνάγκην τῆς ἐμῆς θεραπείας (=τι-
 μῆς, λατρείας). Τὸ ὡς καὶ τὸ ὥστε μετ' ἀπαρ. τίθεται ὡς β' ὅρος
 συγκρίσεως, ὅπως δηλώσῃ τὸ δυσανάλογον. μεγαλοπρεπέστερον ὄν
 ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, ὑποκ. τῆς προτάσεως τὸ δαιμόνιον, τὸ δὲ σὲ
 ἀντικ. τοῦ θεραπεύειν. Ἡ ἔννοια: ὅσον τὸ δαιμόνιον ἂν καὶ εἶναι
 μεγαλοπρεπέστερον σοῦ κρίνει ἀξίον νὰ προνοῇ καὶ φροντίξῃ (θερα-
 पेῖν σε) περὶ σοῦ τόσον περισσότερο σὺ πρέπει νὰ τιμᾷς αὐτό.

11) Ἐπειτ', τὸ ἔπειτα ἐν ἐρωτήσῃ τίθεται, ἵνα δηλώσῃ ἀπορίαν
 καὶ θαυμασμόν (=μεθ' ὅλα ταῦτα, τούτων οὕτως ἐχόντων). ἀνέστησαν
 =ἐποίησαν νὰ ἴστανται, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ λοιπὰ ζῷα. προορῶ
 πλέον=βλέπω μακρύτερον ἢ πρὸ σημαίνει ἐμπρὸς καὶ μακράν.
 πλέον, ἢ τὰ ἄλλα ζῷα. τὰ ὑπερθεῖν=τὰ ὑπεράνω ἡμῶν. ἔπειτα τοῖς
 μὲν μετὰ τὸ πρῶτον μὲν ἐπὶ ἀπαριθμήσεως ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερον,
 καὶ συνήθως τὸ εἶτα ἢ ἔπειτα. ἐρπειοῖς=ζῷοις ἐκείνων, δηλ. τῶν
 ἄλλων ζῷων. Αἶ τὰ πλεῖστα... ἐξεργάζονται ὑπονοοῦνται αἱ διά-
 φοροὶ ἐργασίαι, ἅς ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν χειρῶν ἐκτελῶν καθίστα-
 ται εὐτυχέστερος ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα.

12) Καὶ μὴν... ἐχόντων=καὶ πρὸς τούτοις βεβαίως... ἐνῶ τὰ
 ἄλλα ζῷα π. ἔχουσι κτλ. οἶαν=τοιαύτην ὥστε ἄλλοτε εἰς ἄλλο μέ-
 ρος τοῦ στόματος ψάβουσα κτλ. ἀρθροῦν τε τὴν φ. =καὶ νὰ ἐκ-
 βάλλῃ ἔναρθρον φωνήν. σημαίνω=φανερώνω.

13) Κρατίστην, κατηγ. ὥστε εἶναι κρατίστην. θεῶν... ἡσθηται,
 πρόληψις ἀντὶ ἡσθηται ὅτι θεοὶ εἰσι. τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα,
 ἔννοια τὸν κόσμον, τὸ σύμπαν. τῶν συνταξάντων=οἱ ὅποιοι τὰ μέγ.
 καὶ κάλλ. ἔκαμον ἐν τάξει καὶ ἁρμονίᾳ. φῦλον, ἔχει περιληπτικὴν
 σημασίαν. τί φῦλον (=φυλὴ, γένος) ἢ ἀνθρωποὶ=τίνα ἄλλα ζῷα
 ἢ οἱ ἄνθρωποι. τὸ θάλαπος=ἡ ζέστη. νόσοις ἐπικουρῶ=παρέχω
 βοήθειαν εἰς τὸν πάσχοντα ἐναντίον τῆς νόσου. ἢ πρὸς μαθ. ἐμπο-

νῆσαι, ἀμεταβ. = ἢ νὰ κοπιᾷσῃ πρὸς μάθησιν. διαμεμνημαί τι = ἐν-θυμοῦμαί τι πάντοτε.

14) Οὐ γάρ, ὁ γάρ, αἰτιολ. κατάδηλον, δηλ. ἐστὶ. παρὰ τὰλλα ζῶα = παραβαλλόμενοι πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα. βιοτεύω = ζῶ. κρατιστεύοντες = ὄντες κράτιστοι, ὑπερέχοντες καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὸ σῶμα κτλ. βοὸς ἂν ἔχων... ἐδύνατ' ἂν, ὁ ἂν διὰ τὰ παρεμπροσθέντα ἐπανελήφθη εἰς τὸ ῥῆμα· ἢ δὲ μετοχ. ἔχων εἶναι ὑποθ. = εἰ εἶχε. ὅσα χεῖρας ἔχει, ὡς δηλ. οἱ πίθηκοι· πλέον οὐδὲν ἔχουσι = κατ' οὐδὲν πλεονεκτοῦσι τῶν ἄλλων ζῴων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσι χεῖρας. ἀμφοτέρων, ποίω; ὅταν τί ποιήσωσι = ἀλλὰ τί ἐστὶν ἐκεῖνο, ὃ ὅταν οἱ θεοὶ ποιήσωσι. νομιεῖς μέλλ. τοῦ νομιζῶ.

15) Ὡσπερ σοὶ σὺ φῆς πέμπειν αὐτοὺς = καθὼς σὺ λέγεις ὅτι αὐτοὶ στέλλουσι πρὸς σέ. συμβούλους, δηλ. συμβούλους συμβουλεύοντας ὅτι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ π. — οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς = δὲν νομίζεις ὅτι αὐτοὶ καὶ εἰς σέ λέγουσι (φανερώνουσι). τέρατα = τὰ ἔκτακτα φυσικὰ φαινόμενα. καὶ ἰδίως τὰ οὐράνια. ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται = ἀμελοῦσι. ἀλλὰ σὲ ἐξαιροῦντες... κατατίθενται, ὁ λόγος ἀπὸ πλαγίου ἐστράπη εἰς ὀρθόν, ἀντὶ σὲ ἐξαιροῦντας κατατίθεσθαι (δοκεῖς).

Ὡσπερ σὺ φῆς κτλ. Ὁ Ἀριστόδημος ὑπανίσσεται τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, περὶ οὗ ἐκφράζεται εἰρωνικῶς (παρὰ 1, 1, 2, Διεθερῶντο γὰρ ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῇ σημαίνειν κτλ.). Ἀθηναίους... Ἕλλησι... πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἀπὸ τῶν μερικωτέρων προβαίνει εἰς τὰ γενικώτερα, δεικνύων ὅτι ὁ Θεὸς φροντίζει περὶ πόλεων, ἔθνων καὶ ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος· ἐπομένως καὶ περὶ ἀτόμων.

16) Οἶε δ' ἂν... ἐμφῦσαι (ὅτι ἐνέφυσαν ἂν) = νομίζεις δὲ ὅτι οἱ θεοὶ ἤθελον ἐμπνεῦσαι τὴν γνώμην εἰς τοὺς ἀνθρώπους κτλ. ἱκανοὶ εἶσι, οἱ θεοὶ. δυνατοὶ ἦσαν, δηλ. εὐ καὶ κακῶς ποιεῖν. αἰσθῆσθαι ἂν, ὑποκ. τοῦς ἀνθρώπους = καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐὰν ἐξηπατῶντο (ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἰδέας δηλ. ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι ἱκανοὶ εὐ καὶ κακῶς ποιεῖν) οὐδέποτε ἤθελον ἐννοήσαι (τὴν ἀπάτην αὐτῶν) κτλ.

Πολυχρονώτατα, αἱ πόλεις καὶ τὰ ἔθνη ὀνομάζονται πολυχρονώτατα, διότι παραμένουσι συνήθως ἐπὶ μακρότατον χρόνον, ἐν ᾗ τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος εἶναι βραχύς· ὀνομάζονται δὲ σοφώτατα, διότι οἱ νόμοι συντάσσονται τῇ συνεργασίᾳ ἀνδρῶν, αἱ ὅποιοι διακρίπουσιν ἐπὶ πολυμαθεῖα καὶ ἐμπειρίᾳ.

Αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι, δηλ. ἡ ἀνδρική καὶ ἡ πρεσβυτική.

17) Ὁγαθέ, ἀνάλογον πρὸς τὰ σήμερον ἐν χρήσει ὦ καλέ, ὦ εὐλογημένε. ἐνῶν=ἐνουπάρχων δηλ. ἐν τῷ σώματι. τὸ σὸν σῶμα, συναπτεόν τῷ μεταχειρίζεται.—τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν=ἔτι ἡ φρόνησις ἢ φαινομένη ἐν τῇ συντάξει τοῦ σύμπαντος κόσμου.—ἡ δὲ ἡ=ἀρεστὸν ἢ. οὕτω τίθεσθαι=ἔτι οὕτω κανονίζει, ρυθμίζει. καὶ μὴ, δηλ. οἶσθαι. δύνασθαι, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ οἶσθαι, ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα ἀπαρέμφ. εἶναι, δύνασθαι καὶ μὴ ἰκανὴν εἶναι.—ὄμμα=βλέμμα, ὄρασις. τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμόν, ἐννοεῖ τὴν ἐπὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἐπίδωξιν τοῦ Θεοῦ. ἅμα πάντα ὁρᾶν, ὁ Θεὸς διὰ τούτων ὁρίζειται ὡς παντεπόπτης.

Στάδιον εἶναι μέτρον μήκους 600 ποδῶν. Περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ. Αἱ χῶραι αὗται πρὸς Δ. καὶ Ν. ἦσαν ἀπὸ τὰς πλέον μεμακρυσμένας, μεθ' ὧν οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐπικοινωνίαν.

18) Θεραπεύω=περιποιούμαι. ἀντιθεραπεύω=περιποιούμαι ἀμοιβαίως. ἦν μέντοι=ἐάν βεβαίως ἢ σύνταξις: ἦν μέντοι ὡσπερ γινώσκεις καὶ καταμαρθάνεις... οὕτω καὶ πείραν λαμβάνης εἰ ἐθελήσουσι... γνώσει τὸ θεῖον κτλ. θεραπεύων, μετ. τροπ.=διὰ τῆς περιποιήσεως, τιμῆς. περὶ τῶν ἀδῆλων τοῖς ἀνθρώποις.—περὶ ἐκείνων ἢ ἀδελφόν ἔστι τοῖς ἀνθρώποις. ἔπως ἀποδύσεται. γνώσει τὸ θεῖον, πρόληψις, ἀντί· γνώσει ἔτι τὸ θεῖον τοιοῦτόν ἔστι.

19) Οὐ μόνον, συναπτεόν τῷ ὁπότε... ὁρῶντο=ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὁρῶντο=δράκις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἐδλέποντο. Αἱ εὐκτικαὶ ὁρῶντο καὶ εἶεν σημαίνουσι ἐπανάληψιν τῆς πράξεως. ἀπέχεσθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποιεῖν. ἐπειπερ ἠγήσαντο=ἐπειδὴ βεβαίως ἠθελον νομίσει, ἠθελον πιστεύσει. Ἡ εὐκτικὴ σημαίνει ἀπλήν κρίσιν τοῦ υποκειμένου· μηδὲν ἂν ποτε, ὁ ἂν συναπτεός τῷ διαλαθεῖν=ἔτι οὐκ ἂν διαλάθαι τοὺς θεοὺς οὐδὲν (ἐξ ἐκείνων) ἢ πράττειν. Ὁ Σωκρ. διὰ τῶν λόγων του ἐκκαμνεν ὥστε οἱ συναστρεφόμενοι νὰ ἀπέχῃσι τῶν κακῶν πράξεων οὐ μόνον πρὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦσαν μόνοι (ἐν ἐρημίᾳ) καὶ δὲν ἐδλέποντο ὑπ' οὐδενός. Ἡ διδασκαλία αὕτη τοῦ Σωκράτους συμπίπτει πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ εἶναι ὑποκριταὶ καὶ νὰ μὴ πράττωσι τὸ καλὸν πρὸς τὸ θεαθῆναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

1) Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια=ἐπειδὴ, ἀφ' οὗ βεβαίως καὶ ἡ κτλ. Πολλάκις ἐκφέρεται διὰ τοῦ εἰ πρότασις ὑποθετικὴ, ἥτις παριστάνουσά τι βέβαιον, ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἰτιαλ. πρότασιν. ἐγκράτεια=τὸ νὰ

εἶναι τις κύριος ἑαυτοῦ, δηλ. τῶν ἑαυτοῦ ἐπιθυμιῶν. εἰ προῦβίβαζε (τοῦ συνόνιας) εἰς ταύτην λέγων τοιαῦτα (=διὰ τοῦ λέγειν τοιαῦτα περίπου, ὅποια τὰ ἐξῆς). προβιβάξω=ὀδηγῶ. αἰροῦμαι=ἐκλέγω. χειρόομαι-οὔμαι=καθιστῶ τινα ὑποχείριον, καταβάλλω. ἤτιω γαστρὸς=μὴ κύριον τῆς κοιλίας, δούλον τῆς κ., οὕτω ἤτιων οἴνου, ὕπνου κτλ. κρατῶ τινα=νικῶ τινα, κρατῶ τινος=εἶμαι κύριός τινος.

2) Ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου=εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου· τοῦ βίου γεν. ἀντικειμενική, πρὸλ. τελευτῶ τὸν βίον. ἐπιτρέψαι τῷ (τινι)=να ἐμπιστευθῶμεν εἰς τινα. παῖδας ἄρρενας, ἀντικ. τοῦ παιδεῦσαι. παρθένους=ἀγάμους. ἀκρατῆς=ὁ μὴ ὄν κύριος ἑαυτοῦ. βόσκημα (βόσκω)=τὸ βοσκόμενον ζῷον, κατὰ πληθ. θρέμματα, κτήνη. ταμεία=ἀποθήκας. ἔργων=γεωργικῶν ἐργασιῶν. διάκονος=ὑπηρέτης εἰς τὴν τράπεζαν. ἀγοραστῆς=ὑπηρέτης ἀγοράζων τὰς τροφὰς τὰς ἀναγκαζοῦσας εἰς τὸν οἶκον. προῖκα=δωρεάν, αἰτία. μεταπεσοῦσα εἰς ἐπιρρ. σημασίαν.

3) *Εἰ μὴ... δεξαίμεθ' ἂν*=ἐὰν εἶναι ἀλγθὲς ὅτι μὴδὲ δούλον... ἠθέλομεν δεχθῆναι κτλ. Ὁ ὑποθ. εἰ μετ' εὐκτικῆς μετὰ τοῦ δυνατικῆς ἂν οὕτω ἀποδίδεται. αὐτόν γε φυλάξασθαι τ. γενέσθαι· ἡ σύνταξις: πῶς οὐκ ἄξιόν ἐστι φυλάξασθαι (ἕκαστον) γενέσθαι αὐτόν γε τοιοῦτον=πῶς δὲν εἶναι ἄξιον ἕκαστος (δηλ. ἐλεύθερος, μὴ δούλος) νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸς τοιοῦτος.—*τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα*=ἀφαιροῦντες τὰ χρήματα ἀπὸ τοῦς ἄλλους (ἀφαιροῦμαι τίς τι). *κακοῦργος τῶν ἄλλων*, ἡ γεν. *τῶν ἄλλων ἀντικειμενική*=βλαβερός εἰς τοῦς ἄλλους (κακὰ ἐργαζόμενος τοῦς ἄλλους). *Εἰ γε*=ἐπειδὴ, ἀφ' οὗ πρὸλ. § 1. *τὸν οἶκον φθειρεῖν*=κατασπαταλᾶν τὴν περιουσίαν.—*Καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται*. Ἡ ἔνοια: ὁ ἀκρατῆς εἶναι πολὺ χειρότερος τοῦ πλεονέκτου. Διότι ὁ πλεονέκτης ἀδικεῖ μὲν τοῦς ἄλλους, ἀλλὰ νομίζει ὅτι πλουτίζει τὸν ἑαυτόν του, ἐν ᾧ ὁ ἀκρατῆς καὶ τοῦς ἄλλους βλάπτει καὶ πολὺ περισσότερον τὸν ἑαυτόν του.

4) *Ἐν συνοσίᾳ*=ἐν συναναστροφῇ. *τίς ἂν ἠσθέη τῷ τοιούτῳ* = τίς ἠθέλεν εὐχαριστηθῆ μετὰ τὸν τοιοῦτον (ἠσθέη, εὐκτ. παθ. ἀορ. τοῦ ἠδομαι τινι=εὐχαριστοῦμαι εἰς τινα). *τὸ ὄψον*=τὸ προσφάγιον. *κορηπίς-ἰδος*=θεμέλιον. Ἡ ἀρετὴ παρίσταται ὡς οἰκοδόμημα, τοῦ οἴκου θεμέλιον θεωρεῖται ἡ ἐγκράτεια. *κατασκευάσασθαι*=νὰ κατασκευάσῃ ἐν ἑαυτῷ, ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. *Τὸ κατασκευάζειν* ἐτέθη ἐν σχέσει πρὸς τὸ *κορηπίδα*.

4) Ἄνευ ταύτης, τίνος; ἢ τίς οὐκ ἂν. ἡ σύνταξις: ἢ τίς, δου-

λεύων ταῖς ἡδοναῖς, οὐκ ἂν διατεθεῖη αἰσχροῶς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Τὸ σῶμα καὶ τὴν ψ. αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς. *εὐκτὸν εἶναι* = δεῖν εὐχεσθαι. *δούλου τοιοῦτου*, δηλ. ἀκρατοῦς. *δουλεύοντα ταῖς τ. ἡδ.* = ἂν εἶναι τις δούλος εἰς τὰς τ. ἡδ. κτλ. *ικετευτέον* (εἶναι), ἐκ τοῦ *δοκεῖ* = δεῖν ἰκετεύειν. *οὕτως... ἂν σωθεῖη*, ἢ ὑπόθ. περιέχεται ἐν τῷ ἐπιρρ. *οὕτως* = εἰ τύχοι δεσποτῶν ἀγαθῶν. — *δεσπότης* = κύριος.

Νῆ ἰὴν Ἡραν. Ὁ τύπος οὗτος τοῦ ἔρκου, ὁ ὁποῖος προτιμᾶται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, εἶναι συνήθης εἰς τὸν Σωκράτην.

6) *Τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν* = τῶν ἡδονῶν ὧν ἡ ψυχὴ διὰ τοῦ σώματος ἀπολαύει. *κρατῶ τινος* = εἶμαι κύριός τινος. *δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι*, δηλ. ἐκείνον παρὰ τοῦ ὁποῖου λαμβάνει χρήματα. *δεσπότην καθίστημι* = κύριον καθιστῶ. *οὐδεμιᾶς ἦτιον αἰσχροῶν*, λιτότης. ἀντί: πασῶν αἰσχίω.

Τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις. Κατὰ ταῦτα ὁ Σωκράτης δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τέλειος τύπος διδασκάλου. Οὐ μόνον ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βίον του ἐφήρμοζεν αὐτὸς πρῶτος τὰ τῆς διδασκαλίας του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

1) *Ἐπισκεψώμεθα* = ἄς ἐξετάσωμεν, ὑποτ. μ. ἀορ. τοῦ ἐπισκοπέω-ω. *καὶ ἀλαζονείας, ὁ καὶ προσθετικός* = ἐκτός τῶν λεχθέντων. *ἀλαζονεία*, εἶναι τὸ νὰ προσποιῆται τις ἢ ὑπόσχεται ὅτι ἔχει τι, ἐνῶ δὲν ἔχει αὐτό, π. χ. ὅτι εἶναι πλουσιώτερος παρ' ὅτι εἶναι. *ἀεὶ γάρ, ὁ γάρ*, διασκηφτικός. *ὁδὸς* δηλ. ἄγουσα ἐπ' εὐδοξίαν. *ἀγαθὸς* = ἱκανός, ἔμπειρος. *εὐδοξία* = καλὴ φήμη, δόξα. *τοῦτο* = εἰς τοῦτο. *ὅτι ἀληθῆ ἔλεγεν ὧδε ἐδίδ.*, βραχυλογία ἀντί: ὅτι ἀληθῆ ἔλεγε δηλόν ἐστι ἐκ τούτου ὅτι ὧδε ἐδίδασκεν.

2) *Ἐνθυμοῦμαι* = σκέπτομαι. Ὁ γάρ ὧν ἀφηγηματικός πρέπει νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸν ἀπ' εὐθείας γενόμενον διάλογον τοῦ Σωκράτους πρὸς τοὺς μαθητάς, πρέπει δηλ. νὰ φαντασθῶμεν τὸν Σωκράτην ἀπ' εὐθείας διαλεγόμενον πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, ὡς ἔξῃς: τοῦ λόγου ἡμῶν ὄντος περὶ ἀλαζονείας λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει καλυτέρα ὁδὸς ἄγουσα εἰς τὴν εὐδοξίαν ἢ ἐκείνη δι' ἧς δύναται τις νὰ γίνῃ ἱκανός εἰς τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον θέλει καὶ φαίνεται *ἐνθυμώμεθα γάρ*, ἔφη κτλ. *δοκεῖν*, δηλ. εἶναι ἀγαθὸς ἀύλητης. *εἴ τις... δοκεῖν βούλοιο* = ἂν τις ἐπεθόμει νὰ νομίζηται. *τί ποιητέον*, πλαγ. ἐρώτησις ἐκ τοῦ *ἐνθυμώμεθα*, ἀντί ὅ,τι κτλ. *τούτω*, δοτ. τοῦ π. αἰτίου = ὑπὸ τούτου. *Τὰ ἔξω τῆς τέχνης* = τὰ ἔξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς ἀύλητικῆς τέχνης, δηλ. τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἀποσκευὰς

τῶν ἀγλήτων. τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς ἀγλήτας
 = εἰς τὰ ἐξωτερικά... τῆς τέχνης πρέπει νὰ μιμηταί τοὺς ἀγ. ἀγλ.
 ὅτι=διότι. ἡ σκευὴ=ἡ στολή, ἡ ἐνδυμασία. περιάγομαι=περιφέρω
 μετ' ἑαυτοῦ. Οἱ ὀνομαστοὶ ἀγλήται ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἵνα
 προξενῶσι μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πλῆθος περιέφερον μεθ' ἑαυ-
 τῶν πολλοὺς ἀκολούθους. τούτῳ ποιητέον, ἡ δοτ. σημ. τὸ ποιητ.
 αἷτιον=καὶ ὑπὸ τούτου ταῦτα πρέπει νὰπραχθῶσιν. καὶ τούτῳ
 πολλοὺς ἐπ. παρασκευαστέον=καὶ ὑπὸ τούτου πολλοὶ ἐπαινέται
 πρέπει νὰ προετοιμασθῶσι. ἔργον οὐδαμοῦ ληπτέον=ἐργασίαν δὲν
 πρέπει οὐδαμοῦ νὰ ἀναλάβῃ. ἐλέγχω=ἐξελέγχω, ἀποδεικνύω. κακο-
 δοξῶ=ἔχω κακὴν φήμην (ἀντιθ. εὐδοξῶ). ἀλυσιτελῶς=ἀνωφελῶς.

3) Ὡς δ' αὐτως=ὡσαύτως δέ. φαίνεσθαι, δηλ. εἶναι. Τὸ φαί-
 νεσθαι ἐνταῦθα συνετάχθη μετ' ἀπαρεμφ., διότι ἔχει τὴν σημασίαν
 τοῦ δοκεῖν. ἐννοῶμεν=ἄς σκεφθῶμεν. ἄρ' οὐκ ἂν, συναπτέον τῷ:
 τοῦτο εἴη λυπηρόν. Ἡ ἔννοια: Ὁ ἀνίκανος νὰ εἶναι στρατηγὸς ἢ
 κυβερνήτης, ἐὰν μὲν δὲν πείσῃ τὴν πόλιν ὅτι εἶναι ἱκανός, θὰ λυπη-
 ται, διότι ἡ ἐπιθυμία του δὲν πραγματοποιεῖται, ἐὰν δὲ πείσῃ τὴν
 πόλιν, θὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν του πολὺ δυστυχῆ. Διότι ἐὰν διο-
 ρισθῇ νὰ κυβερνᾷ ἢ νὰ στρατηγῇ, θὰ διαχειρισθῇ κακῶς τὸ ἀξίωμα,
 καὶ τότε ἡ εὐθὺνη μεγάλη. πείθειν, δηλ. ὡς ἱκανός εἴη ταῦτα πράτ-
 τειν. κατασταθεῖς, ὑποθ. μετοχ. βούλοιο, δηλ. ἀπολέσαι. οὐς ἦκι-
 στα βούλοιο κτλ. δηλ. τοὺς συμπολίτας, τοὺς φίλους του. ἂν
 ἀπαλλάξαιεν=ἤθελεν ἀποχωρήσει (τοῦ ἀξιώματος), κοινῶς κακῶς
 ἤθελε ξεμπερδεύσει.

4) Ὡσαύτως δέ ἢ σύνταξις: ὡσαύτως δὲ ἀπέφαιεν ἀλυσιτελῆς
 τὸ δοκεῖν (εἶναι) πλούσιον καὶ ἀνδρείον καὶ ἰσχυρόν μὴ ὄντα. ἀλυσι-
 τελῆς=ἀνωφελές, ἐνταῦθα σημαίνει δλέθριον. ἀποφαίνω=ἀποδει-
 κνύω. ἢ κατὰ δύναμιν=δυσαναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις των. Ὁ δ'
 ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἢ κατὰ καὶ αἷτ. ὅταν ἐκφρά-
 ζηται σύγκρισις πρὸς δυσανάλογον. δοκοῦντας=ἐν ᾧ ἐνομιζοντο.
 οὐκ ἂν τυγχάνειν, ἐκ τοῦ ἔφη=ὅτι οὐκ ἂν τυγχάνοιεν. Ἡ ὑπόθεσις
 περιέχεται εἰς τὴν μετοχ. μὴ δυναμένους=εἰ μὴ δύναντο ποιεῖν.

5) Ὁ μικρόν=μέγαν. παρὰ του=παρὰ τινος. πειθοῦ, δοτ. τοῦ
 ἢ πειθῶ=ἡ δύναμις τοῦ πείθειν. πολὺ δὲ μέγιστον, ἐκάλει ἐκεῖνον
 ὅστις.—ὅστις, ἀνωτέρω εἶπεν εἷ τις. ἐξηπατήκοι, δηλ. τὴν πόλιν, ὁ
 παρκ. (ἀντι ἐνεστ. ἐξαπατή) σημαίνει ὅτι ἢ ἀπάτη γενομένη ἐξακο-
 λουθεῖ νὰ καταφαίνηται καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα. τοιαύδε,
 δηλ. τοιαῦτα, ὅποια τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ κεφαλαίῳ περιεχόμενα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

1) **Τοιαῦτα**, ἀναφέρεται ἐνίοτε εἰς τὰ ἐπόμενα, ὡς ἐνταῦθα. **συνόντες**, καλοῦνται οἱ προσερχόμενοι καὶ διατρίβοντες μετὰ τοῦ Σωκρ. οὐδέποτε δὲ μαθηταί. **ἀσκῶ ἐγκράτειαν, δικαιοσύνην**=ἀσχολοῦμαι εἰς, προσπαθῶ νὰ γίνω ἐγκρ. δικ. κτλ. **βρωτὸν** (διβρώσκω)=φαγητόν. **ποτὸν**=πᾶν πόσιμον ὑγρόν. τὸ **ρῖγος**=ψῦχος, παγετός, τὸ **θάλλπος**=θερμότης, ζέστη. **γνοὺς γὰρ**=ἔτε δηλα δὴ... **ἀκολαστοτέρως**, τοῦ δέοντος, δηλ. ὑπὲρ πᾶν μέτρον ἀκόλαστον ὄντα. **παιδεύω**=ἐκπαιδεύω, ἀνατρέφω. **ὅπως ἱκανὸς ἐσται**=πῶς νὰ γίνῃ ἱκανὸς κτλ. **ἀντιποιοῦμαί τινος**=ἐπιζητῶ, ἐπιθυμῶ. **στοιχεῖα** καλοῦνται τὰ πρῶτα καὶ ἀπλᾶ συστατικὰ μέρη, ἐξ ὧν συνίσταται τι, **γοῦν**=βεβαίως, τῷ ὄντι, **οὐ γὰρ ζῶη γ' ἄν**=διότι βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ζῆ κτλ.

Ἀρίστιππος, φιλόσοφος καταγόμενος ἐκ Κυρήνης πόλεως τῆς Ἀφρικῆς, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. Οὗτος συνέγραψε πολλὰ συγγράμματα, ἀρχὴ δὲ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ ἦτο, ὅτι αἱ πράξεις ἡμῶν πρέπει νὰ τείνωσιν εἰς τὴν ἡδονήν. Ἐγένετο ἰδρυτὴς τῆς **Κυρηναϊκῆς** ἢ **ἡδονικῆς** σχολῆς. Ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ ὁ Ἀρίστιππος εἶναι νεανίας.

2) **Οὐκοῦν** τὸ μὲν **βούλεσθαι** κτλ.=λοιπὸν τὸ μὲν νὰ ἐπιθυμῆ (ἢ ἐπιθυμίᾳ) νὰ λαμβάνῃ τροφήν, ἔταν ἡ ὕρα ἔλθῃ, φυσικὸν εἶναι νὰ ἐπέρχεται εἰς ἀμφοτέρους. **παραγίνομαι**=ἐπέρχομαι, συμβαίνω. **εἰκὸς γὰρ** (=βεβαίως), ὁ γὰρ εἰς τὰς ἀποκρίσεις ἔχει θεβαιωτικὴν σημασίαν. **προαιροῦμαι**=προτιμῶ, **τὸ προαιρεῖσθαι... πότερον ἄν... ἐθίζοιμεν**=εἰς τὸ νὰ προτιμᾶ... ποῖον ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἡθέλομεν συνηθίζῃ. **Τὸ ἐθίζω τινά τι**=συνηθίζω τινὰ εἰς τι, συνετάχθη μετὰ δύο αἰτ. (κατὰ τὸ διδάσκω τινὰ τι). **ὅπως μὴ τὰ τῆς π. ἀπρακτα γένηται**=ὅπως μὴ αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως (τοῦ κράτους) μένωσιν ἀνεκτέλεστοι. Ὁ ἀκρατὴς ἄρχων, ὅταν πεινᾷ, θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς δημοσίους ὑποθέσεις καὶ θὰ σπεύσῃ πρὸς φαγητόν. **παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν**=κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς ἐκείνου. **τὸ δύνασθαι διψ. ἀνέχ.** **τῷ αὐτῷ προσθετέον**;=τὸ νὰ δύναται νὰ ὑποφέρῃ, ὅταν ἔχη δίψαν, εἰς τὸν ἴδιον πρέπει νὰ προσθέσωμεν (δηλ. νὰ τὸν ἐκπαιδεύσωμεν); **τῷ αὐτῷ**=τίνι; **Πάνυ μιν οὖν, ἐφη**=Βεβαίότατα, εἶπε,

δηλ. προσθετέον τῷ αὐτῷ τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἀνέχεσθαι τὴν δίψαν.

3) Ὁψέ=ἀρχά. τῷ αὐτῷ, δηλ. τῷ παιδευομένῳ ἀρχεῖν. μὴ φεύγειν τοὺς πόνους... ἀλλ' ὑπομένειν=ἐγκρατῆ εἶναι τῶν πόνων. ἐθελοντήν, κατηγορούμενον, κεῖται ἐπιρρηματικῶς=θεληματικῶς, ἐκουσίως. εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι, δηλ. πᾶν ὅ,τι ἐπιτήδ. κρατῶ τινος =εἶμαι κύριός τινος. πολὺ νῆ Δι' κτλ. τὸ πλήρες: πολὺ μᾶλλον ἂν πρόπει προσθεῖναι τῷ κλτ. καὶ γὰρ τῶν ἄλλων=καὶ τῶν ἄλλων γάρ. τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος (ἐστι)=οὐδὲν τὰ ἄλλα ὄφελουσι, ἢ ἐγκράτεια δηλ. εἰς τὴν πείναν, τὴν δίψαν κτλ.

4) Ἦτιον=δυσκολώτερον ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῆα. ἂν ἀλίσκεσθαι, ἐτέθη μεταφορικῶς ἐκ τῶν ζῆων ἀντὶ τοῦ ἂν ἠτιᾶσθαι τούτων, δηλ. τῶν ἄλλων ζῶων. δυσωποῦμαι=ταράττομαι, ἐνταῦθα εἶμαι δειλός. ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ=παρασυρόμενα πρὸς τὸ δόλωμα. ποτῷ; δοτ. τοῦ τόπου=δι' ἐνέδρας συλλαμβάνονται ἐν τῷ ποτῷ, ἐκεῖ ἐνθα πίνουσι. σύμφημι=συμφωνῶ.

5) Ταῦτά πάσχειν τοῖς ἀφρ. ἀντὶ ταῦτά πάσχειν ἐκείνοις ἃ τὰ ἀφρονέστατα τῶν θηρίων πάσχουσιν.

6) Τὸ δὲ εἶναι μὲν κτλ.=τὸ δὲ γὰρ εἶναι μὲν αἱ πλεῖσται ἀναγκαιόταται πράξεις. τὸ δὲ εἶναι μὲν ... τοὺς δὲ πολλοὺς ἔχειν, κανονικῶς τὸ δὲ εἶναι μὲν... τὸ ἔχειν δὲ τοὺς πολλ. κτλ. ἀγυμνάτως ἔχειν=ἀγυμνάστους εἶναι. δοκεῖ σοι... ἀσκεῖν ἢ σύνταξις: οὐκοῦν δοκεῖ σοι δεῖν ἀσκεῖν (ἡμᾶς) τὸν μέλλοντα ἀρχεῖν φέρειν καὶ ταῦτα εὐπετῶς. εὐπετῶς=εὐκόλως.

7) Τοὺς ἐγκρατεῖς, τούτων ἀπ.=τοὺς δυναμένους γὰρ υποφέρωσιν ἅπαντα ταῦτα. ἀρχικός=ἰκανός εἰς τὸ ἀρχεῖν. ταῦτα, ἀντικ. τοῦ ποιεῖν. ἀντιποιοῦμαι τινος=ἐπιζητῶ τι. φύλου=εἴδους τῶν ἀνθρώπων τούτων, δηλ. τῶν ἀρχικῶν καὶ τῶν μηδ. ἀντιποιησομένων τῆς ἀρχῆς. ἐπειδὴ... οἶσθα=ἐπειδὴ γνωρίζεις τίνες τάσσονται εἰς ἑκάτερον τῶν εἰδῶν τούτων, ἐπειδὴ δηλ. γνωρίζεις τὴν τάξιν καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης μερίδος τῶν ἀνθρώπων τούτων, δηλ. τῶν ἀρχικῶν καὶ τῶν μηδ' ἀντιποιησομένων κτλ.

8) Μὴ ἀρκεῖν τοῦτο, δηλ. αὐτῷ, κανονικῶς ἔπρεπε γὰρ εἶπη μὴ ἀρκεῖσθαι τούτῳ...—τὸ... μὴ ἀρκεῖν... ἀλλὰ προσανεθέσθαι, τὸ ἀρθρον ἀνήκει εἰς τὸ ἀπαρέμφ. ἀρκεῖν καὶ τὰ δύο ἀπαρέμφ. εἶναι ὑποκ. τοῦ δοκεῖ, προσανατίθεμαι=ἀναλαμβάνω προσέτι τοῦ... παρασκευάζειν εἶναι ὑποκ. τοῦ ὄντος μεγάλου ἔργου. καί... ἐλλείπειν μὲν... ὑπέχειν δέ, εἶναι ὑποκ. τοῦ ρήμ. ἔστιν ἀνακεφαλαίουμενα διὰ τοῦ τοῦτο. τούτου, δηλ. ἐὰν μὴ καταπράττη πάντα ὅσα ἢ

π. βούλεται. *ὑπέχω δίκην τινός* = υποβάλλομαι εἰς δίκην, ἔχω νὰ δώσω λόγον περὶ τινός. *πῶς οὐ μεγάλη ἀφροσύνη ἐστί'* τοῦτο καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς περιόδου ἐξέφρασεν ὁ συγγραφεὺς ἄνευ ἐρωτήσεως «πάνυ μοι δοκεῖ ἀφρονος ἀνθρώπου εἶναι» καὶ ἐν τέλει ἐρωτηματικῶς πρὸς δήλωσιν ἐμφάσεως.

9) *Ἄξιῶ* = ἀπαιτῶ. *ἐγὼ τε γάρ...* αἱ τε πόλεις = ὅπως ἐγὼ δηλ... οὕτω καὶ αἱ πόλεις. *ἄφθονα*, κατηγγ. = τὰ ἐπιτήδεια, παρασκευάζειν, ὥστε αὐτὰ ἀφθονα ἔχειν. *ἐπιτήδεια* = τὰ χρειώδη, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, *ἀιτεσθαι* = ἀπολαμβάνειν. *πράγματα* = ἐνοχλήσεις. Ὁ Ἀρίστιππος διὰ τοῦ πολλὰ *πράγματα ἔχειν*, ἐννοεῖ τὰ βάρη καὶ τὰς εὐθύνας, ἃς ἀναλαμβάνουσιν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες· διὰ δὲ τοῦ *ἄλλοις παρέχειν*, ἐννοεῖ τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ καθήκοντα, ἃς οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες (εἰ ἄρχοντες) ἐπιβάλλουσι (παρέχουσιν) εἰς τοὺς ἄλλους δηλ. πολίτας... οὕτως, ὅπως δηλὰ ἐῖ ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω, ἧ *ῥᾶστά τε καὶ ἥδιστα* = ὅσον τὸ δυνατόν (= ἧ) ἀπειώτατα καὶ εὐχαριστότατα. Τὸ ἧ μετὰ τῶν ὑπερθετικῶν = ὅτι, ὡς = ὅσον τὸ δυνατόν, δηλ. ἐπιτείνει τὴν ἐννοιαν αὐτῶν. *βιοτεύω* (βίωτος = βίος) = διέρχομαι τὸν βίον, ζῶ.

Ἡ ῥᾶστα κτλ. Ὁ Ἀρίστιππος γενόμενος βραδύτερον ἀρχηγὸς τῆς Κυρηναϊκῆς σχολῆς ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ «βιοτεύειν ἧ ῥᾶστα καὶ ἥδιστα».

10) *Τοῦτο*, ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα = τάδε. Οἱ *ἀρχοντες* ἢ οἱ *ἀρχόμενοι* ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Ἀρίστιππος ὅτι δὲν θέλει νὰ εἶναι ἀρχων ὁ Σωκρ. συμπεραίνει ὅτι θέλει νὰ ἀρχηται· μέση δὸς δὲν ὑπάρχει. *Πάνυ μὲν οὖν*, δηλ. σκεψώμεθα. *καὶ αὐτὸς εἶ* = καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἶσαι.

Λιβύη ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἅπασα ἡ τότε γνωστὴ Ἀφρική, ἰδίως δὲ τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς. — *Συῦθαι* ἐλέγοντο οἱ κατοικοῦντες βορείως τοῦ Ἰστρου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. — *Μαιώται*, ἔθνος Σκυθικόν, τὸ ὁποῖον κατέκειε παρὰ τὴν Μαιώτιδα λίμνην, τὴν σήμερον Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

11) *Ἄλλ'* ἐγὼ τοι = ἀλλ' ἐγὼ βεβαίως. Ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Ἀριστίππου ἐξάγεται ὅτι ὁ Σωκρ. ἐφρόνει ὅτι καλύτερον ζῶσιν οἱ κρατοῦντες παρὰ οἱ κρατούμενοι. *Οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν* = οὐδὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων κτλ., οὐδὲ δούλος θέλω νὰ εἶμαι. *ἀλλ' εἶναι τις ὁδός*, ἐνίστε ἡ ἀόρ. ἀντων. χωρίζεται ἀπὸ τῆς λέξεως, ἧν προσδιορίζει. *τούτων*, δηλ. τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δουλείας. *οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας*, δηλ. ἄγουσα, τὸ ὁποῖον παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἄγει.

12) *Ἄλλ' εἰ μὲν*, ὁ ὑπόθ. σύνδεσμος *εἰ* συνοδεύει τὴν ἐκ τοῦ ρήματος *φέρει*, ἐννοουμένην εὐκτικὴν *φέρει*· ἢ σύνταξις· ἄλλ' εἰ μὲν ἢ ὁδὸς μηδὲ δι' ἀνθρώπων (*φέρει*), ὡσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας φέρεται, ἴσως ἂν τι λέγοις κτλ. ἂν τι λέγοις, τὸ τι σημαίνει σπουδαῖον, ἄξιον λόγου. Ἡ ὁδὸς ἣν λέγει ὅτι βαδίζει· ὁ Ἀρίστιππος εἶναι ἀνύπαρκτος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ἕκαστος ἡναγκασμένος ἢ νὰ ἀρχῆ ἢ νὰ ἄρχηται· μέση ὁδὸς δὲν ὑπάρχει. *οἱ κρείττονες τοὺς ἥτιονας*—οἱ ἰσχυρότεροι τοὺς ἀσθενεστεροῦς. *καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ*—καὶ ὡς ἄρχοντες καὶ ὡς ἰδιῶται. *κλαίοντας καθιστῶντες*—κάμνοντες αὐτοὺς νὰ κλαίωσι, δηλ. σκληρῶς μεταχειριζόμενοι, βιαίως ἀναγκάζοντες αὐτοὺς νὰ ἐκτελῶσι τὰς θελήσεις των. *δούλοις χρῆσθαι*, δηλ. τούτοις ὡς δούλοις (κατηγ.).

13) *Σπειράντων καὶ φυτευσάντων*—ἐν ᾧ ἄλλοι ἔσπειραν καὶ ἔφ. *πολιορκούντες*—στενοχωροῦντες, πιέζοντες. *θεραπεύω*—ὑπερηρετώ, περιποιούμαι. *καὶ ἰδίᾳ αὖ*· ἐπανελήφθη τὸ *ἰδίᾳ*, ὅπως δηλωθῆ ὅτι τὰ μὲν ἡγούμενα ἀναφέρονται εἰς τὸ *κοινῇ*, ταῦτα δὲ εἰς τὸ *ἰδίᾳ*. *καταδουλωσάμενοι*—ἀφ' οὗ ὑποδουλώσωσι. *καρποῦνται*—λαμβάνουσιν αὐτοὶ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων αὐτῶν.

14) *Τοῦτο μέντοι...* λέγεις δ. π. = τοῦτο ὑπερ λέγεις εἶναι φοβερὸν ἐπιχειρήμα. Ταῦτα λέγει ὁ Σωκράτης εἰρωνικῶς. Ἡ λέξις *πάλαισμα* ἔχει μεταφορικὴν σημασίαν. Οἱ συζητοῦντες θεωροῦνται ὡς παλαιόντες καὶ μεταχειριζόμενοι διάφορα κατ' ἀλλήλων τεχνάσματα (=παλαίσματα), ἵνα κατάρτιψῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον. — *ἀποθνήσκω* = φονεύομαι, παθ. τοῦ ἀποκτείνω, οὐδεὶς ἔτι—οὐδεὶς πλέον, ἀλλὰ νῦν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐξ οὗ, πρὸς τὸν χρόνον δηλ. καθ' ὃν ἔζω οἱ λησταὶ οὔτοι. Ἡ ἔννοια: Αὐτὸ τὸ ὅποσον λέγεις εἶναι ἀνόητον, διότι ἂν καὶ σήμερον ἐξέλιπον οἱ λησταὶ, ὡς ὁ Σίνις, ὁ Σκεῖρων καὶ ὁ Προκρούστης, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τώρα ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι μεθ' ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὰς φροντίδας τῶν πόλεων ἀδικοῦσι καὶ καταπιέζουσι τοὺς ἄλλους. *πολιτεύμενοι*—οἱ ζῶντες, οἱ ἐγγεγραμμένοι ἐν τῇ πόλει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ξένος. *νόμους τίθῃμι*, τὸ ἐνεργ. = λέγεται ἐπὶ τοῦ νομοθέτου, τὸ δὲ μέσον νόμους τίθῃμαι ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου, *ἀδικῶνται*—ἀδικῶσιν ἀλλήλους, *πρὸς τοὺς ἀναγκαίους καλ.*—ἐκτὸς τῶν καλουμένων συγγενῶν. Οἱ συγγενεῖς καλοῦνται *ἀναγκαῖοι* ὡς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβαλλόμενοι, *ἔρυμα*—ὀχύρωμα (ἔρύομαι=φυλάττω, σώζω). *ἀμύνομαί τινα*—ἀποκρούω τινά. *ἐξώθεν*, ἐκτὸς δηλ. τῆς ἰδίας πόλεως.

Σίνις, διαβόητος ληστής, ὅστις διαμένων ἐν τῷ Ἴσθμῳ τῆς Κο-

ρίθθου ἐφόνευε τοὺς διαβαίνοντας ἐκεῖθεν ὡς ἐξῆς. *Ἐδνε τοὺς δύο πόδας αὐτῶν εἰς τὰς κορυφὰς δύο καμπτομένων πίτυων, τὰς ὁποίας εἶτα ἄφινε, καὶ οἱ δυστυχεῖς οὗτοι διεχωρίζοντο εἰς δύο. Δι' ὃ καὶ ἐκλήθη Πιτυοκάμπτης.—**Σκείρων**, ληστής ἐνδικιτώμενος εἰς τὰς Σκειρωνίδας πέτρας (νῦν Κακὴ Σκάλα) εἰς τὴν Μεγαρίδα. Οὗτος ἠνάγκασε τοὺς διαβαίνοντας νὰ πλύνωσι τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἐλάκτιζε καὶ ἔρριπτεν αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. **Προκορούσης**, ἕτερος ληστής διακίμων παρὰ τὴν Ἑλευσίνα. Οὗτος ἐζέτεινε τοὺς ξένους ἐπὶ τινος κλίνης, καὶ ἐὰν μὲν ἦσαν βραχυτέροι βιαίως τοὺς ἐμήκυνεν, ἐὰν δὲ μακρότεροι ἀπέκοπτε τὰ προεξέχοντα μέλη αὐτῶν. Καὶ οἱ τρεῖς ἀνωτέρω λησταὶ ἐφρονεῦθησαν ὑπὸ τοῦ Θησέως, ὅτε ἤρχετο ἐκ Τροίζηνος εἰς Ἀθήνας διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, δι' οὗ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐφόνευε τοὺς ξένους.

15) **Οὐδὲν ἔχων**—ἴστις οὐδὲν ἐκ τούτων ἔχεις. **Καὶ τοιοῦτος** δηλ. ἄνευ βοηθείας, ξένος καὶ οὐδένα σύμμιχρον ἔχων, ἀλλὰ μετρίκων ἀπὸ τῆς μιᾶς πόλεως εἰς τὴν ἄλλην. **οἰοῖς... ἐπιτίθενται**—κατὰ τῶν ὁποίων ἐπιτίθενται. **οὐκ ἂν οἶει ἀδικηθῆναι, ὃ ἂν συναπτεός τῷ ἀδικηθῆναι.** ἢ **διότι**—ἢ **θαρρεῖς** **διότι** κτλ. **καὶ δοῦλος ἂν οἶει εἶναι τ.**—νομίζεις ὅτι καὶ δοῦλος δύνασαι νὰ εἶσαι τοιοῦτος. **οἶος... λυσιτελεῖν**, ἀναφορικὴ συμπερασματικὴ πρότασις—ὥστε... λυσιτελεῖν. Ἡ ἔννοια καὶ δοῦλος ἂν εἶσαι, μὴ νομίζῃς, ὅτι δύνασαι νὰ εἶσαι τοιοῦτος δοῦλος δηλ. ἀνωφελῆς εἰς τὸν κύριόν σου, χωρὶς νὰ τιμωρῆσαι. **διαίτη** **δοτ.** τῆς αἰτίας.

16) ***Ἀρ' οὐ**, ἡ ἀπάντησις περιμένεται καταφατικῆ. **λαγνεῖα**—φιληθονία. **τῷ λιμῷ** κτλ.—τὴν φιληθονίαν αὐτῶν τιμωροῦσι διὰ τῆς νηστείας. **ἀποκλείοντες**—ἀποκλείοντες ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤθελεν εἶναι δυνατόν νὰ λάβωσί τι. **ἀπείργω**—ἐμποδίζω. **δεσμοῖς**—δεσμεύοντες αὐτούς. **πληγῇ**—κτύπημα. **τὴν ἀργίαν... ἐξαναγκάζουσι**—ἀνγκάζουσι δὲ (αὐτούς) διὰ ξυλισμῶν νὰ ἀποβάλωσι τὴν ἀργίαν, δηλ. τοὺς ἀργοὺς δὲ ἀνγκάζουσι διὰ τοῦ ξύλου εἰς τὴν ἐργασίαν;

17) **Πᾶσι κακοῖς**—μὲ ὅλα τὰ εἶδη τῶν βλασάνων. **ἀλλὰ γάρ** ὃ γάρ εἶναι αἰτιολ., πλήρης ἢ φράσις ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι οἱ κτλ. **βασιλικὴν τέχνην**—τὴν τέχνην τοῦ ἀρχεῖν. **τῶν ἐξ ἀνάγκης**—ἀκουσίως. **εἴ γε πεινήσουσι**—ἐὰν βεβαίως μέλλωσι νὰ πεινάσωσι κτλ. **οὐκ οἶδ' ὅτι** συναπτεῖν μετὰ τοῦ **ἄλλο γε** οὐκ οἶδα ὅτι ἄλλο γε (κατὰ τί ἄλλο) διαφέρει ἢ (κατὰ τοῦτο ὅτι) ἀπροσῆχη πρέσσει. **πολιορκοῦμαι**—ταλαιπωροῦμαι. **τὸ αὐτὸ δέγμα... τὸ αὐτὸ**

σῶμα, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς=νά μαστιγώνηται τις κατὰ τὸ αὐτὸ δέρμα... νὰ ταλαιπωρηθῆται τις κατὰ τὸ αὐτὸ σῶμα.

18) *Τῶν τοιούτων*, δηλ. τῆς πείνης, δίψης, τῶν μόχθων ἢ συνταξίς: οὐ δοκεῖ (ἐκ) τῶν τοιούτων διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκούσιων. ἧ=κατὰ τοῦτο ὅτι. *πιοι*, ἀντὶ πίοι ἄν. ταῦτα δηλ. τὴν πείναν κτλ. *οὐκ ἔξεσιν, ὁπότεν βούληται παύεσθαι* (δηλ. πεινῶν, διψῶν). *ταλαιπωρῶν*, ἀμετ.=ταλαιπωρούμενος, ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι, ἢ ἐπὶ μετὰ δοτ. σημαίνει τὴν αἰτίαν=ἐλπίζοντες ὅτι θὰ ἀποκτήσωσιν ἀγαθόν τι (τιμὴν, δόξαν κτλ.). Τίς ἢ ἐλπὶς, αὕτη ἀναπτύσσεται ἐν § 19.

19) *Ἄθλα τῶν πόνων*=ἐπαθλα, βραβεῖα τῶν κόπων, ἐνταῦθα ἐννοοῦνται θηράματα. *μικροῦ τινος*=μικρᾶς τινος ἀμοιβῆς. *τοὺς δὲ πονοῦντας* εἶναι ὑποκ. τοῦ ἄπαρ. *πονεῖν*, ἐπειδὴ δὲ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοῦ ἄπαρ. ἐπανελήφθη διὰ τῆς ἀντ. *τούτους*, τοῦ δὲ οἶεσθαι ὑποκ. ἐννοεῖται τὸ ἡμᾶς=οἱ κοπιᾶζοντες ἔνα... πῶς δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν (ἡμεῖς) ὅτι οὗτοι καὶ κοπιᾶζουσιν εὐχαρίστως εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ζῶσιν εὐφραϊνόμενοι, ἀρ' οὐ θαυμάζουσιν (=ἀγαμένους) ἑαυτοὺς, ἐπαινοῦνται δὲ κτλ. *χειρόμοι-οὔμαι*=ὑποτάσσω. *οἰκῶσι*=διοικῶσι. *ξηλώ-ω*=ξηλεύω.

20) *Ἐτι δὲ*=προσέτι δέ. *ραδιοργαία*=εὐκολοὶ πράξεις, ἐνταῦθα τὰ διάφορα εἶδη τῆς μαλθακότητος. *αἱ ἐκ τοῦ παραχρημα ἡδοναί*=αἱ ἀμέσως καὶ ἀνευ κόπου γινόμεναι ἡδοναί. *ἐνεργάζεσθαι*=νὰ παρέχωσι. *γυμνασταί*=οἱ ἐπιμελούμενοι τῶν νέων ἐν τοῖς γυμνασίοις. *αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι*=αἱ μετ' ἐπιμονῆς εἰς τοὺς κόπους γινόμεναι ἀσκήσεις (ἐνασχολήσεις) ἀντιτίθενται πρὸς τὸ *αἱ ραδιοργαία*.—*ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν*=κάμνουσι νὰ ἐπιτυγχάνωμεν τῶν ἀγαθῶν ἔργων. *ἐξικνεῖσθαι*=ἐπιτυγχάνειν, *κακότητα*=κακίαν. *ἱλαδόν*, ἐπιρρ.=σωρηδόν. *ρηιδίως*=ραδίως. *ἐγγύθι*=ἐγγύς. *ναῶ*=κατοικῶ. *ναίει* ὑποκ. ἢ κακότης. *προπάροισεν*... ἀρετῆς=ἔμπροσθεν τῆς ἀρετῆς. *ῥῥθιος*=ἀνηφορικός. *οἶμος*=ὁδός. *τραχὺς*=τραχύς. *ἴκηαι*, δ' προσ. ὑποκ. μεσ. ἀορ. δ' τοῦ ἴκνομαι. *πέλει*=εἶναι. *εὐῶσα*, ἀπτ.=οὔσα. *τῶν πόνων*, γεν. τῆς τιμῆς=ἀντὶ κόπων. *πονηρός*=ἄθλιος, κακός. *μῶσο*, προσ. τοῦ μῶμαι, ἐπιθυμῶ.

Ἐπίχαρμος, κωμικός ποιητής ἐκ τῆς γένου Κῶ, ἀκμάσας ἐν Συρακούσαις περὶ τὸ 480 π. Χ.

21) *Ὁ σοφός*=ὁ κάτοχος σοφίας.—*ὅπερ δὴ*=τὸ ὅποιον ὡς γνωστόν.—*ἐπιδείκνυται*, μέσον=ὁ Πρόδ. ἐπιδεικτικῶς δεικνύει τὸ σύγγραμμά του.—*ὡσαύτως*... *ἀποφαίνεται*=καθ' ἕμοιον τρόπον π. τῆς ἀρ. ἐκφράζει γνώμην.—*ὧδέ πως*=κατὰ τὸν ἕξης περίπου

τρόπον. Τό πως μετριάξει τὴν σημασίαν τοῦ ὄδε.—*ὅσα ἐγὼ*—καθ' ὅσον ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι.—*γάρο*, διασαφ.—*δήλα δή*.—*ἐκ παιδῶν* εἰς ἦβ. *ὠρμᾶτο*—ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰσῆρχετο εἰς τὴν ἐφηβικὴν.—*αὐτοκράτορες*—αὐτεξούσιοι.—*εἰς ἡσυχίαν* συνάπτεται μετὰ τῆς μετ. *ἐξελθόντα*—ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν εἰς μέρος, ἔπου ἐπεκράτει ἄκρα ἡσυχία, δηλ. εἰς ἔρημον τόπον.—*καθῆσθαι* ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *φησί*, ὡς καὶ τὸ ἐπόμενον ἀπαρ. *φανῆναι*.

Πρόδικος, περίφημος σοφιστής ἐκ Κέω, σύγχρονος τοῦ Σωκρ. καὶ Ξενοφώντος. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐδίδαξε τὴν ρητορικὴν.

Ἐν τῷ συγγράμματι. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο περὶ Ἡρακλέους περιλαμβάνετο εἰς μεγαλύτερον ἔργον, ὅπερ ἐπεγράφετο *Ἔδραι*.

Φησί. Εἶναι ὁ περίφημος μῦθος περὶ τῆς παιδεύσεως τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τοῦ Προδίκου συντεθείς, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Σωκρ. ὅπως καταδειχθῆι ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῶν πόνων.

Ἐκ παιδῶν εἰς ἦβην. Παιδες ἦσαν οἱ μέχρι τοῦ 16 ἢ 17 ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἐφηβοὶ δὲ ἀπὸ τοῦ 17 μέχρι 27 (Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. 1. 2, 8—9).

22) *Προσιέναι*—ὅτι προσῆρχοντο δύο γυναῖκες.—*μεγάλας*—ὕψηλοῦ ἀναστήματος.—*ἡ εὐπρεπῆς*—ἡ ἔχουσα καλὸν ἐξωτερικόν.—*ιδεῖν*—εἰς τὴν ὄψιν.—*ἐλευθέριος*—εὐγενής.—*κεκοσμημένην* ἦτο κεκοσμημένη αὕτη εἰς μὲν τὸ χρῶμα διὰ καθαρότητος, εἰς δὲ τὰ ὄμματα δι' αἰδημοσύνης, εἰς δὲ τὴν σιάσιν τοῦ σώματος (*σχῆμα*) διὰ σωφροσύνης.—*ἐσθῆτι δὲ λευκῇ*, δηλ. κεκοσμημένην.—*τὴν δὲ ἐτ. τεθρ.* εἰς *πολυσαρκίαν καὶ ἀπαλότητα*—ἡ δὲ ἑτέρα τεθραμμένη οὕτως ὥστε νὰ εἶναι πολυσαρκος καὶ ἀπαλή. Ἡ ἀπαλότης εἶναι ἀποτελεσμα τῆς πολυσαρκίας.—*κεκαλλωπισμένην*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *κεκοσμημένην*.—*τοῦ ὄντος*—παρ' ὅτι ἀληθῶς ἦτο.—*δρθότεραν τῆς φύσεως*—ὕψηλοτέρα παρ' ὅτι φυσικῶς ἦτο. *ἀναπεπταμένα*—πολὺ ἀνοικτὰ (δηλ. ἀναιδῆ).—*ἐσθῆτα δέ, φέρουσαν ἐξ ἧς*—τοιαύτην ἐξ ἧς.—*ἡ ὄρα*—ἡ ἀκμὴ τῆς νεότητος, ἡ καλλονή.—Ἡ ἐσθῆς θὰ ἦτο πολὺ λεπτή καὶ διαφανής.—*κατασκοποῦμαι*—παρατηρῶ καλῶς.—*θαμὰ*—συχνά.

23) *Ὡς δ' ἐγένετο*—ὅτε δὲ ἔφθασεν.—*εἶναι*—ὅτι ἐπορεύετο, (τὸ ἀπαρ. ἐξαρτ.) ἐκ τοῦ ἀνωτέρω *φησί*.—*τὸν αὐτὸν τρόπον*—κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπως καὶ πρότερον, δηλ. μὲ βάδισμα ἡσυχον καὶ κόσμιον, ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπόμενον *προσδραμεῖν*.—*φθάνω*—προφθάνω, προλαμβάνω.—*ποίαν... τράπη*, πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ.

ἀποροῦντα=ποῖαν... νὰ τραπῆς.—*ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ* (σύ).—*ἀγευστος*=ἄπειρος.—*διαβιώσει* (μελ. τοῦ διαβιώω)=θὰ διέλθῃς τὸν βίον.

24) *Πραγμάτων*=ἐνοχλητικῶν ἐργασιῶν.—*διέσει* (μέλ. τοῦ δι-εἶμι).—*σκοπούμενος*=θὰ διέλθῃς τὸν βίον σου ἐξετάζων. Τὸ *δι-εἶμι* συνετάχθη μετὰ μετοχῆς, ὅπως τὸ διαγίνομαι, διατελῶ.—*τί, ἀντί* ἔτι.—*κεχαρισμένον*=εὐχάριστον.—*ἄν...* ἡσθεῖης (τοῦ ἡδομαι)=ἤθελες εὐχαριστηθῆ. — *ἀπονώτατα*=ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κόπου.— *ἂν τυγχάνοις*=ἤθελες ἀπολαύει.

25) *Σπάνεως*=ἐλλείψεως δηλ. τῶν μέσων.—*ἄφ' ὧν ἔσται ταῦτα*=(τούτων) ἀπὸ τῶν ὁποίων θὰ λαμβάνῃς ταῦτα.—*ἐπὶ τὸ πονοῦντα* κτλ. ἢ σύνταξις ἐπὶ τὸ πορίζεσθαί (σε) ταῦτα πονοῦντα καὶ *ταλαιλωροῦντα* αἱ μετ. τροπικαί.—*ἀλλ' οἷς ἂν' ἢ σύνταξις*· ἀλλὰ τούτοις σὺ χρήσει, ἂ ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται.—*ἴθεν*=ἐκ τοῦ ὁποίου.

26) *Ὀνομα δέ σοι τί ἐστι*;=ταῦτα μὲν καλῶς ἔχουσι ποῖον δὲ εἶναι τὸ ὄνομά σου;—*οἱ ἐμοὶ φίλοι* τὸ ἐμοὶ εἶναι ἀντων. κτητικῆ.

27) *Καὶ ἐν τούτῳ*, δηλ. *τῷ χρόνῳ*.—*ἦκω*=ἔχω ἔλθει.—*τὴν φύσιν*=τὴν καλὴν σου φύσιν.—*ἐν τῇ παιδείᾳ*=ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει σου, ἐν τῇ ἀνατροφῇ σου.—*σφόδρα* συναπτεόν μετὰ τοῦ ἀγαθὸν ἐργ.=παρὰ πολὺ καλῶς ἐργάτης τῶν καλῶν καὶ τῶν σπουδαίων ἐργων.— τὸ ἀπαρ. γενέσθαι ἂν, ὡς καὶ τὸ ἐπόμενον *φανῆναι* (ἂν) ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ *ἐλπίζω*.—*ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν*=διὰ τὰ ἀγαθὰ ἐπιφανεστέραν, τὰ ὁποῖα σὺ θὰ πράξῃς. Δηλαδὴ, ἡ ἰδική σου καλὴ φήμη ὡς προσελθούσα ἐξ ἐμοῦ θὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ αὐξήσῃ καὶ ἡ ἰδική μου φήμη. Ἡ ἀρετὴ θὰ γίνῃ ἐντιμότερα καὶ διαπρεπεστέρα, ὅταν οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς εἶναι ἐργάται καλῶν ἐργων.—*προοιμίους ἠδονῆς*=μὲ προίμια εὐχάριστα ὡς ἔπραξεν ἡ Κακία, ἣτις ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν ἠδονὰς καὶ ἀπολαύσεις, ὅπως προσελκύσῃ αὐτὸν.—*ἦπερ διέθεσαν*=ὅπως ὄρισαν.—*τὰ ὄντα*, συνάπτεται μετὰ τοῦ *διέθεσαν*. Ἡ ἐρμηνεία· ἀλλ' ὅπως οἱ θεοὶ καθώρισαν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὰ πράγματα (=τὰ ὄντα), θὰ διηγηθῶ μετ' ἀληθείας.

28) *Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν*, δηλ. ἃ γὰρ ἐστὶν ἀγαθὰ καὶ καλὰ, τούτων οὐδὲν ἄνευ πόνου... θεοὶ διδῶσιν.—*ἕλωσ*=εὐμένης.—*θεραπευτέον* (σοὶ ἐστὶ)=δεῖ σε θεραπεύειν=πρέπει νὰ λατρεύῃς, νὰ τιμᾷς τοὺς θεοὺς.—*ἐπ' ἀρετῇ*=ἐνεκα ἀρετῆς.—*θεραπεύω τὴν γῆν*=καλλιεργῶ τὴν γῆν.—*ἀπὸ βοσκημάτων*, σημαίνει τὸ μέσον.—*πλουτίζομαι*=γίνομαι πλούσιος.—*πλουτίζω*=κάμνω ἄλλον πλούσιον.—*ὄρμας*=ἐπιθυμίαι.—*ἀΰξεσθαι*=νὰ γίνῃς μέγας.—*χειροῦμα-*

=καθιστῶ ὑποχέριον.—τὰς πολεμικὰς τέχνας κτλ.—καὶ αὐτὰς τὰς πολεμικὰς τέχνας παρὰ τῶν γνωριζόντων καλῶς πρέπει νὰ μάθῃς καὶ. πρέπει νὰ ἀσκηθῇς ὅποιαν χρῆσιν πρέπει νὰ κάμνῃς αὐτῶν.—**τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν** κτλ. Ἡ ἔννοια· ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ γίνῃς δυνατὸς κατὰ τὸ σῶμα, ὀφείλεις νὰ συνηθίσῃς αὐτὸ νὰ ὑπακούῃς (ὑπηρετεῖν) εἰς τὴν φρόνησιν, τὴν διάνοιαν (=τῇ γνώμῃ), ἢ ὁποῖα θὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸ σῶμα νὰ ἐκτελῇ τὰ καθιστῶντα αὐτὸ δυνατόν.

29) Ὑπολαμβάνω=ἀποκρίνομαι.—ὡς χαλεπὴ κτλ.=ὡς (πόσον) χαλεπὴ καὶ μακρὰ ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἣν σοὶ διηγεῖται·—**Ἡ γυνὴ αὕτη**. Ταῦτα λέγει ἡ Κακίχ μετὰ περιφρονήσεως.

30) Ὡ τλήμων=ὦ ἀθλία.—τούτων ἔνεκα=ὅπως ἀπολαύσῃς ταῦτα δηλ. τὰ ἡδέα.—ἐμπίμπλασαι=χορταίνεις.—ὄγοποιῖα=μαγειρικὴ ἔντεχνος.—μηχανωμένη... παρασκευάζει κανονικῶς ὁ λόλος ἔπρεπει νὰ ἔχῃ: μηχανωμένη... παρασκευαζομένη ἢ μηχανᾶ... παρασκευάζει. Τὸ δὲ παρασκευάζει, μέσον=παρασκευάζεις διὰ σεαυτὴν.—περιθέω=περιτρέχω.—χιόνα, κατὰ τῆς θερμότητος τοῦ ὕδατος ἢ τοῦ οἴνου.—καθ-υπνῶω=κοιμῶμαι βλαβέως.—μαλακάς. κατηγ.=ὥστε νὰ εἶναι μαλακαί.—**τὰ ὑπόβαθρα**. Ἦσαν ταῦτα ὑποστηρίγματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔθετον τοὺς πόδας τῆς κλίνης, ἵνα γίνωνται κινήσεις καὶ ὁ ὕπνος εἶναι εὐκόλος καὶ μᾶλλον εὐχάριστος.—οὐ... διὰ τὸ πονεῖν=οὐχὶ διότι ἐκοπίασας.—**ὑβρίζουσα**=ἀκολασταίνουσα.—**τῆς δὲ ἡμέρας... κατακοιμίζουσα**=τὸ χρησιμώτατον μέρος τῆς ἡμέρας διαθέτουσα εἰς τὸν ὕπνον.

31) Ἀθάνατος οὔσα, μετ. ἐναντιωμ.—ἀπέρογισα=εἶσαι ἀπερριμμένη.—ἀτιμάζει, ὅ' πρ.=δὲν τιμᾶσαι.—ἐπαίνου σαντῆς, ἐπεξήγησις εἰς τὸ ἡδ, ἀκούσματος.—ἀνήκοος=μὴ ἀκούων.—**καὶ τοῦ π. ἡδ. θεάματος ἀθάνατος (εἶ)**=τὸ ἥδιστον ἐξ ὅλων θεάμακ δὲν εἶδες· Ὁ φιλότιμος ἀγὴρ χαίρει τὰ μάλιστα, ὅταν ἀκούῃ ἐπαίνους περὶ τῶν πράξεών του.—**ἀθάνατος εἶ**=οὐ τεθέασαι.—**Τίς δ' ἂν σοὶ κτλ.** Ἡ σύνταξις· τίς δ' ἂν πιστεύσειέ σοι λεγούσῃ τι(=ἔταν λέγῃς τι).—**τίς δ' ἂν (σοὶ) δεομένη τινός κτλ.**=τίς ἤθελε σὲ βοηθήσει, ὅταν ἔχῃς ἀνάγκην τινός.—**θίασος**=ὀπαδοί· τοῦ σοῦ θιάσου εἶναι=νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὀπαδῶν σου.—οἶ δηλ. αἱ θιασῶταί σου.—**ἀδύνατοι**, ἔνεκεν τοῦ ἀτάκτου βίου των καὶ τῶν καταχρήσεων.—**ἀπόνως μὲν λιπαροὶ κτλ.**—ἐπειδὴ τρέφονται κατὰ τὴν νεότητα ἄνευ κόπων ὥστε νὰ γίνωνται λιπαροί.=**λιπαροὶ**=παχεῖς, εὐτραφεῖς.—**ἐπιπόνως δ' αὐχμηροὶ κτλ.**—ἐπειδὴ περνώσι κατὰ τὸ γῆρας μετὰ κόπων (=ἐπιπόνως) ὥστε νὰ γίνωνται αὐχμηροὶ (=ξηροί, στεγνοί). Ἐνεκα τῶν

ταλαιπωριῶν τοῦ γήρατος διότι ἐργάζονται καὶ τῶν καταχρήσεων τοῦ νεανικοῦ τῶν βίου, εἰς τὸ γήρας γίνονται ἀυχημηροί (=σταγνοὶ σκελετώδεις) — τοῖς πεπραγμένοις = δι' ἑκείνα τὰ ὅποια ἔχουσι πράξει. — βαρυνόμενοι = λυπούμενοι. — διαδραμόντες = διατρέξαντες. — ἀποθέμενοι = ὡς ἐν ἀποθήκῃ διαφυλαξαντες.

32) **Σύνειμι** = συγκναστρέφομαι. — οἷς προσήκει = παρ' οἷς προσήκει ἐμὲ τιμᾶσθαι. — **συνεργός τεχνίταις** = συνεργός εἰς τοὺς τεχνίτας. Αἱ τέχναι δηλ. διὰ τῆς ἀρετῆς προοδεύουν. — **φύλαξ** κτλ. = πιστὴ φύλαξ τῶν οἴκων εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν. — **εὐμ. παραστάτις οἰκέταις** = εὐμενῆς βοήθης εἰς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ ὑπηρετοῦντας. Διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν δούλων ἡ θέμις ἀποβαίνει καλυτέρα καὶ ἀνακουφίζεται. — **συλλήπτρια** (συλλαμβάνω) = συνεργός, βοήθης. — **βεβαία** = ἀσφαλῆς. — **κοινωνὸς φιλίας** = συνεργός πρὸς σύναψιν φιλίας.

33) **Ἀπράγμων** = ἄνευ φροντίδων καὶ ἐνοχλήσεων. Οἱ φίλοι τῆς ἀρετῆς ἀπολαύουν τῶν σίτων καὶ τῶν ποτῶν χωρὶς νὰ ἔχουσι τὰς ἐνοχλήσεις, τὰς ὁποίας ἔχουσιν, οἱ φίλοι τῆς κακίας, (§ 30). — **ἀπέχομαι** = ὑπομένω, ἐνταῦθα ἀπέχομαι. — **ἢ τοῖς ἀμόχθοις** = παρὰ εἰς τοὺς μὴ κοπιᾶζοντας. — **ἄχθομαι** = λυπούμαι, δυσχεραστοῦμαι. — **μεθίᾳσι** (τοῦ μεθίημι) = πικραμελοῦσι ἡδέως... μέμνηται, οἱ γεραίτεροι μετ' εὐχαριστήσεως ἐνθυμοῦνται τὰς παλαιὰς (τὰς νεανικὰς) πράξεις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φίλους τῆς κακίας. — **εὖ, συνάπτεται** μετὰ τοῦ **πράττοντες**. — **τὸ πεπρωμένον τέλος** = τὸ ὄρισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας τέλος (τοῦ βίου). — **οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κείνται** = δὲν κείνται ἐν τῇ τάφῳ ληθμονημένοι ἄνευ τιμῆς. — **θάλλω** = ἀκμάζω. — **ᾧ παῖ τοκέων ἀγαθῶν**. Σκοπίμως ἢ Ἀρετὴ ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Ἡρακλέα τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς του, ἵνα ὑπεκκαύσῃ τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιθυμίαν του. — **τοκεῖς** = γονεῖς. — **διαπινέω-ω** = ἐργάζομαι μετὰ κόπου.

34) **Ὅτιω πως** = κατ' αὐτὸν σχεδὸν τὸν τρόπον, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω. — **Διώκει**, δηλ. τῷ λόγῳ = ἐκθέτει, διηγεῖται. — **ὕπ' ἀρετῆς**, σημαίνει τὸ ποιητ. αἷτιον εἰς τὸ **παίδευσιν**. — **τὰς γνώμης** = τὰς ἰδέας του. — **ἔτι μεγαλειότεροις ρήμασι** = διὰ μεγαλοπρεπεστέρων ἀκόμῃ λέξεων, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν σφιστιῶν. — **ἐνθυμοῦμαι** = ἔχω κατὰ νοῦν, σκέπτομαι. — **σοὶ δ' ἄξιόν (ἐντι)**... **πειρᾶσθαι** = εἶναι ἄξιον λοιπὸν εἰς σέ, ἔχων κατὰ νοῦν ταῦτα νὰ προσπαθῆς νὰ λαμβάνῃς φροντίδα τινὰ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

1) Ἐδελφῶ, διατι ἐτέθη θυϊκός; — αἰσθόμενος διαφορομένο = ἔτε ἔμαθεν ὅτι ἤριζον. Διαφέρομαι = ἐρίζω. — οὐ δῆπου καὶ σὺ εἶ = δὲν εἶσαι καὶ σὺ βεβαίως. Εἰρωνικῶς. — χορησιμώτερον = ὡς χρησιμώτερον. — χορήματα = κτήματα. — καὶ ταῦτα = καὶ μάλιστα. — τῶν μὲν, δηλ. χορημάτων, — ἀφρόνων ὄντων = ἐν ᾧ δὲν ἔχουσι φρόνησιν. — τοῦ δέ, δηλ. ἀδελφοῦ. — βοηθείας δεομένων = ἐν ᾧ ἔχουσιν ἀνάγκην βοηθείας κτλ. — τῶν μὲν... ὑπαρχόντων τὸ πλειόνων εἶναι κατηγ. τοῦ ὑποκ. τῶν μὲν. — τοῦ δὲ ἐνός, δηλ. τοῦ δὲ ἀδελφοῦ ὄντος ἐνός τὸ ἐνός εἶναι κατηγορούμενον.

Ὁ Χαιρεφῶν ἦτο ἐκ τῶν θερμότερων μαθητῶν τοῦ Σωκράτους.

2) Θαυμασιὸν δέ (ἔστι) = παράξενον δὲ εἶνε. — ὅτι = διότι. — τὰ τῶν ἀδελφῶν, δηλ. κτήματα (χρήματα). — κέκτηται = ἔχει. — ἐνταῦθα = ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, δηλ. ἐπὶ τῶν πολιτῶν. — ὅτι κρείττον (ἔστι) κτλ. = ὅτι καλύτερον εἶναι μετὰ πολλῶν κατοικῶν νὰ ἔχη τὰ ἀρκούντα. Διότι ὁ κατοικῶν μετὰ πολλῶν ὀλιγώτερον εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τὰς προσβολὰς οἰουδήποτε κκοποιοῦ. — ἢ μόνον διαιτώμενον = ἢ μόνος ζῶν νὰ ἔχη κτλ. — ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν = ἐπὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν πρόκειται περὶ τῶν ἀδελφῶν. — ἀγνοοῦσι = δὲν ἐγνοοῦν. Ἐτέθη τὸ ρῆμα κατὰ πληθ. ἀριθμ., καίτοι προηγῆθη τὸ εἶ τις διὰ τὴν περιληπτικὴν ἔννοιαν τοῦ τις.

3) Οἱ δυνάμενοι = οἱ ἔχοντες χρήματα. — ὡς... δεόμενοι, τὸ ὡς ἐκφράζει ἔννοιαν ὑποκειμενικὴν = διότι, ὡς νομίζουσιν, ἔχουν ἀνάγκην. — ὥσπερ ἐκ π. μὲν γιγνομένους, αἰτιατ. ἀπόλ. = ὡς ἐὰν ἐκ πολιτῶν μὲν γίνωνται φίλοι ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐχί.

4) Καὶ μὴν = καὶ πρὸς τούτοις. Διὰ τούτου γίνεται μετάβασις εἰς τι-σπουδαιότερον. — μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι = μεγάλως συντελεῖ τὸ νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῶν αὐτῶν (γονέων). Ἰπoc. τοῦ ὑπάρχει, εἶναι τὸ φῦναι, κατηγ. τὸ μέγα. — μέγα δέ, δηλ. ὑπάρχει κτλ. = μεγάλως δὲ συντελεῖ τὸ νὰ τραφῶσιν ὁμοῦ. — τοῖς θηρίοις = τοῖς ζώοις. — πόθος τῶν συντρέφων = πόθος διὰ τὰ ὁμοῦ τρεφόμενα. — τοὺς συναδέλφους ὄντας = τοὺς ἔχοντας ἀδελφούς. — τῶν ἀναδέλφων = τῶν μὴ ἔχόντων ἀδελφούς.

5) Τὸ διάφορον = ἡ διαφορά, ἡ ἕρις (πρβλ. διαφέρομαι τι). — φέρειν = ὑποφέρειν. — μικρῶν ἕνεκα = διὰ μικρὰ πράγματα. — φεύγειν = ἀποφεύγειν, μισεῖν. — ὦν οἶον δεῖ, τὸ πλήρες: ὦν τοιοῦτος οἶον δεῖ εἶναι = ὅταν εἶναι τοιοῦτος ὅποιος πρέπει νὰ εἶναι. — ὁπότε...

παντός ἐνδέοι δηλ. ὥστε εἶναι τοιοῦτον, οἷον δεῖ αὐτὸν εἶναι= ὅτε ὅμως ἔλως διόλου ἐλλείπει, παντελῶς ἀπέχει, ὥστε νὰ εἶναι τοιοῦτος ὅποτος πρέπει νὰ εἶναι κτλ.—τί ἂν τις ἐπιχειροῖη τοῖς ἀδ.=πρὸς ποῖον σκοπὸν ἤθελε τις ἐπιχειρεῖ τὰ ἀδύνατα. Τό τι εἶναι αἰτιατ. τοῦ συσταίχου ἀντικειμένου.

6) Ἔστιν οἷς (=μισί)=ὑπάρχουν τινὲς εἰς τοὺς ὁποίους.—καὶ πάνυ=καὶ πρὸς πολύ.—διὰ γάρ τοι τοῦτο = διὰ τοῦτο ἀκριβῶς βεβαίως.—ἄξιόν ἐστιν ἐμοὶ μ. αὐτὸν = ἀρμόζει εἰς ἐμὲ νὰ μισῶ αὐτόν.—ὅπου ἂν παρῆ=ὅπου ἂν παρευρίσκηται (ὅπου. τοῦ πάρειμι).

7) Τῷ ἀνεπισιτήμονι δηλ. χοῆσθαι=εἰς τὸν μὴ γνωρίζοντα νὰ μεταχειρίζηται (αὐτόν).—ἐγχειροῦντι δὲ=ἐπιχειροῦντα δέ.—μὴ ἐπιστάμενος, δηλ. χοῆσθαι.—ἐγχειρῶ=ἐπιχειρῶ.

8) Ἀνεπισιτήμων=ὁ μὴ γνωρίζων.—πῶς ἂν... εἶην=πῶς... εἶναι δυνατόν ἐγὼ νὰ εἶμαι κτλ.—εὖ λέγω=ἐπαινῶ.—εὖ ποιῶ=εὐεργετῶ.—λόγω καὶ ἔργω, τὸ μὲν λόγῳ ἀναφέρεται εἰς τὸ εὖ λέγειν, τὸ δὲ ἔργῳ εἰς τὸ εὖ ποιεῖν.—ἐμὲ ἀνιᾶν=νὰ μὲ λυπῆ, ἀπαρ. τοῦ ἀνιάω-ῶ=λυπῶ (τινα).—ἄλλ' οὐδὲ πειράσομαι=ἄλλ' οὐδὲ θέλω προσπαθῆσαι.

9) Θαυμασιὰ=παράδοξα.—εἰ σοι ἦν ἐπὶ πρ.=ἐὰν εἶχες πρὸς φύλαξιν τῶν προβάτων.—ἐπιτήδειος ὢν=ὁ ὅποιος ἦτο ἐπιτήδειος, —τοὺς μὲν ποιμένας ἠσοιάζετο=τοὺς μὲν ποιμ. φιλικῶς ἐχαιρέτα, ἐθώπευε.—σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαιεν=πρὸς σὲ δὲ ἐρχόμενον (εἰς τὸ ποίμνιον) ὠργίζετο, ἐφέρετο κακῶς.—ἀμελήσας τοῦ ὀργίσεσθαι=παραβλέψας τοῦ νὰ ὀργίζηται. Ἡ σύνταξις: Θαυμασιὰ γὰ λέγεις... εἰ (=διότι) κύνα μὲν... ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίσεσθαι, ἐπειρῶ... πράυνειν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν... εἶναι... οὐκ ἐπιχειρεῖς δὲ μηχανᾶσθαι ὅπως κτλ. Κανονικῶς ἡ σύνταξις θὰ εἶχεν οὕτω: τὸν δὲ ἀδελφὸν φάσκων μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι... ὁμολογῶν δέ... οὐκ ἐπιχειρεῖς κτλ.—μηχανῶμαι=ἐπινοῶ.

10) Σοφίαν=ἐπιτηδεύουσι, ἱκανότητα.—ποιῆσαι. δηλ. εἶνοι πρὸς ἐμὲ οἷον δεῖ εἶναι.—ποικίλον=πολύπλοκον, δύσκολον.—Καὶ μὴν οὐδὲν ποικίλον οὐδὲ κ. δεῖ ἐπ' αὐτόν=καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἀνάγκη οὐδενὸς πολυπλόκου μέσου, οὐδὲ νέου δι' αὐτόν (δηλ. ὅπως ἐφελεύσεως τὴν ἀγάπην αὐτοῦ).—οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι κτλ. ὁ νοῦς: οἷομαι δὲ ὅτι οὗτος περὶ πολλοῦ ἂν σε ποιοῖτο, εἰ ἀλοίη τούτοις ἂ καὶ σὺ αὐτὸς ἐπίστασαι. Ἡ ἔρμηνεῖα: νομίζω δὲ ὅτι οὗτος πρὸς πολύ ἤθελε περιποιεῖται καὶ ἀγαπᾷ σέ, ἐὰν ἤθελε συλληφθῆ (ἐλκυσθῆ) διὰ τούτων τῶν μέσων, τὰ ὅποια καὶ σὺ ὁ ἴδιος γνωρίζεις.

11) *Οὐκ ἂν φθάνοις λέγων*—λέγε ταχέως. Μετριωτέρα ἔκφρασις ἀντιπροστακτικῆς.—*μὲ ἐπιστάμενον φίλτρον*—ὅτι ἐγὼ γνωρίζω μέσον φίλικς.—*ὃ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτὸν*—τὸ ὅποσον γνωρίζω χωρὶς νὰ ἔννοῶ.—*κατεργάσασθαι*—νὰ κατορθώσῃς.—*δοπτε δύοι*—ὁστάκις ἤθελε προσφέρει θυσίαν—*ἐπὶ δεῖπνον*—ὅπως δειπνήσῃς—*δῆλον*—πρόδηλον (εἶναι).—*αὐτός*, δηλ. ἐγὼ αὐτός.

Ἐπὶ δεῖπνον. Μετὰ τὴν θυσίαν παρέθετε δεῖπνον ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἐκεῖνος ὅστις προσέφερε θυσίαν, εἰς ὃ προσεκαλοῦντο οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι.

12) *Προτρέμασθαι*—νὰ προτρέψῃς τινὰ ἐκ τῶν φίλων.—*δοπτε ἀποδημοίης*—ὁστάκις ἤθελες διατρέβει ἐν τῇ ξένη.—*ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν*—νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν υποθέσεών σου.

13) *Εἰ δὲ βούλοιο* κτλ.—ἐὰν δὲ ἤθελες νὰ κάμῃς φίλον ἐκ (φιλο)ξενίης νὰ σὲ δέχῃται φιλοφρόνως.—*εἰς τὴν ἐκείνου*, δηλ. πόλιν—*προθυμεῖσθαι διαπραττεῖν*—νὰ εἶναι πρόθυμος νὰ ἐκτελῇ.—*ἐφ' ᾧ ἤκοιμι*—ταῦτα (τὰς υποθέσεις) χάριν τῶν ὁμοίων ἤθελεν ἔχει ἔλθει (εἰς τὴν πόλιν ἐκείνου).—*δῆλον* (ἔστι).—*οὐ καὶ τοῦτο δέοι ἂν* κτλ.—ὅτι καὶ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ αὐτὸς πρότερον νὰ κάμνω εἰς ἐκεῖνον.

14) *Πάντ' ἄρα...* φίλτρα ἐπιστάμενον—πάντα τὰ πρὸς φίλιν μέσσα ἐν ᾧ ἐγνώριζες. *πάλαι*—πρὸ πολλοῦ, ἀνῆκει εἰς τὸ *ἐπιστάμενος*.—*ἀπεκρύπτου*—ἐρύκατες μυστικά.—*μὴ αἰσχροῦς φανῆς*—μήπως καταισχυνθῆς, μήπως φκνῆς ἀναξιοπρεπῆς.—*ὅς ἂν φθάνῃ...* *κακῶς ποιῶν* κτλ.—ὅστις πρότερος τοῦς μὲν πολεμίους ἤθελε βλάπτει, τοῦς δὲ φίλους ἤθελεν εὐεργετεῖ.—*ἡγεμονικώτερος*—ἰκανώτερος, καταλληλότερος.—*ἐγχειρεῖν τῷ* κτλ.—νὰ ἐπιχειρῇ εἰς τὸ νὰ σὲ κάμῃ φίλον.—*ἡγούμενος*—ἐὰν ἔκαμνες ἀρχὴν, προηγείσο.—*μᾶλλον ἂν ἐξεργάσασθαι*—ὅτι σὺ μᾶλλον ἤθελες κατορθώσει τοῦτο.—*τοῦτο* δηλ. τὴν συμφιλίωσιν.

15) *Καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ*—καὶ οὐδαμῶς ἀρμόζοντα εἰς σέ.—*ὅς γε*, ἀναφορικὴ αἰτιολογικὴ πρότασις—εἰδὸτι σὺ.—*ἐμέ...* *καθηγεῖσθαι*—ἐγὼ... νὰ κάμνω ἀρχὴν.—*τούτου*, ἀνῆκει εἰς τὸ *τάναντία*.—*νομίζεται*—συνηθίζονται, ἀναγνωρίζονται.—*τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι* κτλ.—δηλ. ὁ πρεσβύτερος νὰ προηγῆται εἰς πάντα καὶ λ. καὶ ἔργον ἐπεξηγήσει τοῦ *τάναντία*.

16) *Πῶς*, ἐν τῇ ἐρωτῇσει—οὐδαμῶς νομίζεται τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντός καὶ λόγου καὶ ἔργου.—*οὐ γάρ ὃ γὰρ* αἰτιολογεῖ τὴν ἔνοιαν τοῦ *πῶς*.—*συντυγχάνοντι*—ὅτεν καθ' ὁδὸν τὸν συναν-

τῶ.—*νομίζεται* = εἶναι συνήθεια.—*ὕπαναστήναι* = νὰ σηκωθῆ, ὁ νεώτερος πρὸς τιμὴν τοῦ πρεσβυτέρου.—*καὶ κοίτη μ. τιμῆσαι* = καὶ διὰ μακροῦς κλίνης νὰ τιμῆται.—*καὶ λόγων ὑπεῖξαι* = καὶ εἰς τοὺς λόγους νὰ ὑποχωρήσῃ, δηλ. νὰ ἀφίηθ ὁ νεώτερος τὸν πρεσβύτερον νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτος.—*τὸν ἄνδρα*, τιμητικώτερον ἢ ἐν ἔλεγεν ἐκεῖνον.—*ταχὺ* = ταχέως.—*ὡς* = πόσον φιλότιμος κτλ.—*τὰ ἀνθρώπια* = τὰ ἀνθρωπάριζ (μετὰ περιφρονητικῆς ἐννοίας).—*οὐκ ἂν ἄλλως ἔλοις* = δὲν δύνασαι κτ.: ἄλλον τρόπον μᾶλλον νὰ προσελκύτῃ.—*μάλιστα ἂν κατεργάσαιο* = μάλιστα ἤθελες κατορθῶσαι νὰ λάβῃς μετὸ μέρος σου.

17) Ὅταν οὖν ἐμοῦ κτλ., ἀπόδοσις τῆς ὑποθ. προτάσεως θὰ ἐνοηθῆ τί γενήσεται.—*τί γὰρ ἄλλο... ἢ κινδυνεύσεις*: τὸ πλήρες τῆς ἐρωτήσεως ἔχει ὡς ἐξῆς: τί γὰρ ἄλλο γενήσεται ἢ ἔσται ἢ ὅτι κινδυνεύσεις. Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ ἐννοουμένην ἐννοίαν: καλὸν ἤθελεν εἶναι εἰς σέ.—*κινδυνεύσεις* = θὰ διατρέξῃς τὸν κίνδυνον. Τοῦτο λέγεται μετὰ πολλῆς εἰρωνείας: διότι δῆθεν διατρέχει κίνδυνον ὁ Χαϊρεκράτης, ἐὰν ἤθελε θεωρηθῆ χρηστὸς καὶ φιλάδελφος.—*ἐκεῖνος δέ, δηλ. κινδυνεύσει ἐπιδειξάει εἶναι κτλ.*—*φιλονικήσειν* = ὅτι θὰ ἔλλθῃ εἰς ἄμιλλαν.—*ὅπως περιγένηται σου* = ὅπως σὲ ὑπερτερήσῃ.

18) Οὕτως διάκεινθον = ταιουτοτρόπως σεῖς διάκεισθε.—*τὼ χεῖρε τραποῖντο*, ὑποκ. θυϊκοῦ συνετάχθη μετὰ ῥήματος πληθ.—*ἐπὶ τῷ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν* = διὰ νὰ συμβοηθῶσιν ἀλλήλους (συλλαμβάνω τινι = βοηθῶ τινά).—*ἀφεμένῳ τούτου* = ἀφήσασαι τούτο, δηλ. τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλαις.—*Ἀφεμένῳ*, μετοχ. θυϊκοῦ μέσ. ἀορ. ὅ' τοῦ ἀφίημι.—*ἢ εἰ τὼ πόδες* = ἢ ἐν οἱ πόδες.—*θεία μοῖρα πεποιημένῳ... = οἱ ὁποῖοι (πόδες) κατὰ θεῖαν πρόνοιαν ἔχουσι γίνεαι.*—*κακοδαιμονία* = ὑπερβολικὴ ἀνοησία.—*τοῖς ἐπ' ὠφελίᾳ π. χρῆσθαι* = ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχουσι γίνεαι πρὸς ὠφέλειαν νὰ μεταχειρίζωμεθα πρὸς βλάβην.

19) Ἀδελφῶ γε... ἢ χεῖρε κτλ. Ἡ ἐννοία: Τοὺς ἀδελφούς ἔκαμε πρὸς μεγαλυτέραν ὠφέλειαν ἀλλήλων πρὸς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ ἄλλα ὅτι διπλᾶ δηλ. κατὰ ζεύγη (= ἀδελφά) ἔπλασεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ἀδελφός, ἐνταῦθα ἔχει σημασίαν ἐπιθετικὴν.—*χεῖρες μὲν γάρ, ὑποκ. τοῦ οὐκ ἂν δύναιντο.*—*τὰ πλέον ὀργυῖας διέχοντα ἅμα ποιῆται* = τὰ περισσότερον ἀπὸ μίαν ὀργυῖάν, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων (= διέχοντα) νὰ κάμωσι συγχρόνως.—*Ἄμα* = συγχρόνως. Ἡ ἐννοία: Αἱ χεῖρες δὲν δύνανται νὰ κάμωσιν ἐργασίαν τινὰ συγχρόνως ἐπὶ σημεῖων, τὰ ὅποια ἀπέχουσι

ἀπ' ἀλλήλων πλέον τῆς ὀργυιάς.—**διέχω**=ἀπέχω.—**ὄφθαλμοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες** ἢ ἔννοιαι: Οἱ δὲ ὄφθαλμοὶ οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ὅτι εἰς μέγιστον διάστημα φθάνουσι δὲν θὰ δύνανται νὰ ἴδωσι τὸ ἔμπροσθεν μέρος καὶ τὸ ὀπίσθεν τῶν ἀντικειμένων τῶν εὐρισκομένων καὶ ἀκόμῃ πλησιέστερον (δηλ. ἀπὸ μίαν ὀργυιάν).—**πολὺν διεστώτε**=καὶ ἂν ἀπέχωσι πολὺ διάστημα ἀπ' ἀλλήλων.—**πράττετον ἅμα**=ἐνεργοῦσι συγχρόνως (συνεργάζονται) πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν.

Ὀργυιά (ὄργω)=τὸ διάστημα τῶν ἐκτεταμένων ἐκατέρωθεν ὀριζοντίως βραχιόνων, δηλ. περίπου 1 μέτρ. καὶ 85 ἑκατοστ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

1) **Ἦκουσα δὲ ποτε αὐτοῦ** κτλ.=ἤκουσα δὲ ποτε αὐτὸν ὅτι συνδιελέγετο καὶ περὶ φίλων (τοιαῦτα).—**ἂν τις ὠφελεῖσθαι**=ὅτι ἠδύνατό τις νὰ ὠφελῆται.—**πρὸς φίλων τε κτήσιν καὶ χρείαν**=ὡς πρὸς τὴν ἀποκτήσιν καὶ χρῆσιν (μεταχειρίσιν) τῶν φίλων.—**τοῦτο μὲν γὰρ... ἔφη ἀκούειν**=ἔλεγε δηλ. ὅτι τοῦτο παρὰ πολλῶν ἀκούει.—**ὦ**,=ἔτι.—**σαφῆς**=εἰλικρινής.—**ἐπιμελουμένους... δὲ ὄραν ἔφη** κτλ.=ἔλεγε δὲ ὅτι ἔδλεπεν ὅτι οἱ πολλοὶ φροντίζουσι περὶ πικρῶν (ἄλλου) μᾶλλον παρὰ περὶ τῆς ἀποκτήσεως φίλων.

2) **Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγρούς... ὄραν ἔφη**=καὶ διότι ἔλεγεν ὅτι ἔδλεπεν ὅτι (οἱ πολλοὶ) προσπαθοῦσιν ἐπιμελῶς νὰ ἀποκτήσωσιν οἰκίας καὶ ἀγρούς κτλ.—**καὶ τὰ ὄντα σφῆξιν πειρωμένους**=καὶ ἔτι προσπαθοῦσι νὰ σώζωσι τὰ ὑπάρχοντά των.—**ὄραν ἔφη... φροντίζοντας** κτλ.=ἔλεγεν ὅτι ἔδλεπεν ὅτι οἱ πολλοὶ οὔτε φροντίζουσι ὅπως ἀποκτήσωσι (φίλων) οὔτε ὅπως σώζονται οἱ ὑπάρχοντες (δηλ. οὔτε ὅπως σώζωσι τοὺς ὑπάρχοντας).

3) **Καμνόνιων φίλων καὶ οἰκειῶν**=ὅταν ἀσθενῶσιν οἱ φίλοι κτλ.—**ὄραν τινὰς ἔφη...** =ἔλεγεν ὅτι ἔδλεπέ τινὰς ὅτι πρὸς θεραπείαν μὲν τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἰατροῦς προσκαλοῦσι (=εἰσάγοντας).—**τῶν δὲ φίλων ὀλιγωροῦντας**=ὅτι δὲ παραμελοῦσι τοὺς φίλους.—**ἀμφοτέρων**, δηλ. τοῦ δούλου καὶ τοῦ οἰκέτου.—**ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους**=ὅτι διὰ τὸν θάνατον τῶν οἰκετῶν λυποῦνται.—**οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι** τὸ πλήρες: ἔφη ὄραν αὐτοὺς οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι=ἔτι νομίζουσι ὅτι οὐδόλως ζημιώνονται.—**οὐδὲν ἐῶντας**=ὅτι οὐδὲν ἀφίνουσιν.—**ἀθεράπευτον**=ἀπεριποίητον, **ἀνεπίσκεπτον**=ἀνεξέταστον.—**τῶν φίλων ἐπιμ. δεομ. ἀμελοῦντας**=ὅτι δὲ παραμελοῦσι τοὺς φίλους ὅταν ἔχωσιν ἀνάγκην ἐπιμελείας.

4) **Καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων**=ἂν καὶ εἶναι παρὰ πολλὰ

εἰς αὐτούς.—τὸ πλῆθος εἰδότης=ἔτι γνωρίζουσι τὸ πλῆθος.—ἀλλὰ καὶ τῶν πυνθανομένων... ἐγχειρήσαντας=ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιχειρήσωσι νὰ ἀριθμήσωσι (καταλέγειν) (δηλ. τὸ πλῆθος τῶν φίλων) εἰς τοὺς ἐρωτῶντας τοῦτο (δηλ. τὸ πλῆθος τῶν φίλων των).—πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι=ἔτι πάλιν τούτους λαμβάνουσιν ὀπίσω, δηλ. δὲν κατατάττουσιν εἰς τοὺς φίλους των.—ἀνατίθεμαι, ἰδὲ 1,2,44. Τὸ ἀπαρ. συνδέεται μετὰ τῆς μετ. ἀγνοοῦντας.—οὐ μόνον ἀγνοοῦντας ἀλλὰ καὶ... ἀνατίθεσθαι. Κανονικῶς θὰ ἐτίθετο κατὰ μετοχ. ἀνατιθεμένων ἀλλ' ἐτέθη τὸ ἀπαρέμφ., ὡς φαίνεται, διότι προηγείται ἡ μετοχ. ἐγχειρήσαντας.—τοσοῦτον... φροντίζειν=(ἔλεγεν) ἔτι τόσον πολὺ φροντίζουσι αὐτοὶ κτλ. Τὸ τοσοῦτον ἐτέθη εἰρωνικῶς.

5) Τῶν ἄλλων' δηλ. κτημάτων.—οὕτω=τόσον.—παραμόνιμος=σταθερός, μόνιμος.—πάγχεητος=ὁ κατὰ πάντα χρήσιμος, ὠφέλιμος.

6) Ἐαυτὸν τίπτει=προσφέρεται προθύμως.—πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ.=εἰς πᾶν ὅ,τι ἠλλεῖπει εἰς τὸν φίλον.—καὶ τῆς κατασκευῆς, γεν. τοῦ ἔλου εἰς τὸ πᾶν τὸ ἐλλ. Ἡ ἔννοια' εἰς πᾶν ὅ,τι ἠλλεῖπει εἰς τὸν φίλον ἐκ τῆς οἰκονομίας, ἐκ τῆς τακτοποιήσεως τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων.—καὶ τῶν κοινῶν πράξεων, δηλ. καὶ τοῦ κανονισμοῦ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Βεβαίως ὁ φίλος προσέρχεται ὡς βοηθὸς καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς καὶ εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις τοῦ φίλου.—τὰ μὲν... τὰ δέ=ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ.—συναναλίσκω=ἐξοδεύω ὁμοῦ.—συμπείθων... βιαζόμενος. Ὁ φίλος δηλ. πολυλάκις βλέπων τὸν φίλον νὰ ἀναλαμβάνῃ ἀτυχή τινα ἐπιχείρησιν ἀποτρέπει αὐτόν, ἄλλοτε μὲν διὰ τῶν συμβουλῶν (πείθων), ἄλλοτε δὲ μεταχειριζόμενος βίαν (βιαζόμενος), ἐὰν αἱ συμβουλαὶ δὲν κατορθώσιν. —καὶ εὖ μὲν πράττοντας εὐφραίνων=καὶ ἐὰν μὲν εὐτυχῶς μεγίστην εὐφροσύνην παρέχων (εὐφραίνων) εἰς αὐτούς (ὁ φίλος).—σφαλλομένους δὲ πλ. ἐπαγορθῶν=ἐὰν δὲ δυστυχῶσι μεγάλως ὑποστηρίξων.

7) Προσῶσι=μακρόθεν βλέπουσι.—προακοῦουσι=μακρόθεν ἀκούουσι.—διανύτω=κατορθῶ, φέρω εἰς πέρας.—τούτων οὐδενός... λείπεται=εἰς οὐδεμίαν ἐκ τούτων τῶν ὑπηρεσιῶν φίλος εὐεργετῶν ὑστερεῖ, εἰς ὅσα καὶ αἱ χεῖρες ὑπηρετοῦσι εἰς ἕκαστον καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μακρόθεν βλέπουσι κτλ.—λείπομαι=μένω ὀπίσω, ὑστερῶ.—πρὸ αὐτοῦ=ὑπὲρ ἑαυτοῦ.—ταῦθ' ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήκεσεν, γνωμικὸς ἄρ.=ταῦτα ὁ φίλος ὑπὲρ τοῦ φίλου συνήθως ἐπαρκῶς ἐκτελεῖ.—θεραπεύω=περιποιῶμαι.—παμφόρος=ὁ τὰ πάντα φέρων γόνιμος.—ἀργῶς=διὰ τρόπου νωθροῦ.—ἀνειμένως (ἀν-εἴμι)=χαλαρῶς, ἄνευ ζήλου.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

1) "Οι δέ... διηγῆσομαι, ἡ σύνταξις· νῦν δὲ διηγῆσομαι τοῦτο ὅτι ἠφέλει τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν ποιῶν αὐτοὺς ἐπιμελεῖς ὧν ὀρέγοντο. Ἡ εὐκτική σημαίνει ἀρίστον ἐπανάληψιν τῆς πράξεως ἐν τῷ παρελθόντι. — τῶν καλῶν=τῶν δημοσίων ἀξιομάτων, τῶν τιμῶν.—ἀκούσας γὰρ=ὅτε δῆλα δὴ ἤκουσέ ποτε.—ἐπαγγελλόμενον=ὁ ὅποιος ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ὡς ἐπάγγελμα ἐν τῇ πόλει.

Ἐο Διονυσόδωρος, ἐκ τῆς Χίου εἶχεν ὡς ἐπάγγελμα νὰ διδάσκη τοὺς θέλοντας νὰ γίνωσι στρατηγοί.

2) Μέντοι=βεβαίως, ἀληθῶς.—ἐξὸν=(εἰ καὶ ἔξεστι), ἂν καὶ εἶναι δυνατόν.—ἀμελήσαι ἐκ τοῦ αἰσχροῦν (ἔστι)—καὶ δικαίως ἂν... ζημιότο=καὶ δικαίως... ἤθελε τιμωρεῖται.—ἀνδριάντας ἐργολαβοίη=ἤθελεν ἀναλάβει τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντων.—ἀνδριαντοποιέω=ποιῶ ἀνδριάντας.

3) "Ὀλης γὰρ τῆς πόλεως... ἐπιτροπομένης τῷ στρατηγῷ—διότι ἐπειδὴ ὅλη ἡ πόλις (οἱ πολῖται)... ἐμπιστεύεται (τὴν σωτηρίαν τῆς) εἰς τὸν στρατηγόν.—κατορθοῦντος=ἐὰν ἐπιτυχάνῃ.—διαμαρτιάνοντος=ἐὰν ἀποτυχάνῃ.—εἰκός (ἔστι) γίνεσθαι=ἐπόμενον εἶναι νὰ γίνωνται μεγάλα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ πῶς οὐκ ἂν δικαίως... ζημιότο. Ἡ ἔννοια: Δικαίως πρέπει νὰ τιμωρῆται ὅστις ἐπιθυμεῖ μὲν νὰ ἐκλεγῆ στρατηγός, ἀμελεῖ δὲ νὰ μάθῃ τὴν στρατηγικὴν,—ἐλθόντα=ἄφ' οὗ ἔλθῃ εἰς τὸν Διονυσόδωρον νὰ μανθάνῃ.

4) Ἦκε=ἐπληθῆεν δηλ. εἰς τὸν Σωκρ.—προσέπαιζον αὐτῷ =ἤστειξετο ὁ Σωκρ. μὲ αὐτόν.—γεραρός=σεβαστός.—καί=οὕτω καί.—στρατηγεῖν μαθὼν=ἄφ' ὅτου ἔμαθε νὰ στρατ.—κιθαρίζω=παίζω τὴν κιθάραν.—ἰᾶσθαι, ἀπαρ. τοῦ ἰῶμαι=ἰατρεύω.—μὴ ἐπιστάμενος, δηλ. ἰᾶσθαι στρατηγεῖν.

"Ὡσπερ Ὁμηρος, ἐν Ἰλιάδι. Γ. 169—170.

5) Ἀτὰρ=ἀλλὰ.—ταξιαρχέω-ῶ=εἶμαι ταξίρχος.—λοχαγῆ σοι=εἶναι λοχαγός ὑπὸ τὰς διαταγὰς σοῦ (ἴστος στρατηγοῦ).—ἐπιστημονέστεροι τῶν πολ. ὤμεν=μᾶλλον ἐπιστήμονες εἰς τὰ πολεμικά εἶμεθα (παρὰ τῶρα).—διδάσκειν σὲ τὴν στρατηγίαν=νὰ δι-

δάσκη εἰς σὲ τὴν στρατ. (διδάσκω τινά τι).—ἐκ τοῦ αὐτοῦ, δηλ. μαθήματος ἤρχισεν εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐτελείωσεν. Ἐπομένως ἡ διδασκαλία ἄπιστα συνίστατο εἰς τὸ μάθημα τῆς τακτικῆς.—**τακτικὴ ἢ τακτικά**=τέχνη τοῦ παρατάσσειν τὸν στρατόν.

Ταξιαρχῶ. Ταξίαρχος ἐν Ἀθήναις ἐλέγετο ὁ διοικητὴς τῶν πεζῶν τῆς φυλῆς του ἦσαν δὲ δέκα, ὅσοι δηλ. ἦσαν καὶ αἱ φυλαί. Οἱ δὲ διοικηταὶ τοῦ ἵππικοῦ ἐκκλοῦντο **φύλαρχοι**.

6) Ἄλλὰ μὴν=ἀλλ' ὅμως. Γίνεται μετάβασις εἰς νέον τι μετὰ τινος ἀντιθέσεως πρὸς τὰ ἡγούμενα.—**τοῦτο**, δηλ. τὰ τακτικά.—**πολλοστὸν μέρος**=ἐλάχιστον μ.—**καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τ. π. τὸν στρατ.** εἶναι χρὴ=διότι ὁ στρατηγὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἱκανὸς νὰ παρασκευάζῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα εἰς τὸν πόλεμον.—**καὶ ποριστικὸς**=καὶ ἱκανὸς νὰ προμηθεύῃ τὰ ἐπιτήδεια εἰς τοὺς στρατ.—**μηχανικὸς**=ἐφευρετικὸς.—**φιλόφρονα**, πρὸς τοὺς ἐκτελοῦντας τὸ καθήκον των.—**ἀπλοῦς**=εὐλικρινής.—**ἐπίβουλος**=δόλιος.—**φυλακτικὸς**=ἱκανὸς νὰ φυλάττῃ (τὰ πράγματα τοῦ στρατοῦ).—**κλέπτῃς**=ὅστις τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν λάθρα δύναται νὰ μνηστῆ.—**προστικὸς** (**προ-ίημι**=ρίπτω)=δρακνηρός, ἄσπυτος.—**ἀσφαλῆ**, εἰς τὰς ἐκστρατείας. Ὁ στρατηγὸς εἰς τὰς ἐκστρατείας δεόν νὰ προνοῇ, ὥστε οἱ στρατιῶται νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς ἐν ταῖς πορείαις.—**καὶ ἄλλα π...** δεῖ τὸν εὖ στρατ. ἔχειν=καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἐκ φύσεως καὶ δι' ἐπιστήμης πρέπει νὰ ἔλθῃ ὁ μέλλων ἐπιτυχῶς νὰ διαχειρισθῇ τὸ ἄξιωμα τοῦ στρατηγοῦ.

7) **Καλὸν δέ**, δηλ. ἐστι.—**καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι**=καὶ τὸ νὰ εἶναι ἱκανὸς εἰς τὸ παρατάσσειν τὸ στράτευμα (ἐν πολέμῳ).—**τεταγμένον**=εὐρισκόμενον ἐν τάξει.—**κέραιος**, περιληπτικῶς=οἱ κέρατοι.—**κάτω μὲν**=εἰς μὲν τὰ θεμέλια.—**ἐπιπολῆς**=ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, εἰς τὴν στέγην.—**τήκομαι**=λυώνω, διαλύομαι.—**οἷ τε λίθοι καὶ ὁ κ.**, ἐπεξήγησις τῆς προηγουμένης φράσεως.—**συντίθεται**, ὑποκ. ταῦτα, δηλ. τὰ ἀνωτέρω ὀλικά.

8) **Καὶ γὰρ**=διότι καὶ.—**ἀγαθὸς**=ὁ γενναῖος.—**κακὸς**=δειλός.

9) **Εἰ μὲν τοίνυν**... **ἐδίδαξεν** ὡς ἀπόδοσις ἐννοεῖται: **καλῶς ἔχει**.—**εἰ δὲ μὴ**, δηλ. ἐδίδαξεν.—**οὐδέ**, ἀνήκει εἰς τὸ οὐδὲν ἂν σοι ὄφελος ἦν.—**μὴ διδάξαις**=ἐὰν δὲν ἐδίδαξεν.—**κρίνειν**=διακρίνειν.

10) **Τί οὖν οὐ σκοποῦμεν**=διὰ τί λοιπὸν δὲν ἐξετάζομεν, δηλ. ὡς ἐξετάζομεν λοιπὸν κατ.—**πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν**=πῶς δὲν ἠθέλομεν ἀποτυγχάνει εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν, δηλ. νὰ διακρίνωμεν αὐτοὺς (τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς).—**τί δὲ τοὺς κιν-**

δυνεύειν μέλλοντας; Ἐντυχθα θὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τοῦ ἐπομένου προιακτέον τὸ *χρῆ ποιεῖν*—τί δὲ πρέπει νὰ κάμη τις μὲ τούτους, οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ κινδυνεύωσιν.—*οὔτοι γοῦν*—οὔτοι τῆ ἄληθεϊα εἶναι.—*εὐεύρειος*—ὁ εὐκόλως εὐρισκόμενος,

11) Ἄταρ, ἰδὲ § 5.—*πότερα* ἢ *πότερον* (ἄνευ διαφορᾶς σημασιᾶς)—ποῖον ἐκ τῶν δύο.—*καὶ ὄπη καὶ ὄπως χρησιτέον ἔκ. τῶν τ.*—καὶ τοῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τις ἕκαστον σῶμα στρατοῦ, τάγμα (=ἐκάστη τῶν τάξεων).—*οὐ πάνυ*—οὐδαμῶς.—*πολλά γ' ἔστι πρὸς ἃ οὔτε... προσήμει*—πολλὰ βεβαίως περιστάσεις ὑπάρχουσι καθ' ἃς δὲν ἀρμόζει κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον, (=ὡσχύτως) οὔτε νὰ περατάσῃ οὔτε νὰ δεηγῆ.—*ἐνδιᾶ*=ἐλλιπή, ἐηλ. τῶν γνώσεων τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

1) Ἐντυχῶν δε ποτε' ἢ σύνταξις: *ἐντυχῶν δέ ποτέ τω* (=τινὶ) ἤρημένῳ στρα.—συναντήσας δέ ποτέ τινα ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκλεγῆ νὰ εἶναι στρατηγός.—*τοῦ ἔνεκεν*—τίνας ἔνεκεν.—*Ὅμηρον οἶει* ἢ σύνταξις: οἶει (σὺ) Ὅμηρον πρσαγορευοῦσαι τὸν Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν—νομίσεις ὅτι ὁ Ὅμ. προσηγόρευσε τὸν Ἀγ. ἡγεμόνα τῶν λαῶν.—*ἄρά γε κτλ.* ἢ σύνταξις: *ἄρά γε* (προσηγόρευσε αὐτὸν ποιμένα) ὅτι (=διότι)... οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ ὅπως... ἔσονται καὶ... ἔξουσι καὶ (ὅπως) ἔσται τοῦτο, εὐ ἔνεκα στρατεύονται, ὥσπερ τὸν ποιμένα δεῖ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως... σῶαί τε ἔσονται... καὶ ἔξουσι καὶ ὅπως ἔσται τοῦτο, οὐ ἔνεκα τρέφονται.—*καὶ ὄπως τοῦτο ἔσται*—καὶ πῶς (εἰνὶ τρόπῳ) θὰ ἐπέλθῃ τοῦτο δηλ. τὸ ἐξ αὐτῶν περιμενόμενον εἰσόδημα, κέρδος.—*αἱ οἶες*, οἱ ἀρχατοὶ μετεχειρίζοντο τὸ θηλυκόν, συνηθῶς ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ γένους ζῴου τινός, ἰδὲ 1, 2, 32.

Ὅμηρον, Ἰλιάς Β. 243.

2) *Τι δή ποτε*—διατί ἄρά γε.--*ἀμφοτέρον βασιλεύς... αἰχητή*—καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο, καὶ βασιλεύς καλῶς καὶ γενναῖος πολεμιστής.—*ἄρά γε*, δηλ. ἐπήνεσεν αὐτόν.—*μόνος αὐτὸς*=πρσωπικῶς αὐτός, μόνον αὐτός.—*τούτου*, δηλ. τοῦ εὐ ἀγωνίζεσθαι.—*καὶ βασιλεύς ἀγαθός*, δηλ. ἂν εἴη.—*οὐκ εἰ μόνον... προσετήκοι*—οὐχὶ ἐὰν ἤθελε διευθύνει (καθοδηγεῖ) κα λῶς μόνον τὸν βίον του.

Ἀμφοτέρον, Ἰλιάς, Γ. 179.

3) *Εὐ πράττω*=εὐτυχῶ, —ὡς=ὅσον τὸ δυνατόν—*πρὸς τοῦτο*, δηλ. νὰ γίνῃ ὁ βίος ὡς βέλτιστος.

4) *Τοῖς ἐλομένοις αὐτὸν στρατῷ*. = εἰς τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν ὡς στρατηγόν. — *τὰ μὲν ἄλλα περιήρει* = τὰ μὲν ἄλλα ἀφῆρει, δηλ. τὰς ἄλλας ἀρετάς. — *κατέλειπε δὲ τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν* = ἄφριπε δὲ μόνον τὸ νὰ κάμνῃ (ὁ στρατηγὸς) εὐδαίμονας ἐκείνους, ὧν ἂν ἤγῃται. Ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ λοιπὸν τούτου περιέχονται ἔλασι αἱ ἀρεταὶ ἐνός καλοῦ στρατηγοῦ. — *ποιεῖν*, ὑποκ. τὸν στρατηγόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

1) *Ἰππαρχᾶ* = εἶμαι διοικητῆς τοῦ ἵππικου. — *οὐ γὰρ δὴ...* διότι βεβαίως δὲν ἐπεθύμησες τοῦτο. — *τοῦ πρώτος...* ἐλαύνειν, ἔνεκα τοῦ ἐλαύνειν πρώτος = ἔνα προηγῆσαι. — *καὶ γὰρ* = διότι καί. — *οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναι*, δηλ. οὐδὲ ἔνεκα τοῦ γνωσθῆναι = ἔνα γίνης γνωστὸς (ἐπεθύμησας ἵππαρχεῖν).

Ἰππαρχεῖν. Οἱ ἵππαρχοι ἦσαν ἐν Ἀθήναις δύο καὶ εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν τοῦς 10 φυλάρχους, οἵτινες ἤγοντο τῶν ἵππέων ἐκάστης φυλῆς. Οἱ ἵππαρχοι διετέλουν ὑπὸ τοῦς στρατηγοῦς.

Ἴπποτοξόται, ἦσαν ἐφιπποὶ τοξόται, δηλ. ἵππεῖς ὀπλισμένοι διὰ τόξων. Οὗτοι ἀνῆρχοντο εἰς 200 καὶ ἐτάσσοντο πρὸ τοῦ ἵππικου, ὅπως παρενοχλῶσι τοὺς ἐχθροὺς δι' ἀκροβολισμῶν. Οἱ ἵπποτοξόται οὐδεμιᾶς τιμῆς ἐθεωροῦντο ἄξιοι. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι πολιτικῶς οὐδέποτε κατετάσσοντο εἰς τὸ σῶμα τούτου εἰς αὐτὸ κατετάσσοντο πιθανῶς μισθωτοὶ βάρβαροι ἢ μέτοικοι.

2) *Ἄλλ' ἄρα οὖν τοῦ ἵππικόν' ἢ σύνταξις*: ἀλλ' ἄρα (ἐπεθύμησας ἵππαρχεῖν) οὖν (= διότι) οἷσι παραδοῦναι ἂν τὸ ἵππικόν βέλτιον ποιήσας τῇ πόλει καὶ αἴτιος (ἂν) γενέσθαι ἀγαθοῦ τινος τῇ πόλει ἡγούμενος τούτων, εἴ τις χρεῖα γίνοιτο ἵππέων. — *τῇ πόλει* = πρὸς ὠφέλειαν τῆς πόλεως· δοτ. χαριστικῆ εἰς τὸ ποιήσας. — *ἂν... παραδοῦναι* = ὅτι ἤθελες παραδώσει, εἰ ἵππαρχος γένοιτο. — *ἢ δὲ ἀρχή που* = ἢ δὲ ἀρχὴ ὡς νομίζω. — *δμβατῶν, ἀντὶ ἀναβατῶν*. — *ἔστι γὰρ οὖν* = εἶναι βεβαίως.

3) *Ὅπως* = πῶς, κατὰ τίνα τρόπον. — *καὶ οὕτως* = καὶ οὕτως. Ἡ δὲ διετήρησεν ἐνταῦθα τὴν ἀρχαίαν δεικτικὴν αὐτῆς σημασίαν. — *ἄλλ' ἰδίᾳ ἕκαστον* κτλ. = ἀλλ' ἰδιαιτέρως ἕκαστος (ἵππεὺς) νομίζω ἔτι πρέπει νὰ φροντίζη περὶ τοῦ ἵππου του.

4) *Ἐὰν παρέχωνται σοι τοὺς ἵππους*, τὸ μέσον = εἰάν παρέχωσί σοι τοὺς ἑαυτῶν ἵππους — *οἱ μὲν... οἱ δὲ* = ἄλλοι μὲν... ἄλλοι δέ, δηλ. τῶν ἵππέων. — *κακοσκελῆς* = ὁ ἔχων κακὰ σκέλη. — *ἄτροφος* = ὁ ἀσθενὴς ἐξ ἀτροφίας, ἀτροφικός. — *ἀνάγωγος*, ἐπὶ ἵππων = ἀτί-

ἄστος, ἀδάμκτος.—λακισιτής=δ λακτιζών.—μηδὲ τάξει δυνατὸν εἶναι=ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν μηδὲ νὰ τοὺς θέσης εἰς τάξιν, εἰς γραμμὴν.—τί σοι τοῦ ἱππ. ὄφ. ἔσται=ποῖα θὰ σοῦ εἶναι ὠφέλεια ἀπὸ τὸ ἱππικόν.

5) Ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους κτλ.=θὰ κάμης αὐτοὺς περισσότερον ἱκανοὺς νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τοὺς ἵππους.—δεῖ, δηλ ἀναβατικωτέρους ποιῆσαι.—οὕτω, εἰ ἀναβατικὸς εἶη.

6) Τί γάρ, δηλ. ποιήσεις.—ἐπάγειν τοὺς π. ἀμεταβάτως=νὰ ἔρχωνται οἱ πολέμιοι.—ἄμμον, ἐννοεῖ τόπον ἰστρομένον δι' ἄμμου ἐνθα συνήθως ἐγίνοντο τὰ γυμνάσια τοῦ ἱππικοῦ.—πειράσει=θὰ προσπαθήσης.—μελέτας=ἀσκήσεις.—βέλιον γοῦν, δηλ. τοῦτό ἐστι.

7) Ἑλωσσικά. Τοῦ βάλλειν... ποιήσει=θὰ καταβάλῃς φροντίδα νὰ ρίπτωσιν ἀκόντια ἔσον τὸ δυνατὸν περισσότεροι ἀπὸ τῶν ἵππων; δηλ. νὰ παρατάτῃς οὕτω τοὺς ἵππους, ὥστε νὰ ἀκοντίζωσι πλεῖστοι χωρὶς νὰ ἐμποδίζωσιν ὑπὸ τῶν τεταγμένων ἐμπροσθεν. Τὸ ὡς πλεῖστοι, εἶναι ὑποκ. τοῦ βάλλειν.—θήγειν=νὰ καθιστῆς ἀνδρειότερας, νὰ παροτρύνῃς τὰς ψυχάς.—ἐξοργίζειν=νὰ τὰς κινήσῃς εἰς ὀργήν, παροργίζῃς.—ἄπερ, δηλ. τὸ θίγειν καὶ παροργίζειν.—εἰ δὲ μή' τὸ πλήρες: εἰ δὲ μή' πω διανενοήμηι.

8) Ἑλωσσικά. Ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, δηλ. τοῦ πείθεσθαι.—ἐπὶ τούτο, δηλ. τὸ πείθεσθαι.

9) Ἑλωσσικά. Δήπου=βεβαίως, ὡς νομίζω.—καὶ ἐν πλοίῳ, δηλ. πείθονται τούτω, ὅν ἂν ἴγγωνται.—οὐκοῦν εἰκός: ἢ σύνταξις: οὐκοῦν εἰκός (ἔστι) καὶ ἐν ἱππικῇ ἐθέλειν πείθεσθαι τοὺς ἄλλους τούτω μάλιστα, ὅς ἂν φαίνηται (=ἂν τις δεικνύηται) μάλιστα εἰδῶς ἢ δεῖ ποιεῖν.

10) Ἑλωσσικά. Ἐὰν θῆλος... ὦ=ἂν εἶμαι φανερός.—ἀρκέσει μοι τοῦτω, δηλ. τὸ νὰ εἶμαι φανερός ὅτι εἶμαι ἄριστος.—ἂν γε πρὸς τούτω' τὸ πλήρες: ἀρκέσει σοι, ἂν γε πρὸς τούτο κτλ.—ὡς τὸ πείθεσθαι=ὅτι τὸ π.—διδάξης=ὑποδείξεως καὶ πείσεως.—Πολὺ νῆ Δι', ἔφη, ῥῶον (διδάξεις). Ἡ ἔννοια: Τὸ νὰ πείσῃς τοὺς στρατιώτας ὅτι ἢ πρὸς σὲ ὑπακοή εἶναι ὠφελιμωτέρα καὶ σωτηριωτέρα εἶναι πολὺ εὐκολωτέρον πράγμα παρὰ ἂν ἤθελες νὰ πείσῃς αὐτοὺς ὅτι τὰ κακὰ εἶναι ὠφελιμωτέρα τῶν ἀγαθῶν.

11) Ἑλωσσικά. Δεῖν ἐπιμελεῖσθαι καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι. Συνάγει τούτο ἐκ τοῦ ἀνωτέρω λόγου τοῦ Σωκράτους, καθ' ὃν ὁ ἵππαρχος πρέπει νὰ πείσῃ τοὺς ἵππους.—ῥον=ἐνόμιζες.—ὄσα τε νόμου μεμαθήκαμεν=ὄσα ἔχομεν μάθει συμφώνως πρὸς τὸν ὑπὸ

τῶν νόμων τῆς πόλεως ἐπιβαλλόμενον τρόπον τῆς ἐκπαιδεύσεως. — ζῆν = ἰὰ ζῶμεν (ὡς ἀρμόζει εἰς ἐλεύθερον πολίτην). — *διὰ λόγου* = ἀκούοντες παρὰ τῶν ἄλλων λεγόντων ταῦτα. — *εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μ.* — *μάθημα* = γνώσεις πρὸς τὰς ὁποίας τρέπεται τις ἐξ ἰδίας κλίσεως, ἄνευ ὑποχρεώσεως ὑπὸ τῆς πόλεως. Ἐπομένως τοῦτο ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἀνωτέρω νόμῳ *μεμαθήκαμεν*. — *μάλιστα λόγῳ χρῶνται* = μετὰ μεγίστης δυνάμεως χειρίζονται τὸν λόγον.

12) **Ἑλωσσικῆ.** *Χορὸς εἷς.* Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ *εἷς* δηλοῦνται ὅτι εὐδαιμῆς ἄλλης πόλεως ὁ χορὸς δύναται νὰ εἶναι ἐφάμιλλος πρὸς ἓνα τὸν τῶν Ἀθηναίων. Ἐπομένως εἰς τὸ *εἷς* κάμνει ἀντίθεσιν τὸ ἐπόμενον *οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν*. — *ἐκ τῆςδε τῆς πόλεως*, ἐντεῦθεν. — *ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν*. = ἐξ οὐδενὸς ἄλλου μέρους. — *τούτῳ*, εἰς τὸ ἐφάμιλλος. — *εὐανδρία* = πλήθος ὠραίων ἀνδρῶν. — *συνάγεται* = ὑπάρχει (συνηγμένον).

Ἑραγματικῆ. Ὁ εἰς *Δῆλον πεμπόμενος*. Ἀνὰ πᾶσιν τετραετίαν ἔστελλον αἱ Ἀθηναὶ ὡς καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις εἰς *Δῆλον* θεωρίας, πρεσβεῖας καὶ χοροὺς νέων. Οἱ νέοι οὗτοι διηγωνίζοντο πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων πόλεων ἄδοντες πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος.

13) **Ἑλωσσικῆ.** *Τοσοῦτον* = τόσον πολὺ.

14) **Ἑλωσσικῆ.** *Πολὺ ἂν καὶ τούτῳ* (δηλ. τῷ ἵππικῷ) *διενεγκεῖν*, Ἀθηναίους ὑποκ.

15) **Ἑλωσσικῆ.** *Πειρῶ*, προστ. τοῦ πειράομαι ὦμαι. — *ὠφελήσει*, μέτ. μέλλ. μετὰ σημεσίως παθητ. = θὰ ὠφελήθῃς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1) **Ἑλωσσικῆ.** *Τοῦ πάνυ Περικλέους* = τοῦ μεγάλου, τοῦ περικλήμου Π. — *τοι=βεβαίως*. — *σοῦ στρατηγήσαντος* = ὅταν σὺ γίνῃς στρατηγός. — *εἰς τὰ πολεμικά* = ὡς πρὸς τὰ πολ. — *βούλει... ἐπισκοπῶμεν*. Τὸ βούλει πολλάκις προτάσσεται τῆς ὑποτ. ἐπὶ ἐρωτησεων. — *ὅπου ἤδη... ἔστι* = ποῦ κεῖται τὸ δυνατόν, δηλ. ποῦ ὑπάρχει τὸ μέσον, δι' οὗ θὰ καταστήσῃς τὴν πόλιν ἐνδοξοτέραν εἰς τὰ πολεμικά κτλ.

Ἑραγματικῆ. *Περικλεῖ*. Υἱὸς τοῦ μεγάλου Περικλέους ἐκ τῆς Ἀσπασίας. Οὗτος ἵστρατηγός ὢν ἐν Ἀργινοῦσαις τῷ 406 π.Χ. καὶ ἐπανεληθὼν εἰς Ἀθήνας κατηγορήθη μετὰ τῶν ἄλλων συστρατῆγων, ὅτι δὲν συνέλεξε τοὺς νεκροὺς πρὸς ταφήν, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

2) **Ἑλωσσικῆ.** *Πλήθει μὲν οὐδὲν μείους* κτλ. = κατὰ μὲν τὸ

πλήθος οὐδὲως εἶναι κατώτεροι οἱ Ἀθηναῖοι τῶν Β.—*σώματα ἀγαθὰ καὶ καλὰ*—ἄνδρες δὲ γενναῖοι καὶ ὄρατοί... νομίζεις ὅτι ἤθελον ἐκλεχθῆ περισσότεροι κτλ.—*ταύτην*, δηλ. κατὰ τοῦτο, τὴν γενναϊότητα καὶ ὄραϊότητα τῶν ἀνδρῶν.—*λείπεσθαι*, ὑποκ. οἱ Ἀθηναῖοι.—*ἑαυτοῖς*—ἀλλήλοις. Πλείους δὲ ἐκ τῶν (Ἀθ. ἢ Βοιωτ.) νομίζεις ὅτι διακείνται πρὸς ἀλλήλους εὐμενέστερον, εὐρίσκονται ἐν μεγαλύτερᾳ συμπνοῇ.—*πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβ.*—ἐπειδὴ ἀδικοῦνται ἕνεκα πλεονεξίας ὑπὸ τῶν Θηβαίων.

ἱστορικὰ. *Βοιωτῶν.* Παρὰβάλλονται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς, διότι τότε πρὸς τοῦτους ἐπολέμουν οἱ Ἀθηναῖοι.

3) **Γλωσσικὰ.** Ἀλλὰ μὴν—προσέτι δέ.—*πάντων*, δηλ. Ἑλληνῶν *εἰσίν*, δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι.—*ἄπερ*, δηλ. ἢ φιλοτιμία καὶ μεγαλοφροσύνη.—*καὶ μὴν*... γε—καὶ πρὸς τοὺτους βεβαίως μετάδασις εἰς σπουδαιότερόν τι.—*οὐκ ἔστιν οἷς*—οὐκ εἰσιν ἄλλοι οἷς ὑπάρχει—δὲν ὑπάρχουσιν εἰς ἄλλους τινὰς μεγαλύτερα καὶ περισσότερα.—*ᾧ*, δηλ. ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἔργων τῶν προγόνων των.

4) **Γλωσσικὰ.** Ἀφ' οὗ, δηλ. χρόνου.—*ἐπὶ Δηλίῳ*—παρὰ τὸ Δ., πλησίον τοῦ Δηλίου οὐχὶ ἐν Δηλίῳ, διότι τὸ Δήλιον ἦτο τότε ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ὄχι χώρα.—*ταπεινῶνται*—ἔχει ταπεινωθῆ ἢ δόξα τῶν Ἀθηναίων ἀπέναντι (=πρὸς) τῶν Βοιωτῶν, ἔχει δὲ αὐξηθῆ τὸ φρόνημα τῶν Θ. ἀπέναντι τῶν Ἀθ. Ἐπομένως τὸ παλαιὸν φρόνημα τῶν Ἀθ. ἀπέναντι τῶν Θηβ. κατέπεσε. Ἡ πρὸς σημαίνει σύγκρισιν. —*οἷε Βοιωτοὶ μ. ἐγένοντο*, δηλ. τότε ἐγκατελείφθησαν ὑφ' ὧν τῶν συμμάχων των.

ἱστορικὰ. Ἐν Λεβαδείᾳ ἐννοεῖται ἡ ἐν Κορωνεῖα μάχη, διότι ἡ Λεβάδεια ἔκειτο πλησίον τῆς Κορωνεῖας. Οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 447 ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Τολμίδου ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ κατέλαβον τὴν Χιρώνειαν Ἀλλὰ κατόπιν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι ἠττήθησαν ἐν Κορωνεῖα. Ἐν τῇ μάχῃ ἔπεσον ὁ στρατηγὸς Τολμίδης καὶ τὸ ἄθος τῆς ἀθηναϊκῆς νεολαίας, πλείους δὲ ἐξωργήθησαν. Καὶ ἡ μεθ' Ἱπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ. Τῷ 424 οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἱπποκράτην ἐξεστράτευσαν εἰς Βοιωτίαν πρὸς κατάληψιν αὐτῆς. Παρὰ τὸ Δήλιον πλησίον τῆς Τανάγρας συγκροτηθείσης πεισματωδεστάτης καὶ φονικῆς μάχης ἐνικήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ κράτος καὶ ἀπέβαλον πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν.

5) **Γλωσσικὰ.** Δοκεῖ μοι... εὐαρεστοτέρως διακείσθαι ἢ π.—μοι φαίνεται ὅτι ἡ πόλις τώρα θὰ διακείται μετὰ μεγαλύτερας εὐνοίας πρὸς ἄνδρα ἀγαθόν, ὄντα ἄρχοντα. Ἡ ἐννοια: Νομίζω ὅτι

ἡ πόλις τώρα (μετὰ τὴν ἤτταν) θὰ ὑποκούῃ προθυμότερον εἰς ἀγαθὸν ἄρχοντα (ἢ πρότερον ὅτε πάντοτε ἐνίκη).

6) **Γλωσσικά.** *Τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο*—δύνασαι δὲ νὰ συμπεράνης τοῦτο.—*ἀπὸ τῶν* . . . δηλ. νουτῶν.—*μεσοτὸς*—πλήρης.—*ἔστ' ἂν δὲ*—ὅταν δέ.—*δεῖσῶσι*—φοβηθῶσι.—*χειμῶν*—κκοκαίρια, τρικυμία.—*καραδοκῶ*—περιμένω μετ' ἀνησυχίας.

Ἱστορικὰ. *Ὡσπερ χορευαί.* Οἱ χορευταὶ κατὰ τὸν χορὸν ἔχουσιν ἐστραμμένα τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ, ὥπως φυλάττωσι τὸν ρυθμὸν.

7) **Γλωσσικά.** *Πῶς*—κατὰ ποῖον τρόπον.—*ἀνερασθῆναι*, ἀπαρ. π. ἀορ. τοῦ ἀνεράομαι—ἀγαπῶ ἐκ νέου. Ἡ πρόθεσις ἀνά κεῖται κατὰ πλεονασμὸν, διότι ἡ σημασία αὐτῆς περιέχεται ἐν τῇ ἐπιρρ. *πάλιν*.

8) **Γλωσσικά.** *Εἰ μὲν ἐβουλόμεθα* . . . *ἀνιποιεῖσθαι*—ἂν μὲν ἠθέλομεν νὰ ἐπιζητήσωσιν αὐτοὶ χρήματα.—*ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον*, ἔλξις ἀντὶ ἧ οἱ ἄλλοι εἶχον.—*προσῆκοντα*—ὅτι ἀνήκουσιν (εἰς αὐτούς).—*οὕτως*, δηλ. διὰ τῆς ἐπιδείξεως.—*μάλιστα ἂν αὐτούς* . . . *ἐξωρῶμεν*—πάρῃ πολὺ ἠθέλομεν παρορμᾶ αὐτούς εἰς τό.—*ἀντέχεσθαι τούτων*—νὰ ἐπιμένωσι: νὰ λάβωσι ταῦτα.—*τοῦτ' ἄρα*, τὸ πρωτεύειν.—*δεικτέον*, ἐστὶ.—*προσῆκον αὐτοῖς*—ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτούς. Τὸ *δεικτέον*, συνετάχθη μετὰ κλητῆ. μετοχῆς *προσῆκον*, καὶ μετὰ τῆς εἰδικῆς προτάσεως ὡς . . . *ἂν εἴεν κράτιστοι*.

9) **Γλωσσικά.** *Εἰ τοὺς παλαιάτους* . . . *γεγονέναι* ἢ σύνταξις: *Εἰ ἀναμνηστικοίμεν αὐτοὺς ἀκηκοῦστας* (=ἐπειδὴ ἔχουσιν ἀκούσει) τοὺς παλαιάτους ὧν ἀκούομεν προγόνους αὐτῶν ἀρίστους γεγονέναι. Τὸ *γεγονέναι* ἐξερτάται ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοίμεν. Τὸ ὑποκ. τοῦ *γεγονέναι* τὸ τοὺς *προγόνους*. *Αὐτῶν ἢ γεν. ἀνήκει εἰς τὸ προγόνους*. Ἡ ἔννοια: Ἐὰν ἠθέλομεν ὑπενθυμίσει εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἀκούσει, ὅτι οἱ παλαιότατοι ἐξ ἔσων ἀκούομεν πρόγονοι αὐτῶν (τῶν Ἀθηναίων) ἔχουσι γίνεαι ἀριστοί.

10) **Γλωσσικά.** *Κρίσις*, ἀντὶ δίκης.—*οἱ περὶ Κέκρονα*—ὁ Κ. καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ δικασταί.—*ἐκριναν*—ἐδίκασαν.—*δι' ἀρετὴν*—ἔνεκα τῆς ἀρετῆς (του).—*λέγω γάρ, καὶ*—καὶ τοῦτο βεβαίως λέγω, καὶ.—*ἐπ' ἐκεῖνον*—εἰς τοὺς χρόνους ἐκεῖνου.—*τροφὴν καὶ γένεσιν*, σχῆμα πρωθύτερον προτάσσεται τὸ φύσει ὑστερον καὶ ἐπιτάσσεται τὸ φύσει πρότερον.—*πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐχομένης ἡπείρου πάσης*—πρὸς τοὺς ἐξ ὅλης τῆς γείτονος χώρας (ἐξηράς). Ἡπειρος—ἐξηρά. ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παραλίαν.—ἐξ Ἡρακλει-

δῶν=εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ἡρακλειδῶν.—τῶν καθ' ἑαυτοὺς= τῶν συγχρόνων των.

Ἡραγματικῆ. Τὴν τῶν θεῶν κρίσιν. Ἐννοεῖ τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ποσειδῶνος ἔριν περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀθηναίων.

Ἐρεχθέως γε τροφήν. Ὁ Ἐρεχθεὺς ἦτο ἀρχαῖος ἤρωας, βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς. Ὅτι οἱ Ἐλευσίνιοι ἐπῆλθον ὑπὸ τὸν Εὐμόλπον μετὰ τῶν Θρακῶν ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς, ἀπεκρούσθησαν ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐχομένης ἡπειρου. Κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους οἱ Θραῖκες κατεῖχον ὅλην τὴν βορείαν χώραν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν μεθορίων τῆς Ἀττικῆς.

Τὸν ἐξ Ἡρακλειδῶν. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡρακλέους ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς Πελοποννήσου κατέφυγον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἐκστρατεύσαντες χάριν αὐτῶν ἐνίκησαν τοὺς Πελοποννησίους.

Τοὺς ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντας. Ἐννοεῖ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Θησῶν πρὸς ταφῆν τοῦ Πολυνεΐκου, κατὰ τῶν Ἀμυζόνων, καθ' ὃν αἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Ἀττικῆς, κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν, καὶ κατὰ τῶν Κενταύρων.

11) **Γλωσσικῆ.** *Εἰ δὲ βούλει*, ἔχει περιπέσει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ προσέτι δέ.—*ἀ ὕστερον...* ἔπραξαν ἢ ἀναφ. πρότ. εἶναι ἀντικ. τοῦ λέγω, ὅπερ ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων.—*τὰ μὲν... τὰ δὲ=* ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ.—*αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς=* αὐτοὶ μόνοι των.—*κυριεύοντας=* ὄντας κυρίους τῆς κτλ.—*ἀφορμὴν=* πόρους, μέσα—*οἱ δὲ=* οἱ ὅποιοι ὡς γνωστόν.

Ἡραγματικῆ. *Οἱ ἐκείνων* (δηλ. τοῦ Ἡρακλέους καὶ Κέκροπος). *Καθ' ἑαυτοὺς.* Ἐννοεῖται ἢ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ, καθ' ἣν μόνοι ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς Πέρσας. Ἐν σιωπῇ παρέρχεται τοὺς Πλαταιεῖς.

Τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων. Ἐν νοοῦνται ἢ ἐν Σαλαμῖνι Πλαταιεῖς καὶ Μυκάλῃ μάχῃ.

Μέγιστα ἔργα. Ἐννοεῖται ἢ διόρυξις τοῦ Ἄθω καὶ ἡ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Οὐδὲ. Ἐννοοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι οἱ πολεμήσαντες πρὸς τοὺς Πέρσας.

12) **Γλωσσικῆ.** *Τοιγαροῦν=* διὰ τοῦτο λοιπόν.—*ἐν τῇ ἑαυτῶν*, δηλ. χώρα. *ἐπέτροπον ἐκείνοις=* ἀνέθετον εἰς ἐκείνους τὴν κρίσιν.—*κρείττονες=* ἰσχυρότεροι.—*ὑβριζόμενοι=* καταδυναστεύομενοι.

Ἡραγματικῆ. *Πολλῶν μεταναστάσεων* κ.τ.λ. Μετὰ τὴν

κάθεδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι πολλὰ μεταναστάσεις.

Διέμειναν ἐν τῇ εαυτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες. δηλ. ὅτι δὲν ἤλθον ἐξ ἄλλης χώρας

13) **Γλωσσικά.** Ἡ πόλις ὅπως ἀνί: ὅπως ἡ πόλις.—*ὑπερνεγκεῖν* (ἀορ. β' τοῦ ὑπερφέρω)=διότι ἔγιναν πολὺ ὑπέρτεροι.—*καταροαθυμήσαντες*=γενόμενοι ὀκνηροί, παραμελήσαντες. *ὑστερίζω*=μένω ὀπίσω, εἶμι κατώτερος.—*πολὺ διενεγκόντας* κτλ.=οὕτω καὶ οἱ Ἀθ. ἐπειδὴ ἔγιναν πολὺ ὑπέρτεροι.—*χειρὸς γερονέαι* (οἶμαι)=(νομίζω) ὅτι ἔχουσι γίνεαι κατώτεροι.

14) **Γλωσσικά.** *Οὐδὲν*=οὐδὲν ὄλως.—*Ἄλλ' εἰ μὲν* κτλ. ἢ σύνταξις: ἀλλὰ δοκεῖ μοι οὐδὲν ἂν χειρὸν γειέσθαι, εἰ... *χειρὸν ἐκ. ἐπιτηδεύειν* ἐπιτήδευμα=τὸ εἰς ὅτι τις ἀσχολεῖται, ἀσχολία, ἐργασία.—*ἐπιτηδεύω*=ἀσχολοῦμαι, καταγινομαι.—*εἰ δὲ μὴ*, δηλ. βούλονται ἐπιτηδεύειν κτλ. *ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι*=ἂν μὲν (οἱ Ἀθηναῖοι) πράττωσι τὰς αὐτὰς πράξεις καθ' ὅμοιον (τὸν αὐτὸν) τρόπον.—*εἰ δ' ἐπιμελέστερον*, δηλ. *χρῶντο*.—*καὶ βελτίους*, δηλ. ἂν ἐλείνων εἰεν

Ἱστορικὰ. *Τοὺς γε νῦν πρωτεύοντας.* Ἐννοοῦνται οἱ Λακεδαιμόνιοι, διότι οὗτοι κατὰ τὸν χρόνον τοῦ παρόντος διαλόγου ἦρχοντο.

15) **Γλωσσικά.** *Πόρρω που εἶναι τῇ π. τὴν καλοκαγαθίαν* =λέγεις ὅτι μικρὰν τῆς πόλεως ὡς ὑποθέτω (=που) εἶναι ἢ καλοκαγαθία. Ὁ Σωκράτης εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δύνανται νὰ ἀποκτήσωσι τὴν καλοκαγαθίαν, ἐν μιμηθῶσι τοῖς Λακεδαιμονίοις. Ὁ Περικλῆς συμπεραίνει ὅτι ἡ καλοκαγαθία ἀπέχει μικρὰν τῶν Ἀθηναίων, διότι εἶναι δυσκολώτατον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μιμηθῶσι τοὺς Λακεδαιμονίους.—*αἰδέομαι*=ἐντρέπομαι, αἰσχύνομαι.—*εὐεξία*=καλὴ κατάστασις τοῦ σώματος.—*τῶν ἐπιμελομένων*, δηλ. τῆς εὐεξίας.

Ἱστορικὰ. *Ὡσπερ Λακ. αἰδέσονται.* Παιρομιώδης ἦτο ὁ σεβασμὸς τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς γέροντας.

16) **Γλωσσικά.** *Πείσονται μέλλ. τοῦ πειθομαι.*—*εαυτοῖς, ἀντὶ ἀλλήλοις.*—*ἐληρεάζω*=βλάπτω ἔν τε ταῖς ἰδίαις... *καὶ ταῖς κοιναῖς*=καὶ εἰς τὰς κατ' ἰδίαν συναναστροφάς... *καὶ εἰς τὰς κοινὰς συνελεύσεις* δηλ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.—*διαφέρομαι*=φιλικῶ.—*δίκας δικάζονται*=κινεῖσι δ.—*οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἄλλ.* δηλ. ἐκ τῆς βλάβης ἀλλήλων ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἢ συνωφελοῦντες αὐτούς.—*περὶ τούτων*, δηλ. τῶν κοινῶν.—*ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα*

δυνάμει—διὰ τὴν ἰκανότητά των εἰς τὰ τοιαῦτα, δηλ. εἰς τὸ μάχεσθαι περὶ τῶν κοινῶν.

17) **Γλωσσικά.** **Ἀπειρία**—ἄγνοια τῶν πολεμικῶν.—**κακία**—ὀκνηρία.—**ἀλλήλων**—κατ' ἀλλήλων.—**ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι**—παρ' ὅσον νὰ δύναται νὰ ὑποφέρῃ.

18) **Γλωσσικά.** **Ἡγοῦ**, προστ. τοῦ ἡγέομαι—**ἀνήκεστος**—ἀθεράπευτος.—**ἐπιστάτης**—γυμναστής, παιδοτρέτης, ὅστις ἐγύμναζε τοὺς νέους ἐν ταῖς γυμνασίαις καὶ ἐπέδλεπεν αὐτοὺς κατὰ τοὺς ἀγῶνας.—**καταδεέστερον**—ὑποδεέστερον, κατώτερον.—**ὑπηρετοῦσι** τοῖς διδ.= (οἱ παῖδες) ὑπακούουσιν εἰς τοὺς διδασκάλους (τοῦ χοροῦ).

19) **Γλωσσικά.** **Τοὺς τοιοῦτους πειθαρχεῖν**—νὰ πειθαρχῶσιν οἱ τοιοῦτοι, οἱ τοιοῦτου εἶδους ἄνθρωποι, δηλ. οἱ ναῦται, οἱ ἀθληταὶ καὶ οἱ παῖδες, ἐξ ὧν οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀθληταὶ ἦσαν ἐκ τῆς κατωτάτης τάξεως τῶν πολιτῶν (τῶν θητῶν), οἱ δὲ παῖδες ἕνεκα τῆς ἡλικίας εἶναι εὐπειθεῖς.—**τοὺς ὀπλίτας καὶ τοὺς ἱππεῖς**: οὗτοι ἀνήκον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις.—**προκρίνομαι**—προτιμῶμαι, διακρίνομαι.

20) **Γλωσσικά.** **Καθίσταται**—συγκροτεῖται.—**κάλλιον**—μετὰ μεγαλυτέρας εὐπρεπείας.—**οὐ μέφομαι τούτοις**—δὲν ἐκφέρω μομφὴν κατὰ τούτων (Ἀρεοπαγιτῶν).

Πραγματικά. **Ἡ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλή.** Ὁ Ἀρειὸς Πάγος ἦτο τὸ ἀρχαιότερον καὶ σεμνότερον δικαστήριον ἐν Ἀθήναις καὶ ἐδίκαζε τὰ φονικά ἐγκλήματα. Συνεκροτεῖτο δὲ ἐξ ἐκείνων εἰτινες διετέλεσαν ἄρχοντες, ἀφ' οὗ ὑφίσταντο τὴν **δοκιμασίαν** καὶ ἀπειδαικνύετο ὅτι διεχειρίσθησαν καλῶς τὰ δημόσια πράγματα (**δεδοκιμασμένοι**). Ὁ Σωκράτης ἀναφέρει τὸν Ἀρειὸν Πάγον ὡς ὑπόδειγμα εὐταξίας, ἵνα δείξῃ ὅτι οἱ Ἀθην. δὲν εἶναι ἀπειθεῖς καὶ ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ αἷτια τῆς φαινομένης ἀταξίας.

Καὶ τὰλλα πράττοντας. Ἐννοεῖ τὰ ἄλλα καθήκοντα τοῦ Ἀρ. Πάγου, διότι ἐπετῆρει τὰ ἤθη τῶν πολιτῶν, τὴν θρησκείαν, καὶ ἐτιμῶρει τοὺς ἀργοὺς καὶ τοὺς ἀσώτους.

21) **Γλωσσικά.** **Οὐδενὶ τούτων**, δηλ. τοῦ σωφρονεῖν καὶ εὐτακτεῖν καὶ πειθαρχεῖν.—**ἴσως γάρ**, αἰτιολογεῖ τὸ οὐ προσέχουσι.—**ἐν τούτοις**, δηλ. τοῖς στρατιωτικοῖς.—**παγκρατιαστής**—ὁ ἀγωνιζόμενος τὸ παγκράτιον. Τὸ παγκράτιον ἦτο ἀγὼν περιλαμβανῶν ἀκκῆσιν πάλης καὶ πυγμῆς.—**ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι**—εἰς τὰ ὅποια ἔχουσι ταχθῆ ὡς ἐπόπται, ὡς ἐπιτηρηταί.

22) **Γλωσσικά.** *δοῦτε... ἤρξω*, δηλ. οὐδόλως ὀλιγώτερον δύνασαι νὰ εἶπης πότε ἤρχισες νὰ μνησθῆς τὴν στρατηγίαν ἢ πότε ἤρχισες νὰ μνησθῆς νὰ παλιῆς· ἐπομένως ἐξ ἴσου δύνασαι νὰ εἶπης καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἕτερον.—*παρειληφῶτα* κτλ.=ἄρ' οὐ ἔχεις παραλάβει.—*διασώζω*=φυλάττω εἰς τὴν μνήμην.—*συνηχένοι* παρ. τοῦ *συνάγω*.

23) **Γλωσσικά.** *Πολλὰ μεριμνᾶν*=ἔτι πολλὰς φροντίδας καταβάλλεις.—*μὴ λάθῃς σαυτὸν*=μήπως σὲ διαφύγῃ.—*ζητεῖν ἐξαρτάται* ἐκ τοῦ *εἶμαι*.

24) **Γλωσσικά.** *Ὅτι οὐδὲ οἰόμενος*=ἔτι διότι οὐδὲ φαντάζεσαι *κἂν*, δηλ. οὐ μόνον δὲν ἔχεις πεπεισθῆναι, ἀλλὰ διότι οὐδὲ φαντάζεσαι ὅτι ἐγὼ φροντίζω περὶ τούτων.—*ὁμολογῶ μέντοι*=συμφωνῶ ἐν τούτοις καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ εἰς ταῦτα.

25) **Γλωσσικά.** *Ἡρόκλειται*=κίενται ἔμπροσθεν τῆς χώρας.—*δρα μεγάλα*, δηλ. ὁ Κιθιρῶν καὶ ἡ Πάρος.—*καυθήκοντα ἐπὶ τὴν Β.* ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς Β.—*εἰς τὴν χώραν*, δηλ. τὴν Ἀιτικήν.—*προσάντης*=ἀνωφερῆς, ἀπότομος.—*καὶ ὅτι μέση διέζωσται*=καὶ ὅτι τὸ μέσον τῆς χώρας εἶναι διεζωσμένον ὑπὸ ὄρεων ἀποκρήμων. Ἔγνωσε τὸν Κορυθαλόν, τὸ Πεντελικόν, τὸν Λυκαδικτὸν, τὸν Ὑμηττὸν κτλ.

26) **Γλωσσικά.** *Ἐρμυδός*=ἀπόκρημνος.—*ὄχυρός*.—*κούφως*=ἐλαφρῶς.—*καταθέοντες*=λεηλατοῦντες δι' εἰσβολῶν.—*πολλά... κατοικοιεῖν*=πολλὰς βλάβας νὰ προξενῶσι.—*βασιλέως*, βασιλεὺς κατ' ἐξοχὴν καλεῖται ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν.

Ἱστορικὰ. *Μυσοὶ καὶ Πισιδαί*, κάτοικοι τῆς Μυσίας καὶ Πισιδίας, αἵτινες εἶναι χωρὶς τῆς Μικρῆς Ἀσίας.

27) **Γλωσσικά.** *Οὐκ ἂν οἶει... εἶναι... κατεσκευάσθαι* ὁ δυνητ. σύνδ. ἂν συνάπτεται μετὰ τοῦ *εἶναι* καὶ *κατεσκευάσθαι*.—*μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας*, ἔγνωσε τὴν εὐκίνητον ἡλικίαν, δηλ. ἀπὸ τοῦ 18 μέχρι τοῦ 20 ἔτους, καθ' ἣν οἱ νέοι ἐν Ἀθήναις δὲν ἐξεστράτευον ἐκτὸς τῆς χώρας, ἀλλ' ὑπηρέτουσαν ὡς περίπολοι ἐντὸς αὐτῆς.—*ὠπλισμένους καὶ... κατέχοντας*, μετοχαὶ ὑποθετικῆ.—*ἂν... εἶναι*=ἔτι ἤθελον εἶναι βλ. εἰς τοὺς ἐχθρούς.—*προβολὴν τοῖς π. τῆς χ. (ἂν) κατεσκευάσθαι*=ἔτι μέγα προπύργιον τῆς χώρας πρὸς ὠφέλειαν τῶν πολιτῶν ἤθελεν εἶναι κατεσκευασμένον. Τὸ ὑποκ. τοῦ *κατεσκευάσθαι* εἶνε τὸ *προβολήν*. Ἡ δοτ. *πολίταις* εἶναι χαριστική.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

1) **Ἠλωσσικά.** *Εἰ δέ τις οὖν φάσκοντος αὐτοῦ κτλ.* Ἡ σύνταξις: εἰ δέ τις οὖν αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ὅτι θάνατος κατεγνώσθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν, φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον προσημαίνειν, ἃ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν, ἐννοησάτω πρῶτον μὲν, ὅτι κτλ.—ἐὰν δέ τις νομίξῃ ὅτι αὐτὸς τῶν δικαστῶν εἰς θάνατον, ἐν ᾧ αὐτὸς διίσχυρίζετο ὅτι τὸ δαιμόνιον προέλεγεν εἰς αὐτὸν τί πρέπει νὰ πράττῃ καὶ τί νὰ μὴ πράττῃ, ἅς σκεφθῆ πρῶτον μὲν ὅτι. Ἐλεγον δηλ. τινὲς ὅτι ὁ Σωκρ. ἐψεύδετο περὶ τοῦ δαιμονίου λέγων ὅτι τοῦτο συνεδούλευεν εἰς αὐτὸν τὰ δέοντα· διότι ἐν τιαυτῇ περιπτώσει θὰ ὑπεδείκνυεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα, δι' ὧν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον.—οὕτως ἤδη=τόσον πλέον.—*πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν*=ἦτο προκεχωρημένης ἡλικίας.—*εἰ καὶ μὴ τότε*, δηλ. τελευτήσειεν.—*τὸ ἀχθεινότεαυτοῦ τοῦ θ.*=τὸ ἐπιπονώτατον μέρος τοῦ βίου, δηλ. τὸ γῆρας.—*τὴν δίκην...* εἰπῶν=διότι ἀπελογήθη.—*καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θ...* ἐνεργῶν=καὶ διότι τὴν εἰς θάνατον καταδίκην... ὑπέμεινε.

Ἠραγματικά. *Πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν.* Ὁ Σωκράτης ἤγε τότε τὸ 70 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Τὴν δίκην... εἰπῶν. Ἀπολογία τοῦ Σωκράτους ἔχει γράψῃ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν.

Ἠλωσσικά. Ὁμολογεῖται=βεβαιούται παρὰ πάντων.—*διὰ τὸ Δῆλια μὲν ἐκείνου τοῦ μῆγός εἶναι*=διότι κατ' ἐκείνον μὲν τὸν μῆγα ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ τῶν Δηλίων.—(διὰ) δὲ τὸν νόμον μῆδενα εἶναι κτλ.=διότι δὲ ὁ νόμος οὐδεὶς ἐπέτρεπε νὰ θανατώνεται δημοσίᾳ.—*ἡ θεωρία*=ἡ ὀρησκευτικὴ πομπή.—*συνήθης*=φίλος, σχετικὸς.—*καίτοι*=καὶ τῷ ὄντι.—*ἐπὶ τῷ...* ζῆν=διότι... ἔζη κτλ.

Ἠραγματικά. *Δῆλια.* Ἐορτὴ τελουμένη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατ' ἔτος πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εἰς Κρήτην ἐκστρατείας τοῦ Θηρσέως, δι' ἧς ἀπηλλάγησαν αἱ Ἀθηναὶ ἀπὸ τοῦ ἐπονειδίστου φόρου τῶν 7 νέων καὶ 7 παρθένων. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ ἱερὰ ναῦς ἔπλεεν εἰς Δῆλον, ὅπως μεταφέρει τοὺς θεωροὺς, μέχρι τῆς ἐπανόδου αὐτῆς, δὲν ἐπετρέπετο ἢ ἐκτέλεσις θανατικῆς ποινῆς.

Οὐδέν... διαβιόνς. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῷ δεσποτηρίῳ διαμονῆς τοῦ ὁ Σωκρ. συνωμίλει μετὰ τοῦ φίλου τοῦ εὐθύμως περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων.

Γλωσσικά. Οὕτως, δηλ. εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως.—θεοφιλέστερος τοῦ κτλ. Ὁ ὠραῖον καὶ εὐδαίμονα θάνατον εὐρών ἐξαιρέτως ἀγαπᾶται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σωκρ. ἀπέθανε τοιοῦτον θάνατον ὅθεν ὁ Θεὸς ἠγάπα ταύτον. Ἐπομένως οὔτε τὸ δαιμόνιον ἠπάτησεν αὐτόν, οὔτε αὐτὸς ἐφεύδατο περὶ τοῦ δαιμονίου.

4) **Γλωσσικά.** Ἐρμογένους...—παρ' Ἐρμογένους ἤκουσα, ἔφη γὰρ—ἔλεγε δηλ. δῆ.—Μελήτου, ἰδὲ Α' 1, 1.—γράφομαι—καταγγέλλω ἐγγράφως.—γραφή—ἐγγραφὸς κατηγορία.—αὐτός, δηλ. ὁ Ἐρμογένης.—πάντα μᾶλλον—περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον.—τὸν δέ... εἰπεῖν—ὅτι οὗτος δέ... εἶπεν.—οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο (τὸ ἀπολογεῖσθαι) μελετῶν κτλ.—δὲν νομιζεῖς λοιπὸν ὅτι ἔχω διέλθει τὸν βίον μου μελετῶν τοῦτο.—ὅπως—πῶς, δηλ. τοῦτο μελετῶν διαθεβίωκε.—(ἔφη ὁ Ἐρμογένης) εἰπεῖν αὐτόν, τὸν Σωκράτην.—ὅτι... διαγεγνήσθαι. Ὁ λόγος ἐστὶν ἀπὸ εὐθέως εἰς πλάγιον.—ἦνπερ, καθ' ἑλξιν ἀντι ὄπερ.

Ἡραγματεκά. Ἐρμογένης, ἦτο εἰς ἐκ τῶν πιστοτάτων φίλων τοῦ Σωκράτους, υἱὸς τοῦ πλουσίου Ἰππονίκου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Καλλίου.

ἤκουσα. Διότι εὐρίσκετο ἐν Ἀσίᾳ ἐν τῇ στρατῇ τοῦ Κύρου.

5) **Γλωσσικά.** Αὐτὸς δέ, δηλ. ἔφη.—παραχθέντες—παρασυσθέντες, ἀπατηθέντες.—τὸ δαιμόνιον—τὸ θεῖον. θεῖα τις φωνή. Τὸ δαιμόνιον εἶναι ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως.

6) **Γλωσσικά.** Οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην—εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων δύναμι νὰ ὑποχωρήσω (παραδεχόμενος) ὅτι ἔχει ζήσει καλύτερον ἢ εὐχαριστότερον ἀπὸ ἐμέ.—ἐπιμελομένους, ὅπως τοῦ ζῆν.—ἦδιστα, δηλ. αἶμαι ζῆν.

7) **Γλωσσικά.** Ἄ, δηλ. τὸ ἐπιμελεῖσθαι βελτίονα γίνεσθαι καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι βελτίονα γινόμενον.—ἦσθανόμην, κατὰ τὸν βίον μου.—ἐμαντῶ συμβαίνοια—ὅτι συνέβαινον εἰς ἐμέ.—παραθεωρῶ—παραβάλλω.—οὕτω... γινώσκων—ταύτην τὴν γνώμην ἔχων.—οὕτως ἔχοντες—ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντες, δηλ. ὅτι ἄριστα καὶ εὐχαριστότατα ἔχω ζήσει.—οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμε—ὅχι διότι ἀγαπῶσιν ἐμέ.—οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἐαυτῶν φίλους ἢ ἔνοιαι: διότι καὶ οἱ ἀγαπῶντες τοὺς ἄλλους τοιαύτην γνώμην θὰ εἶχον περὶ τῶν φίλων των. (ὅτι δηλ. ἄριστα καὶ εὐχαριστότατα

ἔχουσι ζήσει), ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχουσι, καίτοι ἀγαπῶσιν αὐτούς.—*διόπερ*—διότι.

8) **Γλωσσικά.** *Τὰ τοῦ γήρως ἐπιτελεῖσθαι*—νά γίνωνται (νά υπομένω) τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γήρατος.—*καὶ ὄραν τε κτλ.* πάντα τὰ ἐπόμενα ἀπαρέμφ. εἶναι ἐπεξηγήσεις εἰς τὸ *τὰ τοῦ γήρως*.—*ἐπιλήσμων*—ὁ εὐκόλως λησμονῶν.—*δυσμαθής*—ὁ δυσκόλως μαθηάων.—*ταῦτα μὴ αἰσθανομένω*—ἐὰν δὲν αἰσθάνωμαι ταῦτα, ὅτι δηλ. ὀλιγώτερον βλέπω καὶ ἀκούω καὶ ὅτι σκέπτομαι χειρότερον κτλ. *ἀβίωτος... βίος*—ὁ βίος ὃν δὲν δύναται τις νὰ ζήσῃ, ἀφόρητος.

9) **Γλωσσικά.** *Καὶ τὸ ἀδίκως οἰοῦν ποιεῖν*—καὶ τὸ νὰ πράττῃ τις οὐδὲν ποτε ἀδίκως.—*τί αἰσχρὸν τὸ ἐτέρους μὴ δύνασθαι* κτλ.—*διατί* εἶναι αἰσχρὸν εἰς ἐμὲ τὸ νὰ μὴ δύναται ἄλλοι περὶ ἐμοῦ μῆτε νὰ κρίνωσι τὰ δίκαια μῆτε νὰ κάμωσι :

10) **Γλωσσικά.** *Δόξαν*—γνώμην, ὑπόληψιν.—*ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις*—μεταξὺ τῶν μεταγενεστέρων.—*τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδ.*—περὶ τῶν ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδ.—*ἐπιμελείας τεύξομαι* (παθητ.)—θὰ ἀξιοῦμαι μνείας, θὰ μνημονεύωμαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.—*οὐχ' ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασι* ἢ σύνταξις : *ἐπιμελείας τεύξομαι οὐχ' ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασι*—θὰ μνημονεύωμαι ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων οὐχὶ καθ' ὃν τρόπον οἱ ἀποκτείναντες ἐμέ. Περὶ ἐμοῦ δηλ. θὰ κάμωσι καλὴν μνείαν, ἐν ᾗ περὶ τῶν ἀποκτείναντων ἐμὲ κακὴν.—*μαρτυρήσεσθαι*, παθητ.—ὅτι θὰ μαρτυρήται.—*ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας*—τοὺς ἀεὶ (=ἐκάστοτε) συνόντας ἐμοί. Ἡ ἔννοια : Ὁ Σ. προσεπάθει νὰ κάμῃ καλυτέρους τοὺς ἐκάστοτε συναναστρεφομένους μὲ αὐτόν, οἰοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, εἴτε δηλ. ἠρέσκοντο νὰ ἀκούωσι λόγους περὶ ἀρετῆς εἴτε μὴ.

11) **Γλωσσικά.** *Τῶν δέ, Σωκρ. γιγνωσκόντων*, ἔλξιν ἀντί : τῶν δὲ γιγνωσκόντων οἷός ἦν Σωκρ. *ἐμοὶ μὲν δὴ*—κατὰ τὴν κρίσιν μὲν λοιπὸν ἐμοῦ.—*δίκαιος δὲ* δηλ. οὕτως.—*προαιροῦμαι*—προτιμῶ.—*αὐτάρκης εἶναι*—μόνος αὐτὸς νὰ ἀρκῇ πρὸς γινῶσιν τούτων.—*λόγω*, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ *διορίσασθαι* ἢ εἰς τὸ *εἰπεῖν*.—*τὰ τοιαῦτα*, δηλ. τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά.—*προτρέψασθαι* (μέσον)—νά προτρέψῃ διὰ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας του.—*δέ τω*—δέ τινι.—*ταῦτα*, ἐννοεῖται ἡ περιγραφὴ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Σωκρ.—*παραβάλλων πρὸς ταῦτα*—παραβάλλων τὸν χαρακτήρα ἄλλων πρὸς ταῦτα (τὰ ὅποια ἐγὼ ἀφηγήθην).—*οὕτω κρίνεται*—οὕτω (διὰ τῆς τοιαύτης παραβολῆς) ἄς κρίνῃ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Κείμενον</i>	<i>κεφ.</i>	<i>Α' σελ.</i>	<i>3</i>	<i>Σημειώσεις</i>
Βιβλίον πρῶτον	»	Α'	3	σελ. 54
»	»	Β'	7	» 61
»	»	Γ'	16	» 73
»	»	Δ'	17	» 75
»	»	Ε'	21	» 81
»	»	Ζ'	22	» 83
Βιβλίον δεύτερον	»	Α'	24	» 85
»	»	Γ'	32	» 95
»	»	Δ'	35	» 99
Βιβλίον τρίτον	»	Α'	37	» 101
»	»	Β'	39	» 103
»	»	Γ'	40	» 104
»	»	Ε'	42	» 106
Βιβλίον τέταρτον	»	Η'	48	» 113
Εἰσαγωγή σελ. 51				
Παροράματα σελ. 12».				

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

Ἐν σελ.	10	§	14	γραπτέον	κίχρη, ἀντὶ κίχρη.
»	»	»	7	»	ἐπεσκέψω ἀντὶ ἐπισκέψω
»	»	»	22	»	καὶ εἰ ἀντὶ καὶ ε
»	»	»	1	»	γνωρίμω ἀντὶ γνωρίμω
»	»	»	»	»	διαφερομένω ἀντὶ διαφερομένω
»	»	»	8	»	οὐτ' ἀντὶ οὐτ'

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4ῃ Μαΐου 1918

Ἀριθ. { Πρωτ. 44979 π. ἔ.
Διεκπ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Σ. Στουρατζήν.

Γνωστὸν ποιῶμεν ὑμῖν δι' ἡμετέρας πράξεως ἐνεκρίθη τὸ ἐν χειρογράφῳ πρὸς ὑοῖν ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον « Ἐκλογὴ ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφώντος » δυνάμενον νὰ εἰσαχθῇ ἀπὸ τοῦ β' ἑξαμήνου τοῦ το. σχολ. ἔτους καὶ ἐφεξῆς εἰς τὴν Β' τάξιν τῶν τετραταξίων γυμνασίων, τὴν ἀντίστοιχὸν τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαίδευσως καὶ τὴν Β' τάξιν τῶν ἀστικῶν σχολείων τῶν θηλέων.

Ὁ Ὑπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. Ζαγανιάρης

024000028351

